

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών
Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Δίκαιο & Οικονομία –
Master in Law & Economics»

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

Πολλάτου Μαρίνα

A.M. ΜΔΟ 2156

Επιβλέπων : Ν. Φαραντούρης

Πειραιάς, 2023

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο «**ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ & ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ**» έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή

Μεταπτυχιακής

Φοιτητήριας.

Όνοματεπώνυμο **ΠΟΛΛΑΤΟΥ ΜΑΡΙΝΑ**

Ημερομηνία **14/07/2023**

Αφιερώσεις

Την παρούσα διπλωματική εργασία αφιερώνω σε όλα τα μέλη της οικογένειας μου, και δη τον πατέρα μου Γεράσιμο, τη μητέρα μου Σταματία και τον αγαπημένο μου αδελφό Δημήτρη, οι οποίοι με αγάπη, υπομονή και αυτοθυσία, έχουν σταθεί στο πλευρό μου σε όλη τη διάρκεια της ακαδημαϊκής μου πορείας. Με τη συνεχή στήριξη και καθοδήγηση τους αποτέλεσαν τον πολυτιμότερο σύμμαχό μου στην απόκτηση των κατάλληλων εφοδίων για την επαγγελματική μου κατάρτιση και την προσωπική μου βελτίωση.

Ευχαριστίες

Στα πλαίσια εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το σύνολο των καθηγητών μου στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία» για τις πολύτιμες γνώσεις και τη βοήθεια που μου προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, καταφέροντας να διευρύνουν τον τρόπο σκέψης μου και τα γνωστικά πεδία κατάρτισης μου.

Δράττομαι ακόμα της ευκαιρίας να ευχαριστήσω το ίδιο το Πανεπιστήμιο Πειραιώς, που με φιλοξένησε επί ενάμιση έτος και εκπονώντας το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Δίκαιο & Οικονομία» μου έδωσε την ευκαιρία να γνωρίσω και να αγαπήσω νέους επιστημονικούς κλάδους και δη αυτούς της Οικονομικής Επιστήμης αλλά και της Διοίκησης Επιχειρήσεων.

Ιδιαίτερως θα ήθελα να ευχαριστήσω εγκάρδια τον επιβλέποντά καθηγητή μου και μέλος Δ.Ε.Π του Πανεπιστημίου Πειραιώς, κύριο Νικόλαο Φαραντούρη, για την υποστήριξη του, τη συνεχή βοήθεια του, τις πολύτιμες συμβουλές του και την ουσιαστική καθοδήγηση που μου παρείχε κατά τη διαδικασία εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής. Η υπομονή του, η αξιομνημόνευτη επαγγελματική και ακαδημαϊκή του κατάρτιση καθώς και η ειλικρινής διάθεση του προς υποστήριξη της προσπάθειας εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας κατάφεραν να εμφυσήσουν μέσα μου την αγάπη για την επιστημονική έρευνα και την θέληση για συνεχή επιμόρφωση, τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και επαγγελματικό επίπεδο.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά την οικογένεια μου, η οποία με αστείρευτη αγάπη και συνεχείς θυσίες υπήρξε ακούραστος αρωγός σε όλα τα χρόνια των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών μου, παρέχοντας μου άνευ όρων και απλόχερα την ευκαιρία να πραγματοποιήσω κάθε, ακαδημαϊκό και μη, όνειρό μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη .....σελ. IV-V

Κεφάλαιο πρώτο

Η έννοια της Διαιτησίας

1.1 Εισαγωγή	σελ. 1
1.2 Βασικά χαρακτηριστικά διαιτησίας	σελ. 2
1.3 Εσωτερική και Διεθνής Διαιτησία	σελ. 3
1.4 Ad hoc, Μόνιμη και Θεσμική Διαιτησία.....	σελ. 4
1.5 Η διαιτησία ως μέθοδος επίλυσης διαφορών ενέργειας.....	σελ. 4
1.6 Συμπεράσματα.....	σελ. 7

Κεφάλαιο δεύτερο

Ενέργεια και ενεργειακές διαφορές – Εννοιολογικοί προσδιορισμοί και νομοθετικό πλαίσιο.

2.1 Εισαγωγή.....	σελ. 9
2.2 Η έννοια της ενέργειας υπό το πρίσμα του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού Δικαίου.....	σελ. 9
2.3 Η έννοια των ενεργειακών διαφορών και οι συμβάσεις εκ των οποίων δύνανται να προκύψουν ενεργειακές διαφορές.....	σελ. 11
2.4 Το νομοθετικό πλαίσιο για τη ρύθμιση της ενεργειακής αγοράς στην Ελλάδα.....	σελ. 12
2.5 Συμπεράσματα.....	σελ. 16

Κεφάλαιο τρίτο

Η διαιτησία στην Ελληνική έννομη τάξη.

3.1 Εισαγωγή.....σελ. 17	σελ. 17
3.2 Η εσωτερική διαιτησία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.....σελ. 18	σελ. 18
3.3 Η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία του Ν. 2735/1999. (όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει δυνάμει του Ν. 5016/2023).....σελ. 20	σελ. 20
3.4 Η διαιτητική απόφαση και η διαδικασία ακύρωση της κατά το Ν. 2735/1999(όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει δυνάμει του Ν. 5016/2023) .....σελ. 28	σελ. 28
3.5 Συμπεράσματα	σελ. 36

Κεφάλαιο τέταρτο

Διεθνής επενδυτική διαιτησία και επίλυση ενεργειακών διαφορών.

4.1 Εισαγωγή.....σελ. 38	σελ. 38
4.2 Η ενεργειακή – επενδυτική διαιτησία στα πλαίσια της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας.....σελ. 39	σελ. 39
4.3 Η προσφυγή στη διεθνή διαιτησία : Προβλεπόμενα όργανα & εφαρμοστέοι κανόνες του άρθρου 26 παρ. 4 ΣΧΕ.....σελ. 41	σελ. 41
4.4 Η επίλυση των διακρατικών διαφορών (state to state disputes) – αρ. 27.....σελ. 44	σελ. 44
4.5 Η επίλυση των διακρατικών εμπορικών διαφορών του άρθρου 29.....σελ. 45	σελ. 45
4.6 Η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) και η Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ.....σελ. 46	σελ. 46

Κεφάλαιο Πέμπτο

Η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) και η Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ.

5.1 Εισαγωγή.....	σελ. 47
5.2 Η Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ.....	σελ.48
5.3 Ο Κανονισμός Διαιτησίας της ΡΑΕ.....	σελ. 50
5.4 Διατάξεις για τη Διεθνή Διαιτησία.....	σελ. 52
5.5 Η διαιτητική απόφαση στη Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ.....	σελ. 55
5.6 Συμπεράσματα.....	σελ. 56

Κεφάλαιο έκτο

Η διαιτητική απόφαση

6.1 Εισαγωγή.....	σελ. 58
6.2 Η προσβολή της διαιτητικής απόφασης κατά τον ΚΠολΔ και το Ν. 2735/1999.....	σελ. 59
6.3 Αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων.....	σελ. 61
6.4 Συμπεράσματα.....	σελ. 62
 Συμπερασματικά Πορίσματα.....	σελ. 64
 Βιβλιογραφία.....	σελ. 64

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα εξεταστεί το νομοθετικό καθεστώς, που διαπνέει τον ενεργειακό τομέα στην Ελλάδα καθώς και ο εξωδικαστικός τρόπος επίλυσης των ενεργειακών διαφορών μέσω του θεσμού της Διεθνούς Διαιτησίας. Ειδικότερα θα αναπτυχθεί η εννοιολογική φύση της ενέργειας, ως έννοιας πρωτίστως νομικής καθώς και το ρυθμιστικό πλαίσιο που τη διαπνέει, θα εξεταστεί κυρίως ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά του ο Ν. 4001/2011, ο οποίος ενσωμάτωσε – μεταξύ άλλων – την Ευρωπαϊκή νομοθεσία για την απελευθέρωση της ενεργειακής αγοράς και τη ρύθμιση επιμέρους ζητημάτων, καθώς και του Ν. 2773/1999 «Απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας – Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και λοιπές διατάξεις, η σημαντικότερη ρύθμιση του οποίου απαντάται στη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 8, δυνάμει της οποίας προβλέφθηκε για πρώτη φορά η δημιουργία μόνιμης διαιτησίας της ΡΑΕ με πρόβλεψη στον Κανονισμό εσωτερικής λειτουργίας αυτής. Θα επιχειρηθεί να δοθεί, ακόμα, μια εναργής ανάλυση του κανονιστικού πλαισίου του διαιτητικού θεσμού τόσο κατά τις εσωτερικού δικαίου διατάξεις του ΚΠολΔ, όσο κυρίως κατά τις διατάξεις του Ν. 2735/1999 για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία. Ειδικότερα θα αναλυθεί η διαιτητική διαδικασία ως προς τον τρόπο διεξαγωγής της, τους επιμέρους «ιδιαιτέρους» κανόνες της, οι οποίοι αποτελούν αποτέλεσμα της ιδιωτικής αυτονομίας των μερών και εν γένει θα παρουσιασθεί η υπαγωγή μιας ενεργειακής διαφοράς στο σύγχρονο και συνεχώς εξελισσόμενο εξωδικαστικό διαιτητικό θεσμό, από την υποβολή της αίτησης προσφυγής σε διαιτησία έως και την έκδοση της διαιτητικής απόφασης. Μέσα από την ανάλυση αυτή, θα επιχειρηθεί να αναδειχθεί η σημασία του θεσμού της διαιτησίας, σε εσωτερικό και διεθνές επίπεδο, ιδιαίτερα σε καίριους τομείς της σύγχρονης επιχειρηματικής δραστηριότητας όπως ο τομέας της ενέργειας. Σκοπός της παρούσης, είναι η κατάδειξη της αποτελεσματικότητας των εξωδικαστικών τρόπων επίλυσης διαφορών και συγκεκριμένα του θεσμού της διαιτησίας, καθώς και τα ισοδύναμα έννομα αποτελέσματα που συνεπάγεται η υπαγωγή μιας διαφοράς στη διαιτησία με την εκδίκαση της ίδιας διαφοράς από τα τακτικά πολιτειακά δικαστήρια.

Κεφάλαιο πρώτο

Η έννοια της Διαιτησίας.

1.1 Εισαγωγή.

Η ελληνική δικαστηριακή πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από υπερφόρτωση των δικαστηρίων όλων των ειδών (πολιτικών, ποινικών και διοικητικών) και όλων των βαθμίδων, βραδύτητα στην έκδοση αποφάσεων και ως εκ τούτων αξιοσημείωτες καθυστερήσεις στην οριστική επίλυση των διαφορών. Η προβληματική αυτή πραγματικότητα, που καταλήγει να προσομοιάζει σε πολλές περιπτώσεις με αρνησιδικία, αντιβαίνει τόσο στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, με το οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κάθε πολίτη για ακρόαση του ενώπιον αρμόδιου Δικαστηρίου και παροχής έννομης προστασίας εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, όσο και στη Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με την οποία κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου σε παροχή δίκαιης και έντιμης δίκης εντός εύλογης προθεσμίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, από το 1997 έως και σήμερα η Χώρα μας έχει καταδικαστεί σε παραπάνω από 300 υποθέσεις για υπερβολικές καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης από όλα τα δικαστήρια, πολιτικά, ποινικά και διοικητικά, ενώ στατιστικά κατέχει την τέταρτη θέση, ανάμεσα στα 47 Κράτη - Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που κατ' εξακολούθηση παραβιάζει τον εύλογο χρόνο στην οριστική απονομή της Δικαιοσύνης.¹ Η ενδημική αυτή πραγματικότητα καθιστά επιτακτική ανάγκη την προσφυγή σε εναλλακτικούς και κυρίως εξωδικαστικούς τρόπου επίλυσης διαφορών, ειδικά σε τομείς ιδιαίτερα σημαντικούς για την οικονομία και όπως ο τομέας της ενέργειας, όπου λόγω των ιδιαίτερης σημασίας οικονομικών και κοινωνικοπολιτικών συμφερόντων με τα οποία είναι συνυφασμένος ο ενεργειακός κλάδος, προκρίνεται η αποτελεσματική και κυρίως η ταχεία επίλυση των ανακυπτουσών διαφορών. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστεί ο θεσμός της διαιτησίας ως προς τα γενικά και θεμελιώδη χαρακτηριστικά του, τις χαρακτηριστικότερες διακρίσεις του καθώς και τον τρόπο θεσμοθέτησης του σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Θα επιχειρηθεί ακόμα να παρουσιασθεί ακροθιγώς η διαδικασία διαιτητικής επίλυσης των διαφορών, ενώ παράλληλα θα καταδειχθούν τα πλεονεκτήματα του θεσμού της διαιτησίας έναντι της παραδοσιακής επίλυσης διαφορών δια της δικαστικής οδού και δη η υπεροχής της διαιτησίας σε έναν από τους συνεχώς αναπτυσσόμενους και πλέον σημαντικούς τομείς της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής ζωής, ήτοι αυτός της ενέργειας

1.2 Βασικά χαρακτηριστικά διαιτησίας.

Ο θεσμός της διαιτησίας ως *sui generis* θεσμός του δικαίου έχει αναχθεί σήμερα στον πλέον δημοφιλή και διαδεδομένο εξωδικαστικό τρόπο επίλυσης διαφορών. Ως εναλλακτικοί μηχανισμοί επίλυσης μιας διαφοράς, αναγνωρίζονται και η διαμεσολάβηση, η δικαστηριακή επίλυση και οι διαπραγματεύσεις.

Επιστρέφοντας στην διαιτησία, αυτή ορίζεται ως δεσμευτικός, πλην όμως συμβατικά επιλεγμένος τρόπος εκδίκασης συγκεκριμένης διαφοράς από, ομοίως ιδιωτικά επιλεγμένα, «τρίτα» πρόσωπα άσχετα προς το αντικείμενο της διαφοράς, τους διαιτητές, οι οποίοι επιλέγονται ελεύθερα από τα εμπλεκόμενα στη διαφορά μέρη καλούμενοι να ακροαστούν τους εισφερόμενους ισχυρισμούς κάθε μέρους, να εκτιμήσουν τα προσαγόμενα, εξ εκάστης πλευράς, αποδεικτικά μέσα και τελικά να εκδώσουν μια καθ' όλα δεσμευτική για τα μέρη απόφαση. Διαφαίνεται, λοιπόν, πως θεμέλιος λίθος του θεσμού της διαιτησίας, αποτελεί η ιδιωτική αυτονομία των εμπλεκόμενων σε κάθε περίπτωση μερών, στα οποία παρέχεται ευελιξία κινήσεων καθώς δύνανται αυτά να αποφασίσουν ελεύθερα για ποικίλες πτυχές της διαιτητικής διαδικασίας όπως λ.χ. τον τόπο διεξαγωγής της διαιτησίας, τα πρόσωπα των διαιτητών ή και το είδος της αποδεικτικής διαδικασίας που θα ακολουθηθεί. Δύο είναι τα συστατικά στοιχεία βάσει των οποίων ορίζεται ο θεσμός της διαιτησίας, ήτοι το δικαιοδοτικό ή με άλλα λόγια ο διαιτητικός ρόλος των διαιτητών και το συμβατικό στοιχείο, δηλαδή η συμβατική θεμελίωση της εξουσίας των επιλεγόμενων διαιτητών να επιληφθούν της διαφοράς.²

Συνεπώς, ως διακριτικά γνωρίσματα της διαιτησίας αναγνωρίζονται ο αποκλεισμός της πολιτειακής δικαιοδοσίας, η άσκηση της εξουσίας από φορείς και πρόσωπα που δεν ενεργούν υπό πολιτειακή ιδιότητα και τέλος η, ισοδύναμη με την δικαστική, ισχύς της διαιτητικής απόφασης. Συνεχίζοντας η διαιτητική διαδικασία απαρτίζεται από τέσσερα στάδια και συγκεκριμένα την διαιτητική συμφωνία, το διορισμό των διαιτητών, τη σύσταση του διαιτητικού δικαστηρίου και την ουσιαστική επίλυση της διαφοράς με την έκδοση της διαιτητικής απόφασης.³

Στην ελληνική έννομη τάξη ο θεσμός της διαιτησίας θεμελιώνεται συνταγματικά στη διάταξη του άρθρου 8 παρ. 1 του Συντάγματος, σύμφωνα με την οποία «*Κανείς δεν στερείται χωρίς τη θέληση του το δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος.*» Από την εξ αντιδιαστολής ερμηνεία της προαναφερθείσας διάταξης προκύπτει ότι επί τη βάση της ιδιωτικής βουλήσεως και της ιδιωτικής αυτονομίας τα μέρη δύνανται να μεταβάλλουν τον προβλεπόμενο από το νόμο δικαστή.

1.3 Εσωτερική και Διεθνής Διαιτησία.

Ιδιαίτερα σημαντική διάκριση του θεσμού της διαιτησίας, η οποία αναδεικνύεται και ως θεμελιώδης για την επιλογή των εφαρμοζόμενων κάθε φορά κανόνων, είναι αυτή σε εσωτερική και διεθνή διαιτησία. Συνέπεια του χαρακτηρισμού της διαιτησίας ως εσωτερικής ή διεθνούς είναι η επίκληση και εφαρμογή διαφορετικών κάθε φορά κανόνων δικαίου. Καθίσταται δε πρόδηλο πως, στη σημερινή εποχή της έντονης παγκοσμιοποίησης και της σχεδόν ολοκληρωτικής επικράτησης των διεθνών και διασυνοριακών συναλλαγών στον τομέα του εμπορίου και δη της ενέργειας, οι κανόνες διεθνούς διαιτησίας τυγχάνουν συχνότερης και αμεσότερης εφαρμογής, έναντι της εσωτερικής διαιτησίας η οποία παρουσιάζει εκ των πραγμάτων περιορισμένη εφαρμογή.

Για τον προσδιορισμό μιας διαιτησίας ως εσωτερικής ή διεθνούς έχουν διαμορφωθεί τρία κριτήρια διεθνώς, ήτοι το αντικειμενικό, το υποκειμενικό και μικτό. Βάσει του αντικειμενικού ή οικονομικού κριτηρίου ο χαρακτήρας μιας διαιτησίας ως διεθνούς εξαρτάται από το αντικείμενο της διαφοράς, έτσι ώστε μια διαιτησία να χαρακτηρίζεται διεθνής όταν η υπόθεση η οποία καλείται να κρίνει αφορά το διεθνές εμπόριο, ενώ βάσει του υποκειμενικού ή νομικού κριτηρίου για τον χαρακτηρισμό μια διαιτησίας ως διεθνούς ή εσωτερικής δίνεται έμφαση στο στοιχείο της αλλοδαπότητας από άποψη υποκειμένων της διαφοράς εξετάζοντας την ιθαγένεια, την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή αυτών. Τέλος το μικτό κριτήριο, επιχειρεί να συνδυάσει τόσο το αντικειμενικό όσο και το υποκειμενικό υιοθετώντας στοιχεία εκατέρωθεν, όπως λ.χ. τον τόπο διεξαγωγής της διαιτησίας, τον τόπο εκπλήρωσης των υποχρεώσεων, τον τόπο επαγγελματικής εγκατάστασης των μερών κ.λ.π⁴. Ο Ν. 1816/1995 με τις τροποποιήσεις που επέφερε στον ΚΠολΔ, εισήγαγε για πρώτη φορά τον όρο «διεθνής διαιτησία» ρυθμίζοντας όμως μόνο επιμέρους ζητήματα του θεσμού. Με τον Ν. 2735/1999 υιοθετήθηκε ο Πρότυπος Νόμος UNCITRAL. Βάσει του τελευταίου αυτού νόμου ο Έλληνας νομοθέτης επέλεξε η εσωτερική και η διεθνής διαιτησία να ρυθμίζονται από διάφορα νομοθετικά καθεστώτα. Έτσι στο ελληνικό δικονομικό δίκαιο η διαιτησία θεσμοθετείται στο άρθρο 867 ΚΠολΔ ως διαδικασία επίλυσης διαφορών που κινείται παράλληλα με την παραδοσιακή δικαστική επίλυση αυτών, ενώ οι δύο αυτές διαδικασίες κατά το εγχώριο δίκαιο αλληλοαποκλείονται. Η, ως άνω, διάταξη του ΚΠολΔ εφαρμόζεται στην εσωτερική διαιτησία, και βάσει αυτής προκειμένου μια διαφορά να υπαχθεί σε καθεστώς διαιτησίας απαιτείται πρωτίστως έγγραφη συμφωνία των μερών, ενώ η προς επίλυση διαφορά απαιτείται να είναι ιδιωτικού δικαίου, ήτοι -μεταξύ άλλων- τα μέρη να έχουν την εξουσία διάθεσης του

αντικειμένου της διαφοράς. Από την άλλη πλευρά η διεθνής διαιτησία ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Ν. 2735/1999 στον οποίο δίνονται και τα ακριβή κριτήρια προσδιορισμού μιας διαιτησίας ως διεθνούς.

1.4 Ad hoc, Μόνιμη και Θεσμική Διαιτησία.

Η διαιτησία είναι δυνατόν να διεξαχθεί είτε επ' ευκαιρία της διαφοράς που έχει ήδη ανακύψει (ad hoc διαιτησία) είτε υπό την εποπτεία ενός διαιτητικού θεσμικού οργανισμού λ.χ. Διεθνές Κέντρο Διακανονισμού Επενδυτικών Διαφορών (θεσμική διαιτησία). Βασική διαφορά μεταξύ αυτών των δύο μορφών διαιτησίας είναι ότι στην πρώτη δίνεται κατά κύριο λόγο έμφαση στην ιδιωτική αυτονομία των μερών, εφαρμοζόμενων των κανόνων αλλά και εν γένει της διαιτητικής διαδικασίας που αυτά έχουν ορίσει, ενώ στη δεύτερη η διαιτησία διεξάγεται βάσει κανόνων που έχει ήδη καθιερωθεί από τον διαιτητικό οργανισμό όπως είναι λ.χ. οι κανόνες του ICSID. Επιλέγοντας τα μέρη τη διαιτησία βάσει ενός θεσμικού Κανονισμού διαιτησίας, επιλέγουν την εφαρμογή της εντός αυτού του θεσμικού οργανισμού και των κανόνων που αυτός έχει διαμορφώσει. Αντίθετα στα πλαίσια μιας ad hoc διαιτητικής ρήτηρας, τα διαπλεκόμενα μέλη έχουν την ευχέρεια αλλά παράλληλα είναι επιφορτισμένα με την ρύθμιση όλων των επιμέρους πτυχών της διαιτητικής διαδικασίας όπως λ.χ. ο προσδιορισμός του τόπου διεξαγωγής αυτής, ο καθορισμός των προσώπων των διαιτητών και ο τρόπος αντικατάστασής τους, η προθεσμία έκδοσης της διαιτητικής απόφασης κ.α.

1.5 Η διαιτησία ως μέθοδος επίλυσης διαφορών ενέργεια.

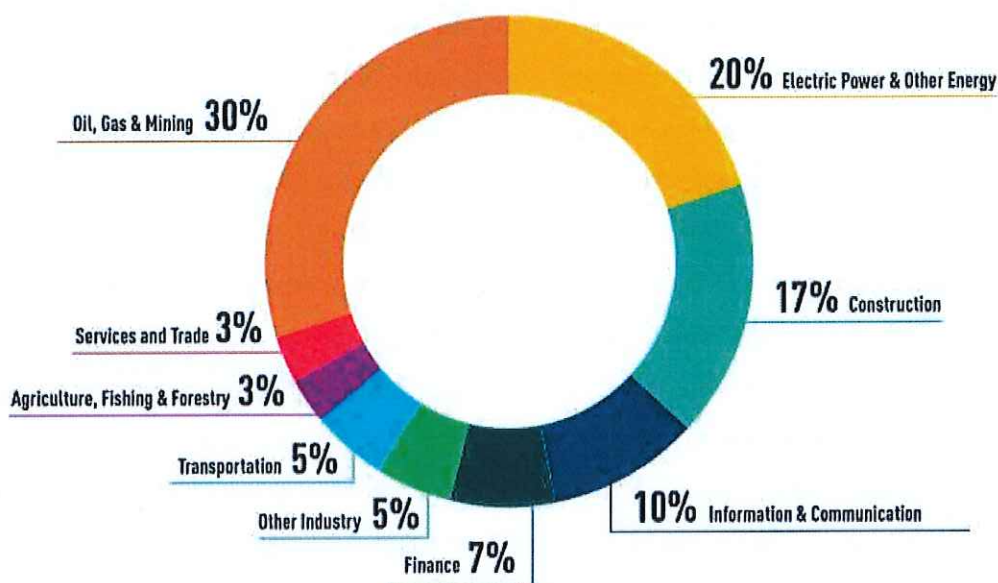
Σε σημαντικούς τομείς της αγοράς, των επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης, όπως είναι και αυτός της ενέργειας, η ελληνική έννομη τάξη εμφανίζεται έως τώρα ιδιαίτερα διστακτική έως και απρόθυμη να αναλάβει πρωτοβουλίες και να επέμβει με τη θέσπιση νομοθετικών πλαισίων για τη ρύθμιση καίριων νομικών ζητημάτων. Μια απλή επισκόπηση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου για τον ενεργειακό τομέα στην Ελλάδα καταδεικνύει τη δημιουργία του σχετικού πλαισίου από τον Έλληνα νομοθέτη βάσει πιστής ενσωμάτωσης στην εθνική έννομη τάξη Ευρωπαϊκών οδηγιών και εφαρμογής Ευρωπαϊκών Κανονισμών.

Λαμβανομένης υπόψιν της έλλειψης ολοκληρωμένης κωδικοποίησης του νομοθετικού πλαισίου για το ενεργειακό τομέα αλλά και της υψηλής επιστημονικής ειδίκευσης που απαιτείται στην επίλυση ενεργειακών προβλημάτων, ο θεσμός της διαιτησίας ως μέθοδος επίλυσης ενεργειακών διαφορών όχι μόνο προσφέρεται αλλά αντιθέτως, θα μπορούσε να

ειπωθεί, ότι ενδείκνυται. Μέσω της διαιτητικής οδού διασφαλίζεται σε πρώτο στάδιο η εξειδικευμένη επιστημονική κατάρτιση των επιλεγόμενων ως διαιτητών προσώπων, κατάρτιση η οποία απαιτείται λόγω του εξειδικευμένου αντικειμένου που συνεπάγονται οι, προκύπτουσες στον ενεργειακό τομέα, διαφορές. Εξασφαλίζεται παράλληλα η αποτελεσματικότητα και κυρίως η ταχύτητα επίλυσης των ενεργειακών διαφορών, στα πλαίσια των οποίων τίθενται σε αμφισβήτηση ιδιαίτερα κλίμακας οικονομικά συμφέροντα. Σε μια δικαστική διαμάχη τα διάδικα μέρη επιχειρούν να επικρατήσουν το ένα έναντι του άλλου. Στα πλαίσια μια διαιτητικής διαδικασίας, στόχος των εμπλεκόμενων μερών είναι η εξεύρεση λύσης που να εξυπηρετεί τα συμφέροντα αμφοτέρων και να διασφαλίζει σταθερότητα συναλλαγών.

Σημειώνεται δε, πως οι ενεργειακές διαφορές, ως διαφορές ιδιωτικού δικαίου όπου υπάρχει εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της διαφοράς είναι δεκτικές διαιτητικής επίλυσης, εξυπηρετούμενου έτσι και του στοιχείου της «διαιτητευσιμότητας» αυτών. Ετήσιες στατιστικές μελέτες έχουν δείξει επανειλημμένα ότι σημαντικό ποσοστό «εν εξελίξει» ενεργειακών διαφορών έχουν υπαχθεί στο καθεστώς διαιτησίας του Διεθνούς Κέντρου Επίλυσης Επενδυτικών Διαφορών (ICSID). Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία επίλυσης των διαφορών ICC, οι τομείς της ενέργειας και των κατασκευών αντιπροσωπεύουν περίπου το 38% των περιπτώσεων, ενώ και στον χώρο των διαφορών επενδυτή κράτους ο τομέας της ενέργειας είναι επίσης εξέχων. Παράλληλα βάσει της Ετήσιας Έκθεσης έτους που εκδόθηκε το 2020 από το ICSID (Διεθνές Κέντρο Επίλυσης Διαφορών) κατέδειξε πως ο ενεργειακός τομέας συνεχίζει να κυριαρχεί στο φόρτο των υποθέσεων.⁶

DISTRIBUTION OF CASES REGISTERED IN FY2020 BY ECONOMIC SECTOR

Εικόνα από : https://www.international-arbitration-attorney.com/el/resolving-energy-disputes-through-arbitration/#_ftn3

Βάσει των Ευρωπαϊκών Οδηγιών 2009/72/EK και 2009/73/EK η Ελλάδα υποχρεούτο να αποκτήσει μια Ανεξάρτητη Αρχή για τη ρύθμιση των ζητημάτων ενέργειας, ήτοι τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας. Οι οδηγίες αυτές ενσωματώθηκαν στην εθνική έννομη τάξη με τον ενεργειακό νόμο 4001/2011 στο άρθρο 4 παρ. 1 του οποίου η ΠΑΕ ορίζεται ως «εθνική ρυθμιστική αρχή σε θέματα ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου». Ως ανεξάρτητη αρχή η ΠΑΕ διαθέτει αυτοτελή νομική προσωπικότητα καθώς και διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια ενώ είναι επιφορτισμένη με σημαντικές εκτελεστικές αρμοδιότητες. Στα πλαίσια αυτά, έχει ιδρυθεί στους κόλπους της αρχής η Μόνιμη Διαιτησία της ΠΑΕ δυνάμει του Ν 2773/1999 και σε εκτέλεση της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 8 παρ. 1 του προαναφερόμενου νόμου. Με την ίδρυση αυτού του σχηματισμού, κατέστη δυνατή η διατήρηση μόνιμου καταλόγου εξειδικευμένων διαιτητών, οι οποίοι επιλέγονται και συμπεριλαμβάνονται σε αυτόν με μέριμνα της ΠΑΕ, η παροχή εκ μέρους της Αρχής εξειδικευμένων στον τομέα της ενέργειας γνωμοδοτήσεων, ενώ επιπλέον παρέχεται και ένα οριοθετημένο, σαφές και προσαρμοσμένο στον τομέα της ενέργειας νομοθετικό περιβάλλον, με συγκεκριμένους κανόνες διαιτησίας που εμπεριέχονται στον Κανονισμό Διαιτησίας της ΠΑΕ.

1.6 Συμπεράσματα.

Η τρέχουσα ενεργειακή κρίση που εμφανίστηκε κατά το τρέχον έτος σε παγκόσμιο επίπεδο κατέδειξε περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη φορά την ανάγκη για προσαρμογή του νομικού πλαισίου κυρίως ως προς τον τρόπο επίλυσης των ενεργειακών διαφορών σε ένα πιο ευέλικτο και κυρίως ταχύτερο ρυθμιστικό πλαίσιο. Σε αυτό το πνεύμα, η διαιτησία αναδεικνύεται ως ο πλέον πρόσφορος τρόπος επίλυσης των διαφορών στον ενεργειακό τομέα, δυνάμενος να εξασφαλίσει ταχύτητα στην επίλυση διαφορών, αποτελεσματική και οριστική διευθέτηση των ενεργειακών προβλημάτων και ως εκ τούτων σταθερότητα συναλλαγών και ενεργειακή ασφάλεια. Στη χώρα μας η δημιουργία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ) καθώς και Μόνιμης Διαιτησίας στους κόλπους αυτής, αλλά και η δημιουργία ενός εθνικού Κανονισμού Διαιτησίας της ΡΑΕ, συνιστούν φιλότιμη εθνική προσπάθεια για προσαρμογή της χώρας στις Ευρωπαϊκές επιταγές στον ενεργειακό χώρο. Λόγω της συνεχούς ανάπτυξης του ενεργειακού τομέα στη χώρα μας και εν γένει των τεχνολογικών και των πρόσφατων πολιτικών εξελίξεων – που θέτουν σε κίνδυνο την ενεργειακή ασφάλεια όχι μόνο σε ευρωπαϊκό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο – κρίνεται σκόπιμος ο εκσυγχρονισμός του εθνικού θεσμικού πλαισίου για την ενέργεια και η προώθηση των εξωδικαστικών τρόπων επίλυσης διαφορών ως τους πλέον συμφέροντες για τα εμπλεκόμενα μέρη. Σημειώνεται σε αυτό το σημείο πως, όπως αναφέρεται στην παγκόσμια έκθεση για την αποθήκευση ενέργειας (Global Energy Storage Outlook) οι ΗΠΑ και η Κίνα, ως οι δύο μεγαλύτερες αγορές ηλεκτρικής ενέργειας παγκοσμίως θα επιχειρήσουν την πλειονότητα των εγκαταστάσεων έως το 2030, ενώ στην Ελλάδα οι τεχνολογίες αποθήκευσης έχουν αποκτήσει σημαντική θέση στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, ενώ διασφαλίστηκε και ποσό 450.000.000€ ως χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης.⁷ Το επενδυτικό ενδιαφέρον από επενδυτές φυσικά πρόσωπα αλλά και ομίλους είναι ισχυρό, ενώ λόγω της προνομιακής γεωπολιτικής θέσης της χώρας μας εκτιμάται πως η Ελλάδα είναι σε θέση να προσφέρει αξιόλογες ευκαιρίες για έρευνα και επενδύσεις και στον τομέα των υδρογονανθράκων.⁸ Καθίσταται συνεπώς εναργές πως το θεσμικό πλαίσιο της χώρας μας αναφορικά με την ρύθμιση του ενεργειακού τομέα, οφείλει να προσαρμοστεί στις ανάγκες της συνεχώς αναπτυσσόμενης ενεργειακής αγοράς, εξασφαλίζοντας καταρχήν – τόσο στους ξένους επενδυτές όσο και στους εγχώριους «παίκτες» - περιβάλλον σταθερότητας κυρίως ως προς τον τρόπο επίλυσης των τυχόν ενεργειακών διαφορών που δύνανται να προκύψουν από οποιαδήποτε επενδυτική ή εμπορική ενεργειακή συμφωνία. Στα πλαίσια αυτά, ο θεσμός της διαιτησίας δέον όπως θεωρηθεί ως ο πλέον κατάλληλος για την επίτευξη των στόχων αυτών και τη διασφάλιση των οικονομικών και κοινωνικοοικονομικών εθνικών συμφερόντων.

¹ : Εισηγητική Έκθεση Ν. 4055/2012.

² : Γουργουρίνης Αν., Επίλυση Διαφορών Αναφύομενων από Συμβάσεις για Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων. Ενέργεια και Δίκαιο 21/2014.

³ : Κωνσταντίνος Κ. Καλαβρός, Θεμελιώδη Ζητήματα του Δικαίου της Διαιτησίας, εκδόσεις Σάκκουλα 2011.

⁴ : Στέλιος Κουσουύλης, Δίκαιο Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα 2016.

⁵ : Ρόβλιας – Σταφυλοπάτης, Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2016.

⁶ : Διεθνής Διαιτησία – Επίλυση Ενεργειακών Διαφορών (https://www.international-arbitration-attorney.com/el/resolving-energy-disputes-through-arbitration/#_ftn3, ημ/νια πρόσβασης : 22/09/2022).

⁷ : Η Καθημερινή – Επιχειρείν 2022 ([Ξεκινούν οι επενδύσεις στην αγορά αποθήκευσης ενέργειας | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ \(kathimerini.gr\)](https://www.kathimerini.gr), ημ/νια πρόσβασης : 22/09/2022).

⁸ : Ιδιωτικές επενδύσεις στον κλάδο της ενέργειας και οι προοπτικές στην Ελλάδα ([Green Banking-Ιδιωτικές επενδύσεις στον κλάδο της ενέργειας και οι προοπτικές στην Ελλάδα](#), ημ/νια πρόσβασης : 22/09/2022).

Κεφάλαιο δεύτερο

Ενέργεια και ενεργειακές διαφορές – Εννοιολογικοί προσδιορισμοί και νομοθετικό πλαίσιο.

2.1 Εισαγωγή

Σύμφωνα με την εγκυκλοπαίδεια Britanica στη φυσική ο όρος ενέργεια σημαίνει την «δυνατότητα παραγωγής έργου» και εμφανίζεται σε ποικίλες μορφές (θερμότητα, ηλεκτρισμός κ.α.). Στο πλαίσιο της νομικής επιστήμης η ενέργεια θα πρέπει γίνει αντιληπτή ως κοινωνικό φαινόμενο, ως τομέας της ανθρώπινης δραστηριότητας. Στην επιστήμη του δικαίου οι αναφορές στην ενέργεια αφορούν τη βιομηχανία της ενέργειας, ήτοι τον οικονομικό τομέα που παράγει, μεταφέρει και διανέμει την ενέργεια καθώς και τις έννομες, κυρίως οικονομικές, σχέσεις που δημιουργούνται.⁹ Είναι χαρακτηριστικό πως στις ενεργειακές διαφορές εκλείπει η ανάγκη εξισορρόπησης αντιτιθέμενων συμφερόντων αναφορικά με τη χρήση ίδιου πράγματος – όπως λ.χ. συμβαίνει με τη θάλασσα. Αντιθέτως, στην περίπτωση της ενέργειας παρατηρούνται αλληλοαποκλειόμενα και όχι αντιτιθέμενα συμφέροντα που δύνανται να συνυπάρξουν εντός ενός ρυθμιστικού πλαισίου.¹⁰ Προσπάθειες νομοθετικής ρύθμισης των διαφορών ενέργειας έχουν γίνει σε επίπεδο τόσο Ευρωπαϊκό, με την έκδοση οδηγιών και κανονισμών όσο και εθνικό, κυρίως με την αφομοίωση των ευρωπαϊκών επιταγών. Παράλληλα σε διεθνές επίπεδο, η πλέον αξιοσημείωτη προσπάθεια για ενιαία νομοθετική ρύθμιση του ενεργειακού τομέα κυρίως ως προς το επενδυτικό κομμάτι έγινε με την υπογραφή της – μοναδικής έως και σήμερα – πολυμερούς διεθνούς συνθήκης του Χάρτη της Ενέργειας. Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρηθεί η επισκόπηση της φύσης της ενέργειας σε ελληνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και η παρουσίαση των βασικών εθνικών και ευρωπαϊκών νομοθετικών ρυθμίσεων των ζητημάτων ενέργειας, κυρίως ως προς τον τρόπο επίλυσης των ενεργειακών διαφορών.

2.2 Η έννοια της ενέργειας υπό το πρίσμα του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού Δικαίου.

Στην εθνική έννομη τάξη, στα πλαίσια του εμπράγματος δικαίου κάθε μορφής ενέργεια θεωρείται κινητό και αναλωτό πράγμα δεκτικό εξουσίαισης, καθώς περιορίζεται σε ορισμένο χώρο αλλά και δεκτικό εκμετάλλευσης από τον δικαιούχο του κατά τους ορισμούς των άρθρων 947, 948 και 951 ΑΚ.¹¹ Ειδικότερα, η ηλεκτρική ενέργεια ανήκει στα άυλα αγαθά

ή ασώματα αντικείμενα, έχει οικονομική αξία και είναι δεκτική εξουσίασης από τη στιγμή που εγχέεται σε αγωγό και διατρέχει ένα συγκεκριμένο δίκτυο ή σύστημα.¹² Γίνεται αντιληπτή ως πράγμα με ατομικότητα και παρουσιάζοντας νομική αυτοτέλεια δύναται να καταστεί αντικείμενο εμπράγματος δικαίου και εμπράγματος δικαιοπραξίας. Σημειώνεται, δε, πως αντικείμενο εμπράγματος δικαιώματος καθίσταται μόνο η ηλεκτρική ενέργεια που υπόκειται σε εξουσίαση, κατά τους ορισμούς του ΑΚ, ήτοι η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από σταθμούς παραγωγής και εγχέεται στο σύστημα μεταφοράς και διανομής.¹³ Κρίσιμο, συνεπώς, σημείο εκ του οποίου αποκτάται κυριότητα επί της – κάθε μορφής – ενέργειας είναι το χρονικό σημείο κατά το οποίο αυτή διοχετεύεται σε αγωγό. Ο νομικός χαρακτηρισμός των καταρτιζόμενων με αντικείμενο την ενέργεια συμβάσεων εμφανίζεται ποικιλόμορφος και εξαρτάται από τις εκάστοτε συνθήκες. Συνήθως πρόκειται για μικτή σύμβαση, φέροντας ταυτόχρονα στοιχεία πώλησης, μίσθωσης πράγματος κ.α. οπότε για την επίκληση και εφαρμογή των αντίστοιχων κανόνων δικαίου απαιτείται η προηγούμενη ερμηνεία της βούλησης των μερών. Ιδιαίτερα για την σύμβαση παροχής ηλεκτρικής ενέργειας από την παραγωγό επιχείρηση στους καταναλωτές γίνεται δεκτό ότι αυτή συνιστά σύμβαση πώλησης, καθώς τα συμβαλλόμενα μέρη αποβλέπουν στην ενέργεια αυτήν καθ' αυτήν ως εμπόρευμα και όχι στην παραγωγή ενός αποτελέσματος μέσω αυτής. Εκτός πλαισίων αστικού δικαίου, η ενέργεια και δη η ηλεκτρική αντιμετωπίζεται ως κινητό πράγμα και από το ποινικό δίκαιο και συγκεκριμένα το άρθρο 372 ΠΚ, όπου τυποποιείται το ποινικό αδίκημα της κλοπής και βάσει της νομολογίας των ποινικών δικαστηρίων ως τέτοια νοείται και η ρευματοκλοπή.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με την πρότυπη σύμβαση του European Federation of Energy Trades (EFET)¹⁴ η ηλεκτρική ενέργεια αντιμετωπίζεται ομοίως ως πράγμα, ενώ στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο θεωρείται εμπορεύσιμο αγαθό με δική του δασμολογική ονομασία. Βέβαια, για τον χαρακτηρισμό ενός πράγματος – κινητού ή ακινήτου – ως εμπορεύσιμου απαραίτητη είναι η δυνατότητα αυτού προς αποθήκευση. Παρατηρούμε, λοιπόν, πως η ενέργεια ως αγαθό, παρά την αδυναμία που παρουσιάζει προς αποθήκευση (με εξαίρετη την περίπτωση του φυσικού αερίου), χαρακτηρίζεται από τις παρ. 6.7. και 7 του EFET Model ως αγαθό εμπορεύσιμο και δεκτικό εκμετάλλευσης. Ειδικώς αναφορικά με την ηλεκτρική ενέργεια αυτή γίνεται αντιληπτή στο ενωσιακό δίκαιο ως υπηρεσία καθώς υπόκειται συνεχώς σε παραγωγή, μεταφορά και διανομή. Διευκρινίζεται εδώ πως ως εμπορεύσιμο αγαθό που υπόκειται στο άρθρο 26 ΣΛΕΕ χαρακτηρίζεται η προμήθεια της ενέργειας από τις ενεργειακές πηγές, ενώ η μεταφορά και η διανομή αυτής θεωρούνται υπηρεσίες.¹⁵ Υπό αυτά τα δεδομένα η ενέργεια καθίσταται ιδιότυπο κινητό πράγμα, με διφυή νομική υπόσταση (αυτή του αγαθού ή της υπηρεσίας αντίστοιχα), δυνάμενη να αποτελέσει αντικείμενο διαφορετικών νομικών

τύπων συμβάσεων, επισύροντας κάθε φορά την εφαρμογή διαφορετικών θεσμικών πλαισίων. Δεδομένης της σημασίας των ενεργειακών δραστηριοτήτων τόσο σε διακρατικό όσο και εθνικό πεδίο, δικαίως τόσο ο Έλληνας όσο και ο Ευρωπαίος νομοθέτης χαρακτηρίζουν τις υπηρεσίες αυτές ως δημοσίου συμφέροντος ή κοινής ωφέλειας.

2.3 Η έννοια των ενεργειακών διαφορών και οι συμβάσεις εκ των οποίων δύνανται να προκύψουν ενεργειακές διαφορές.

Η έννοια των ενεργειακών διαφορών είναι άμεσα συνυφασμένη και ορίζεται ετερόφωτα από την έννοια των ενεργειακών δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τον άρθρο 1 παρ. 2 Ν. 4001/2011 ως ενεργειακές δραστηριότητες ορίζονται οι δραστηριότητες της παραγωγής, προμήθειας, αγοράς, μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου καθώς και της υγροποίησης και αεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου εντός της Ελληνικής Επικράτειας. Στις ενεργειακές δραστηριότητες περιλαμβάνεται επίσης και η χρήση εγκατάστασης φυσικού αερίου. Σύμφωνα δε με τον Ν. 4001/2011 *«οι δραστηριότητες αυτές είναι κοινής ωφέλειας και τελούν υπό την εποπτεία του κράτους»*. Βάσει της διατύπωσης αυτής, κάθε είδους ενεργειακή δραστηριότητα υπό την ιδιότητα της ως δραστηριότητας εξυπηρετούσας την κοινή ωφέλεια και το δημόσιο συμφέρον εντάσσεται στην ευρύτερη σφαίρα του δημόσιου και δη, του διοικητικού δικαίου. Εκ των ενεργειακών δραστηριοτήτων λοιπόν, δύνανται να προκύψουν δημοσίου δικαίου διαφορές, οι οποίες επισύρουν την εφαρμογή των κανόνων διοικητικού δικαίου θεμελιώνοντας τη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων. Παράλληλα, όμως, από την δραστηριοποίηση στον ενεργειακό τομέα προκύπτουν και ιδιωτικού δικαίου διαφορές δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων, στις οποίες εφαρμόζονται εν γένει οι διατάξεις του ΚΠολΔ, ενώ παράλληλα επί τη βάση της ιδιωτικής αυτονομίας που χαρακτηρίζει τις διαφορές μεταξύ ιδιωτών είναι δυνατή και η πρόβλεψη της διαιτησίας ως εξωδικαστικής μεθόδου επίλυσης αυτών.

Βάσει του άρθρου 47 παρ. 1 Ν. 4001/2011 για την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, εγκαθιδρύεται αμφίπλευρη ελευθερία, τόσο των καταναλωτών – πελατών όσο και τον προμηθευτών, για την επιλογή των προσώπων αυτών. Η σύμβαση προμήθειας ηλεκτρικής – και κάθε μορφής ενέργειας - απαιτείται κατά την αμέσως επόμενη παράγραφο του ως άνω άρθρου, να είναι γραπτή, ενώ προβλέπεται η προηγούμενη της σύναψης υποβολή προσφοράς εκ μέρους του προμηθευτή ύστερα από υποβολή αίτησης του πελάτη – καταναλωτή. Η σύμβαση προμήθειας στο σύνολό της καθώς και οι σχέσεις των εμπλεκόμενων σε αυτήν μερών, ρυθμίζεται από το Κώδικα Προμήθειας, η παραβίαση του

οποίου επιφέρει διοικητικές κυρώσεις. Ο ίδιος Κώδικας στο άρθρο 34 αυτού προβλέπει και τρόπο επίλυσης των αναφυόμενων, στα πλαίσια συμβάσεων προμήθειας ενέργειας, διαφορών. Προτάσσεται έτσι στην παρ. 1 του άρθρου 34 η προσπάθεια για «φιλική επίλυση οποιασδήποτε διαφοράς ή διαφωνίας» που προκύπτει για κατά την ερμηνεία και εφαρμογή του Κώδικα, ενώ σε κάθε περίπτωση δίνεται η δυνατότητα στον πελάτη να απευθυνθεί στον Συνήγορο του Καταναλωτή ως «εξωδικαστικό όργανο συναινετικής επίλυσης καταναλωτικών διαφορών». Για κάθε διαφορά, που δεν επιλυθεί με γόνιμο τρόπο δια της συναινετικής οδού ο Κώδικας Προμήθειας στην παρ. 3 του άρθρου 34 αυτού προβλέπει την παραπομπή της διαφοράς στη διαιτησία της ΡΑΕ, εφόσον έχει υπάρξει στη σύμβαση προμήθειας αντίστοιχη συμφωνία διαιτησίας. Σημειώνεται δε, πως μεταξύ των υποχρεώσεων πληροφόρησης που θεσμοθετεί το άρθρο. 48 Ν. 4001/2011, περιλαμβάνεται και η υποχρέωση του προμηθευτή να ενημερώνει τον καταναλωτή για τη δυνατότητα εξωδικαστικού και μη τρόπου επίλυσης των τυχόν διαφορών.

Σε διαιτητική επίλυση δύναται να υπαχθούν και οι διαφορές που ανακύπτουν από τη προμήθεια, διανομή και πώληση του φυσικού αερίου καθώς και η τιμολόγηση του φυσικού αερίου, η οποία ρυθμίζεται στον άρθρο 88. Ν. 4001/2011.

Αυξημένη προσοχή πρέπει να δίνεται κάθε φορά στη φύση των συμβάσεων εκ των οποίων προκύπτουν οι ενεργειακές διαφορές. Ως κατηγορίες των συμβάσεων αυτών, δύναται να αναφερθούν οι συμβάσεις παραγωγής και πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας, συμφωνίες για τη σύνδεση με δίκτυα ενέργειας τρίτων μερών, συμφωνίες παραχώρησης, συμβάσεις για την ανέγερση, τον σχεδιασμό την κατασκευή και την εγκατάσταση ενεργειακών εγκαταστάσεων κ.α. «Ενεργειακές διαφορές» δύναται επίσης να προκύψουν για την αποκατάσταση ζημιών από ατυχήματα, μη προσήκουσας λειτουργίας των ενεργειακών εγκαταστάσεων κ.α. Γίνεται λοιπόν φανερό ότι οι ενεργειακές διαφορές, λόγω του εύρους και κυρίως λόγω της ποικιλότητας των ενεργειακών συμβάσεων εκ των οποίων προκύπτουν υπάγονται, αναλόγως των περιστάσεων, τόσο στην επενδυτική όσο και στην εμπορική διαιτησία, ως επιμέρους εκδοχές της διεθνούς διαιτησίας, που φαίνεται να κερδίζει ολοένα και σημαντικότερο πάτημα στην εξωδικαστική επίλυση ενεργειακών – εμπορικών και επενδυτικών – διαφορών.

2.4 Το νομοθετικό πλαίσιο για τη ρύθμιση της ενεργειακής αγοράς στην Ελλάδα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν διαθέτει λευκή επιταγή από τα κράτη – μέλη ώστε να μπορεί να επεμβαίνει ελεύθερα και να ρυθμίζει οποιαδήποτε κοινωνικοοικονομική πτυχή της ζωής

των Ευρωπαίων πολιτών. Βάσει της αρχής της ειδικότητας, οι τομείς τους οποίους δύναται να ρυθμίζει νομοθετικά ο ευρωπαϊός νομοθέτης προβλέπονται από τις Συνθήκες. Οι αρμοδιότητες της Ε.Ε. είναι ειδικές και περιορισμένες και είναι όσες τα κράτη μέλη έχουν εκχωρήσει σε αυτήν (αρχή δοτών αρμοδιοτήτων). Έτσι, διακρίνονται τομείς αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ε.Ε., στους οποίους αποκλειστικά η Ένωση δύναται να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, με αποτέλεσμα να πρόκειται ουσιαστικά για τομείς παραχώρησης της νομοθετικής δραστηριότητας από τα κράτη μέλη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, όμως, υφίστανται και τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας της Ε.Ε, όπου τόσο η Ένωση όσο και τα κράτη μέλη ασκούν νομοθετικές δραστηριότητες, ωστόσο τα τελευταία ασκούν τη δραστηριότητά τους στο μέτρο που η ΕΕ δεν έχει ασκήσει ακόμα τη δικιά της νομοθετική δραστηριότητα (άρθρο 2 ΣΛΕΕ). Βάσει της αρχής της επικουρικότητας, η Ένωση στους τομείς που έχει συντρέχουσα αρμοδιότητα δύναται να επέμβει νομοθετικά μόνο υπό την προϋπόθεση ότι ο επιδιωκόμενος στόχος δεν μπορεί να υλοποιηθεί το ίδιο αποτελεσματικά σε εθνικό επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τομέα συντρέχουσας αρμοδιότητας της ΕΕ συνιστά και ο τομέας της ενέργειας.¹⁶ Υπό τα δεδομένα αυτά, η ΕΕ ασκώντας δευτερογενή νομοθετική δραστηριότητα επιχείρησε, με την έκδοση Οδηγιών, τη δημιουργία ενός ενιαίου Ευρωπαϊκού πλαισίου για τη ρύθμιση των ζητημάτων του ενεργειακού τομέα, επιχειρώντας κυρίως να θεσπίσει κανονιστικές αρχές λειτουργίας εθνικών ρυθμιστικών αρχών.

Με το Ν. 4001/2011, όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, ενσωματώθηκαν στην ελληνική νομοθεσία οι οδηγίες 2009/72/ΕΚ και 2009/73/ΕΚ οι οποίες αποτέλεσαν την «*Τρίτη Δέσμη Απελευθέρωσης των Αγορών Ενέργειας*» ή «*Τρίτο Πακέτο Απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας*». Εκδόθηκε ακόμα ο Κανονισμός 1228/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με τη διασυννοριακή ανταλλαγή ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και ο Κανονισμός 1775/2005 για σχετικά με την πρόσβαση στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου. Στα πλαίσια αυτά, ο ευρωπαϊός νομοθέτης επενέβη καθορίζοντας ένα minimum αρμοδιοτήτων των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, ενώ στις επιμέρους νομοθετικές εθνικές αρχές αφέθηκε ο προσδιορισμός επιμέρους κανόνων λειτουργίας και οργάνωσης αυτών.

Βάσει του διαμορφωθέντος ευρωπαϊκού δικαίου για τη λειτουργία των ανεξάρτητων αρχών ρύθμισης ενέργειας, οι τελευταίες υποχρεούνται πρωτίστως να διατηρούν αντικειμενικότητα και αμεροληψία κατά την ενάσκηση των καθηκόντων, ασκώντας τις αρμοδιότητές τους κατά τρόπο ουδέτερο και απομακρυσμένο τόσο από τα δημόσια όσο και από τα ιδιωτικά συμφέροντα.

Συμμορφούμενος με τις ευρωπαϊκές νομοθετικές προβλέψεις ο Έλληνας νομοθέτης στο άρθρο 5 του Ν. 4001/2011, όπως αυτό τροποποιήθηκε δυνάμει του άρθρου 6 Ν. 5037/2023, θέσπισε το διέπον τη Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων Ενέργειας και Υδάτων Ρ.Α.Α.Ε.Υ (πρώην ΡΑΕ) καθεστώς. Η Ρ.Α.Α.Ε.Υ, συνιστά ανεξάρτητη διοικητική αρχή με δική της νομική προσωπικότητα, οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια, εντασσόμενη στη σφαίρα, και ως εκ τούτων διεπόμενη από τους κανόνες του δημοσίου δικαίου. Λόγω, βέβαια της διοικητικής της αυτοτέλειας παραμένει αποκομμένη από την οποιασδήποτε μορφής σχέση με τους φορείς της δημόσιας διοίκησης, ενώ υπόκειται μόνο σε κοινοβουλευτικό και δικαστικό έλεγχο. Δικαστικά και εξώδικα, αντιπροσωπεύεται από τον Πρόεδρο της, ενώ διαθέτει την ευχέρεια να καταρτίζει κανονισμό εσωτερικής λειτουργίας. Έτι περαιτέρω η Ρ.Α.Α.Ε.Υ οφείλει να παραμένει αποστασιοποιημένη από οποιαδήποτε κρατική οικονομική ενίσχυση, ενώ είναι ελεύθερη να διαθέτει καθ' αίρεση τα έσοδα από την άσκηση των αρμοδιοτήτων της.

Ο νόμος 2289/1995 ενσωμάτωσε την Οδηγία 94/22/ΕΚ σχετικά με τους όρους χορήγησης και χρήσης αδειών παραγωγής αναζήτησης και εξερεύνησης υδρογονανθράκων και οδήγησε στον ισχύοντα Ν. 4001/2011, με τον οποίο μεταρρυθμίστηκε το κανονιστικό πλαίσιο για την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Με το άρθρο 2 του Ν. 2289/1995 θεσμοθετήθηκε η δυνατότητα σύναψης συμβάσεων με αντικείμενο την έρευνα και την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Στο άρθρο 10 του ίδιου νόμου, όπως ισχύει σήμερα κατόπιν της τροποποίησης του Ν. 4001/2011, προβλέπεται η αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών για διαφορές που προκύπτουν από την εκτέλεση συμβάσεων στις οποίες συμμετέχει το Ελληνικό Δημόσιο και ως εκ τούτων προκύπτει άσκηση δημόσιας εξουσίας και εφαρμογή κανόνων διοικητικού δικαίου. Σημειώνεται δε πως οι ως άνω διαφορές, ως διαφορές διοικητικού δικαίου δεν δύνανται να υπαχθούν σε διαιτησία. Σαφής παραπομπή στο θεσμό της διεθνούς διαιτησίας γίνεται στο άρθρο 13 του Ν. 2289/1995 σύμφωνα με τη διατύπωση του οποίου *«Κάθε διαφορά από το παρόν, συμβατική ή αδιοπρακτική επιλύεται από το διαιτητικό δικαστήριο του Ν. 2735/1999 περί Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας ή κατά άλλο διεθνώς αναγνωρισμένο Σύστημα Διαιτησίας, ... κατ' αποκλεισμό της τακτικής δικαιοδοσίας των τακτικών δικαστηρίων. Το διαιτητικό δικαστήριο αποτελείται από δύο διαιτητές οριζόμενους από τα μέρη και από έναν επιδιαιτητή οριζόμενο από αυτούς. Ως τόπος διεξαγωγής της διαιτησίας ορίζεται η Αθήνα και ως γλώσσα της διαδικασίας η Ελληνική. Εφαρμοστέο δίκαιο είναι το ελληνικό.»*

Περαιτέρω και με σκοπό την ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη της ευρωπαϊκής Οδηγίας 96/92/ΕΚ, εκδόθηκε ο Ν. 2773/1999 *«Απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας – Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και λοιπές διατάξεις.* Η σημαντικότερη

ρύθμιση του νόμου αυτού απαντάται στη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 8, δυνάμει της οποίας προβλέφθηκε για πρώτη φορά η δημιουργία μόνιμης διαιτησίας της ΡΑΕ (πλέον Ρ.Α.Α.Ε.Υ) με πρόβλεψη στον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας αυτής. Προβλέφθηκε έτσι η υπαγωγή υποθέσεων που πληρούν της προϋποθέσεις του ΚΠολΔ, και δη του άρθρου 902 αυτού σε καθεστώς διαιτησίας εντός ενός οργανισμού Μόνιμης Διαιτησίας υπό την αιγίδα της ΡΑΕ, η οποία και θα εξασφάλιζε την εξειδίκευση των συμμετεχόντων στον οργανισμό αυτόν συντελεστών σε θέματα ενέργειας. Μάλιστα, το άρθρο 24 του Κανονισμού Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης της ΡΑΕ, ως ισχύει έως και σήμερα, προβλέπει ότι «1.Με τον παρόντα κανονισμό οργανώνεται μόνιμη διαιτησία στη ΡΑΕ κατ' εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 8 Ν. 2773/1999. 2. Στην πιο πάνω διαιτησία υπάγονται προς επίλυση: α. οι διαφορές μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας, β. Οι διαφορές μεταξύ επιλεγόντων πελατών του Ν. 2735/1999 και των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας. 3. Η υπαγωγή στη διαδικασία της διαιτησίας μιας από τις ανωτέρω διαφορές προϋποθέτει κατάρτιση συμφωνίας διαιτησίας μεταξύ των μερών. 4. Στην ως άνω διαιτησία εφαρμόζονται τα άρθρα 867 έως 900 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Κ.Πολ.Δ.) με τις πιο κάτω αποκλίσεις : α. Στις περιπτώσεις των άρθρων 878. 880 παρ. 2 και 884 Κ.Πολ.Δ. αποφασίζει ο Πρόεδρος της ΡΑΕ αντί του Μονομελούς Πρωτοδικείου, β. Ο επιδιαιτητής και οι διαιτητές εφαρμόζουν σε κάθε περίπτωση το ελληνικό δίκαιο. ....»)

Το προαναφερθέν ευρωπαϊκό και εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, κωδικοποιήθηκε ενιαία και εκσυγχρονίστηκε υπό του πρίσμα του ισχύοντος έως και σήμερα Ν. 4001/2011. Σκόπιμη κρίνεται σε αυτό το σημείο η αναφορά της διάταξης του άρθρου 194 ΣΛΕΕ για την ενέργεια, βασικός πυλώνας της οποίας είναι η διατήρηση της λειτουργικότητας της ευρωπαϊκής ενεργειακής αγοράς, η διασφάλιση της ενεργειακής αποδοτικότητας, του ενεργειακού εφοδιασμού και της εξοικονόμησης ενέργειας. Ο Ν. 4001/2011 αφορά την λειτουργία της αγοράς ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου καθώς και την παραγωγή, την έρευνα και τη διατήρηση των δικτύων μεταφοράς των υδρογονανθράκων. Με τον νόμο αυτό πέρα από την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών Οδηγιών, ως προελέχθη, ενισχύθηκε ο ρόλος της ΡΑΕ. Στα πρώτα άρθρα του Ν. 4001/2011 και με σκοπό την ευμενέστερη κατανόηση του δίνονται οι ορισμοί βασικών εννοιών που απατώνται στο σώμα αυτού. Χαρακτηριστικά επιλέγεται να αναφερθεί στο παρόν σημείο ο ορισμός της ενεργειακής δραστηριότητας ως «η παραγωγή, μεταφορά, διανομή και προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας ή φυσικού αερίου, η εμπορία ηλεκτρικής ενέργειας, η αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας, η διανομή και η προμήθεια θερμικής ενέργειας, η σωρευτική εκπροσώπηση ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και η χρήση

εγκατάστασης υγροποιημένου φυσικού αερίου και η χρήση εγκατάσταση αποθήκευσης φυσικού αερίου»

2.5 Συμπεράσματα.

Από την ακροθιγή ανάλυση που προηγήθηκε αναφορικά με τη ρύθμιση τη αγοράς ενέργειας αλλά και του ενεργειακού τομέα εν γένει σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, καθίσταται εναργές ότι τόσο ο ευρωπαϊό όσο και ο εθνικός νομοθέτης έχουν καταβάλλει έως και σήμερα αξιόλογες προσπάθειες ρύθμισης των ζητημάτων που προκύπτουν από τις ενεργειακές δραστηριότητες. Σε αυτό το πνεύμα, διακρίνεται η αντίληψη του θεσμού της διαιτησίας ως του πλέουν κατάλληλου τρόπου επίλυσης των διαφορών που ανακύπτουν κατά την εκτέλεση ενεργειακών συμβάσεων κυρίως λόγω της επιστημονικής εξειδίκευσης που απαιτείται κατά τη μελέτη ενεργειακών ζητημάτων, με αποτέλεσμα ο μέσος πολιτικός δικαστής να εμφανίζεται σχεδόν ακατάλληλος κατά την εκδίκαση συναφών ενεργειακών διαφορών. Η αδιάκοπη εξέλιξη του ενεργειακού τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο, η σημασία των επιμέρους ενεργειακών δραστηριοτήτων για την σύγχρονη κοινωνικοοικονομική ζωή των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων καθώς και η ανάγκη για ενεργειακή ασφάλεια και αποδοτικότητα καθιστά την διαφυγή στον ολοένα και αναπτυσσόμενο θεσμό της διαιτησίας σχεδόν μονόδρομο, λόγω κυρίως της ταχύτητας του στην επίλυση της εκάστοτε διαφοράς και του σκοπού του για εύρεση λύσεων αμφίπλευρα συμφερούσών για τα εμπλεκόμενα μέρη. Παράλληλα οφείλουμε να αναγνωρίσουμε, ότι απαιτείται περαιτέρω νομοθετική παρέμβαση αναφορικά με την οργάνωση και του τρόπου λειτουργίας του θεσμού.

---

⁹: Κων/νος Αντωνόπουλος – Χαρίκλεια Αρώνη, Εισαγωγή στο Διεθνές Δίκαιο Ενέργειας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2020

¹⁰: Κων/νος Αντωνόπουλος – Χαρίκλεια Αρώνη, Εισαγωγή στο Διεθνές Δίκαιο Ενέργειας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2020

¹¹: Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα 2012

¹²: Απόστολος Γεωργιάδης / Σταθόπουλος, Ερμηνεία ΑΚ, τόμος V, Εκδόσεις Σάκκουλα 2016

¹³: Θεόδωρος Κ. Πανάγος, Το θεσμικό πλαίσιο της αγοράς ενέργειας, Εκδόσεις Σάκκουλα 2012

¹⁴: European Federation of Energy Traders, ([EFET](#), ημ/νια πρόσβασης 23/09/2022)

¹⁵: Θεόδωρος Κ. Πανάγος, Το θεσμικό πλαίσιο της αγοράς ενέργειας, Εκδόσεις Σάκκουλα 2012

¹⁶: Ευγενία Ρ. Σαχπεκίδου, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα 2013.

Κεφάλαιο τρίτο

Η διαιτησία στην Ελληνική έννομη τάξη.

3.1 Εισαγωγή.

Ο ενεργειακός τομέας, υπό την έννοια των συναλλαγών και των συναπτόμενων στα πλαίσια τους ενεργειακών συμβάσεων, διακρίνεται από ιδιαίτερης οικονομικής αξίας συμφέροντα των εμπλεκόμενων μερών και αυξημένη επιστημονική και τεχνολογική εξειδίκευση των επιμέρους συμβατικών όρων. Ως συμβάσεις οικονομικού και εμπορικού ενδιαφέροντος, οι οποίες - τις περισσότερες φορές - συνάπτονται από πολλά πρόσωπα, τα οποία και επηρεάζουν άμεσα, είναι ικανές να οδηγήσουν στη δημιουργία «δικαστικών» διαφορών, όπου διακυβεύονται, προστατευόμενα από την έννομη τάξη συμφέροντα των εμπλεκόμενων μερών, όπως άλλωστε συμβαίνει και σε απλούστερες ενοχικές συμβάσεις όπως λ.χ. η πώληση ενός αυτοκινήτου ή η μίσθωση ενός διαμερίσματος. Λόγω ακριβώς της δέουσας οικονομικής σημασίας των ενεργειακών συμβάσεων, η ομαλή εξέλιξη αυτών αλλά και η όσο το δυνατόν ταχύτερη και αποτελεσματική επίλυση των εξ αυτών ανακυπτουσών διαφορών εμφανίζεται ως αναγκαία. Η προσπάθεια για εξοικονόμηση χρόνου και πόρων παρατηρείται πως οδηγεί τα δραστηριοποιούμενα στον τομέα της ενέργειας νομικά και φυσικά πρόσωπα σε τρόπους εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών που ανακύπτουν κατά την εκτέλεση συμβάσεων ενέργειας. Υπό τα δεδομένα αυτά ο θεσμός της διαιτησίας, λόγω κυρίως της ευρείας δυνατότητας που παρέχει στα μέρη για εξαντλητική ρύθμιση των επιμέρους ζητημάτων της διαιτητικής διαδικασίας, δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για εξεύρεση «συναινετικής» και συμφέρουσας για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη λύσης εξατομικευμένης στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περίπτωσης.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία έχει καταδείξει ότι τομείς της ενέργειας εκ των οποίων ανακύπτουν συχνότερα ενεργειακές διαφορές είναι αυτοί της εξόρυξης, διύλισης, εμπορίας και διανομής πετρελαίου, της προμήθειας, επεξεργασίας, μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου καθώς και της παραγωγής και εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα, ειδικά κατά τις τελευταίες δεκαετίες, που τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εμφανίζεται ολοένα αναπτυσσόμενος, ενεργειακές διαφορές που έχουν υπαχθεί σε διαιτησία αφορούν και τις εναλλακτικές αυτές μορφές ενέργειας. Υπηρεσίες διαιτητικής επίλυσης διαφορών παρέχουν σε διεθνές αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο αναγνωρισμένοι στον τομέα οργανισμοί όπως ενδεικτικά η Αμερικανική Ένωση Διαιτησίας (American Arbitration Association), το

Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου (International Court of Arbitration) κ.α.

Στην ελληνική έννομη τάξη, ο Ν. 4001/2011 ρυθμίζει θέματα διαιτητικής επίλυσης ενεργειακών διαφορών κυρίως με την πρόβλεψη στο άρθρο 37 αυτού για οργάνωση Μόνιμης Διαιτησίας στη ΡΑΕ κατόπιν εκδόσεως δυνάμει του ίδιου άρθρου Κανονισμού Εσωτερικής Λειτουργίας της ΡΑΕ. Σημειώνεται δε πως η ως άνω πρόβλεψη του άρθρου 37 Ν. 4001/2011 βρίσκεται σε απόλυτη συμμόρφωση με το άρθρο 902 ΚΠολΔ το οποίο προβλέπει την λειτουργία μόνιμων διαιτησιών.

3.2 Η εσωτερική διαιτησία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Υπό το πρίσμα του Ελληνικού Συντάγματος και δη υπό το άρθρο 87 αυτού, αρμόδια για την απονομή της δικαιοσύνης στη χώρα μας καθίστανται τα πολιτικά, ποινικά και διοικητικά δικαστήρια τα οποία και συγκροτούνται από «τακτικούς» δικαστές. Ωστόσο, οι σύγχρονες συναλλαγές χαρακτηριζόμενες σε κάποιες περιπτώσεις από αυξημένη επιστημονική εξειδίκευση των επιμέρους όρους και απαιτούσες ευελιξία επίλυσης των, στα πλαίσιά τους, ανακυπτουσών διαφορών καθιστούν τα τακτικά δικαστήρια «αδύναμα» ως προς την απόδοση δικαιοσύνης. Τούτο δε, διότι οι συγκροτούντες τα τακτικά δικαστήρια της χώρας λειτουργοί της δικαιοσύνης αποδεικνύονται σε πολλές περιπτώσεις ελλιπείς ως προς την επιστημονική κατάρτιση και εξειδίκευση τους σε ορισμένους τομείς της οικονομίας και του εμπορίου όπως είναι και αυτός της ενέργειας. Στα πλαίσια αυτά και κατά την ορθή ερμηνεία του άρθρου 8 Συντάγματος σύμφωνα με τη διατύπωση του οποίου «Κανείς δεν στερείται χωρίς τη θέληση του τον δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος» αφήνεται ανοικτό το πεδίο για συγκρότηση δικαιοδοτικών οργάνων, πέραν των στενών στεγανών των πολιτικών δικαστηρίων. Έχει έτσι θεσμοθετηθεί από τον ΚΠολΔ, ήδη από καιρό, ο θεσμός της διαιτησίας ως ένα είδος «ιδιωτικού δικαστηρίου», βασιζόμενο στην αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας. Για τη συστηματική πληρότητα της παρούσας διπλωματικής, κύριο θέμα της οποίας καθίσταται η μελέτη των κανόνων διεθνούς εμπορικής διαιτησίας που ισχύουν στη χώρα μας, σκόπιμη κρίνεται μια ακροθιγής επισκόπηση των ισχυόντων, για την εσωτερική διαιτησία, διατάξεων του ΚΠολΔ στον οποίο μάλιστα ο Ν. 2735/1999 περί Διεθνούς Εμπορική Διαιτησίας – που θα αναλυθεί αμέσως παρακάτω – παραπέμπει ρητώς σε πολλές περιπτώσεις.

Κατά τις ρυθμίσεις του ΚΠολΔ στα άρθρα 867 έως 900 ΚΠολΔ, η διαιτησία εμφανίζεται να εφαρμόζεται παράλληλα με την κρατική τακτική δικαιοσύνη, ενώ η διαιτητική

απόφαση παράγει ως προς τα έννομα αποτελέσματά της δεσμευτικότητα και εκτελεστικότητα ισοδύναμη με αυτή των αποφάσεων των τακτικών δικαστηρίων. Σε διαιτησία κατά τη διάταξη του άρθρου 867 ΚΠολΔ, υπάγονται οι διαφορές ιδιωτικού δικαίου, ήτοι αυτές αντικείμενο των οποίων συνιστά δικαίωμα ή αξίωση που ανήκει στην εξουσία ελεύθερης διάθεσης των εμπλεκόμενων μερών, ενώ ρητά αποκλείεται από το ίδιο άρθρο η διαιτητική επίλυση των εργατικών διαφορών του άρθρου 614 παρ.3 ΚΠολΔ. Εν συνεχεία ο ΚΠολΔ, με την διάταξη του άρθρου 868 ΚΠολΔ, επιβάλλει την έγκυρη συμφωνία διαιτησίας ως απαραίτητη προϋπόθεση για την διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας, προβλέποντας μάλιστα τον έγγραφο ως συστατικό τύπο αυτής. Συνεπώς η διαιτητική συμφωνία εμφανίζεται ως αναγκαία προϋπόθεση, ελλείψει της οποίας δεν δύναται να υπάρξει διαιτησία.

Αναφορικά με τη σχέση της διαιτησίας με εκκρεμεί τακτική διαδικασία ενώπιον αρμόδιου δικαστηρίου στο άρθρο 870 ΚΠολΔ αναφορικά με το χρόνο υποβολής της συμφωνίας διαιτησίας, ορίζεται ότι αυτή οφείλει να προτείνεται κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, ενώ προβλέπεται και η δυνατότητα υποβολής της ενώπιον του δικάζοντος δικαστηρίου ή εντεταλμένης αρχής, οπότε και το δικάζον δικαστήριο εκδίδει παραπεμπτική στη διαιτησία απόφαση επί της υποθέσεως. Κατά τις επιταγές του άρθρου 871 ΚΠολΔ ως διαιτητές είναι δυνατόν να οριστούν ένα ή περισσότερα πρόσωπα ικανά για δικαιοπραξία. Τα πρόσωπα των διαιτητών προβλέπονται κατά κανόνα στη διαιτητική συμφωνία, ενώ εάν τέτοια πρόβλεψη ελλείπει το άρθρο 872 ΚΠολΔ προβλέπει τη δυνατότητα κάθε μέρους να διορίσει διαιτητή αποκλείοντας πάντως, το ίδιο άρθρο, και καθιστώντας άκυρη οποιαδήποτε συμφωνία προβλέπει ότι το ένα μέρος δύναται να ορίσει διαιτητή και για το άλλο μέρος ή ότι τα μέρη μπορούν να ορίσουν άνισο αριθμό διαιτητών. Περαιτέρω για την περίπτωση κατά την οποία ο ορισμός διαιτητών και επιδιαιτητή δεν γίνεται ούτε με τη διαιτητική συμφωνία ούτε κατά τη διαδικασία του άρθρου 872 ΚΠολΔ που αναφέρθηκε, προβλέπεται με τη διάταξη του άρθρου 873 ΚΠολΔ η δυνατότητα εκάστου μέρους να καλέσει με γραπτή πρόσκληση το έτερο μέρος προς διορισμό διαιτητών. Ρυθμίζεται ακόμα από το άρθρου 876 ΚΠολΔ η περίπτωση κατά την οποία με τη διαιτητική συμφωνία παρέχεται σε πρόσωπο τρίτο, ανεξάρτητο από τα μέρη της διαφοράς, η δυνατότητα ορισμού διαιτητή και τάσσεται στον τρίτο προθεσμία οκτώ (8) ημερών από την έγγραφη πρόσκληση του διαιτητή ή των διαιτητών προς ορισμό προσώπου έτερου διαιτητή. Δυνατότητα ορισμού διαιτητή παρέχει με τη διάταξη του άρθρου 878 ΚΠολΔ και στο Μονομελές Πρωτοδικείο, στην περίπτωση όπου δεν ορίζεται εμπρόθεσμα ο διαιτητής ή οι διαιτητές ή ο επιδιαιτητής και η συμφωνία για διαιτησία δεν ορίζει διαφορετικά. Παράλληλα, ανάκληση του ορισμού του διαιτητή ή των διαιτητών αποκλείεται και δεν είναι επιτρεπτή κατά τη διάταξη του άρθρου 877 ΚΠολΔ.

Ως προς την διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας, το άρθρο 886 ΚΠολΔ προβλέπει πως στα πλαίσια αυτής διαιτητής και επιδιαιτητής ενεργούν από κοινού και ορίζουν τον τόπο, τον χρόνο και τη διαδικασία της διαιτησίας, αν - και μόνο αν - τα επιμέρους αυτά ζητήματα δεν ρυθμίζονται ήδη από τα μέρη με τη διαιτητική συμφωνία ή ρήτρα. Υποχρεωτική καθίσταται η παράσταση με πληρεξούσιο δικηγόρο, όπως ακριβώς και στην τακτική δίκη, ενώ εφαρμόζονται και στη διαιτησία οι βασικές αρχές της πολιτικής δίκης όπως η αρχή της ισότητας των μερών, η υποχρέωση κλήτευσης του προς παράσταση στον προσήκοντα χρόνο και τόπο διεξαγωγής της διαιτητικής διαδικασίας καθώς και η υποχρέωση του Διαιτητικού Δικαστηρίου να ακροασθεί τα επιχειρήματα εκάστου μέρους και να αξιολογήσει τα προσκομιζόμενα αποδεικτικά στοιχεία. Σε περίπτωση μη εμφάνισης οποιουδήποτε από τα μέρη η υπόθεση συζητείται κανονικά, εκτός αντίθετης πρόβλεψη της διαιτητικής συμφωνίας. Οι διαιτητές, εκτός και πάλι αντίθετης ρύθμισης της διαιτητικής συμφωνίας, εφαρμόζουν τους κανόνες του ουσιαστικού δικαίου.

Η διαιτητική απόφαση λαμβάνεται κατά πλειοψηφία από τον διαιτητή και τον επιδιαιτητή από κοινού, ενώ αν δεν σχηματισθεί πλειοψηφία διατηρείται η γνώμη του επιδιαιτητή. Δυνατή είναι η προσβολή της διαιτητικής απόφασης με ένδικα μέσα, ενώ μπορεί να επιτραπεί με τη διαιτητική συμφωνία η προσφυγή της διαιτητικής απόφασης σε άλλους διαιτητές, υπό την προϋπόθεση να ορισθούν συγχρόνως οι προϋποθέσεις, η προθεσμία και η διαδικασία για την άσκηση και την εκδίκασή της.

3.3 Η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία του Ν. 2735/1999 (όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει δυνάμει του Ν. 5016/2023).

Η σύγχρονη πραγματικότητα της έντονης παγκοσμιοποίησης και της κατάργησης των εθνικών συνόρων στις οικονομικές και, δη, στις εμπορικές συναλλαγές έχει οδηγήσει αναπόφευκτα στην σχεδόν ολοκληρωτική επικράτηση των διεθνών συναλλαγών στον τομέα του εμπορίου και κατ' επέκταση στον τομέα της ενέργειας. Ως εκ τούτων, η ημεδαπή διαιτητική διαδικασία, που αναπτύχθηκε σε γενικές γραμμές παραπάνω, τυγχάνει περιορισμένης εφαρμογής. Στον αντίποδα της εσωτερικής βρίσκεται η διεθνής εμπορική διαιτησία, οι οποία χαρακτηριζόμενη από στοιχεία αλλοδαπότητας ανοίγει τον δρόμο για την διαιτητική επίλυση διαφορών που δημιουργούνται μεταξύ ιδιωτών, χώρα προέλευσης των οποίων συνιστούν διαφορετικά κράτη ή και μεταξύ διαφορετικών κρατών.

Πιο συγκεκριμένα, στην ελληνική έννομη τάξη η διεθνής εμπορική διαιτησία ρυθμίζεται από το Ν. 2735/1999 (όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει δυνάμει του Ν. 5016/2023), βάσει του οποίου ακολουθείται, για τον χαρακτηρισμό μιας διαιτησίας ως διεθνούς, το μικτό κριτήριο, ήτοι τόσο αντικειμενικά (σχετικά με το αντικείμενο της διαφοράς) όσο και υποκειμενικά (σχετικά με την ιθαγένεια των εμπλεκόμενων μερών) κριτήρια. Ειδικότερα, κατά το άρθρο 1 του Ν. 2735/1999 μια διαιτησία που διεξάγεται εντός της ελληνικής επικράτειας χαρακτηρίζεται ως διεθνής εφόσον (α) κατά το χρόνο κατάρτισης της διαιτητικής συμφωνίας η εγκατάσταση των μερών βρίσκεται σε διαφορετικό κράτος, (β) η εγκατάσταση των μερών βρίσκεται σε διαφορετικό τόπο από αυτόν που διεξάγεται η εμπορική διαιτησία ή εκπληρώνεται το μεγαλύτερο μέρος των συμβατικών υποχρεώσεων και (γ) τα μέρη με ιδιωτική συμφωνία έχουν προβλέψει ότι το αντικείμενο της συμφωνίας σχετίζεται με περισσότερες έννομες τάξεις. Σημαντικό χαρακτηριστικό της διεθνούς διαιτησίας είναι η δυνατότητα που δίνεται στα μέρη να επικαλεστούν, κατά την διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας, την εφαρμογή κανόνων δικαίου εσωτερικής διαιτησίας οποιασδήποτε εθνικής έννομης τάξης, χωρίς ωστόσο να μεταβάλλεται με τον τρόπο αυτό ο χαρακτήρας της διαιτησίας αυτής καθ' αυτής ως διεθνούς. Μοναδικός περιορισμός στην δυνατότητα αυτή των μερών, τίθεται από τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του Ν. 2735/1999 και συγκεκριμένα από τις διατάξεις των άρθρων 3, 18 και 24 παρ. 2 σχετικά με την υποχρέωση γνωστοποίησης των εγγράφων, την αρχή της ίσης μεταχείρισης και της υποχρεωτικής ακρόασης των μερών καθώς και την υποχρέωση του διαιτητικού δικαστηρίου να ειδοποιεί τα μέρη πριν από την διεξαγωγή οποιασδήποτε συνεδρίασης και διεξαγωγής αποδείξεων. Σε περίπτωση που επικαλούμενη με την διαιτητική συμφωνία εθνική έννομη τάξη, διαθέτει διατάξεις αντίθετες από τις τρεις προαναφερθείσες αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του Ν. 2735/1999, οι πρώτες παραμερίζονται προς εξυπηρέτηση των δεύτερων.

- ***Η συμφωνία διαιτησίας.***

Στη διεθνή εμπορική διαιτησία, η συμφωνία διαιτησίας μπορεί να πάρει τη μορφή συνυποσχετικού διαιτησίας, ρήτρας διαιτησίας καθώς και κατά παραπομπή ρήτρας διαιτησίας. Με το συνυποσχετικό διαιτησίας δίνεται η δυνατότητα στα εμπλεκόμενα στη διαφορά μέρη να παραπέμψουν την υπόθεση στη διαιτητική διαδικασία στην περίπτωση που, κατά την κατάρτιση της μεταξύ τους εμπορικής σύμβασης παρέλειψαν να συμπεριλάβουν σχετική ρήτρα διαιτησίας. Σε αντίθεση με το συνυποσχετικό, το οποίο βρίσκει και περιορισμένη εφαρμογή στην πράξη, η πλέον διαδεδομένη μορφή διαιτητικής συμφωνίας είναι αυτή της ρήτρας διαιτησίας, με την οποία παραπέμπονται σε διαιτητική επίλυση μελλοντικές διαφορές δυνάμενες να προκύψουν στα πλαίσια σύναψης μιας

εμπορικής σύμβασης, στο σώμα της οποίας εμπεριέχεται υποχρεωτικά και η ρήτρα διαιτησίας. Η περίπτωση, τέλος, της κατά παραπομπή ρήτρας διαιτησίας, συναντάται κυρίως σε κατασκευαστικές συμβάσεις έργων, όπου συχνά λαμβάνει χώρα παραπομπή σε προδιατυπωμένους όρους γενικών συναλλαγών, όπου περιέχονται και εκ των προτέρων συμφωνημένες ρήτρες διαιτησίας. Η συμφωνία για διαιτησία, γίνεται γενικώς δεκτό, αλλά και προκύπτει στην ελληνική έννομη τάξη από τις διατάξεις 867, 868, 869 ΚΠολΔ, 7 και 16 παρ. 1 Ν. 2535/1999, ότι είναι αυτοτελής, υπό την έννοια ότι το κύρος της κρίνεται ανεξάρτητα από το κύρος της κύριας σύμβασης στην οποία αναφέρεται, είτε έχει είτε δεν έχει ενσωματωθεί σε αυτή και εκδήλωση ακριβώς της αυτοτέλειας της αποτελεί και το ενδεχόμενο να διέπεται από δίκαιο διαφορετικό από εκείνο που διέπει την κύρια σύμβαση. Κατά τη διάταξη του άρθρου 869 παρ. 2, η συμφωνία για τη διαιτησία διέπεται από τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου, αφού οι κύριες συνέπειες της, που προσδιορίζουν τη νομική φύση της, δηλαδή η θεμελίωση της δικαιοδοσίας των διαιτητών για ορισμένη διαφορά και αντίστοιχα ο αποκλεισμός της δικαιοδοσίας των τακτικών δικαστηρίων για την ίδια διαφορά, εκδηλώνονται στον χώρο του δικονομικού δικαίου και της προσδίδουν συνεπώς το χαρακτήρα δικονομικής σύμβασης, στην οποία απλώς εφαρμόζονται οι κανόνες του ουσιαστικού δικαίου, προκειμένου να καλυφθεί το σχετικό έλλειμα στη ρύθμιση των δικονομικών συμβάσεων.

Και στην περίπτωση της διεθνούς διαιτησίας, στη διαιτητική συμφωνία μπορούν να υπαχθούν, κατά τη βούληση των μερών, η οποία σε περίπτωση ασάφειας ή κενού ερμηνεύεται κατά τα άρθρα 173 και 200 ΑΚ, αξιώσεις που γεννιούνται αμέσως από τη βασική σύμβαση ή αξιώσεις που γεννιούνται από αδικοπραξία. Η συμφωνία διαιτησίας είναι έγκυρη ακόμα και αν έχει διατυπωθεί με ευρύτητα, όπως στην περίπτωση που υπάγεται με αυτήν σε διαιτησία οποιαδήποτε διαφορά που θα προκύψει από τη βασική σύμβαση, οπότε επί συρροής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης υπάγονται σε διαιτησία, κατά τη βούληση των μερών, όχι μόνο οι διαφορές από την ερμηνεία και εφαρμογή της βασικής σύμβασης, αλλά και οι αξιώσεις από αδικοπραξία αφού και αυτές σχετίζονται με τη βασική σύμβαση. Κατά την ίδια έννοια δεν είναι αναγκαίο για το κύρος της συμφωνίας διαιτησίας που αφορά μελλοντικές διαφορές, να εξειδικεύονται αυτές, αλλά αρκεί να αναφέρονται στη βασική έννομη σχέση.¹⁹

Κατά την επικρατέστερη άποψη υπό το πρίσμα του άρθρου 7 του Ν. 2735/1999 η διαιτητική συμφωνία απαιτείται να λαμβάνει έγγραφο τύπο, προϋπόθεση ωστόσο που αναπληρώνεται στην περίπτωση απουσίας έγγραφης συμφωνίας από την ανεπιφύλακτη συμμετοχή των μερών στη διαιτητική διαδικασία (παρ. 7 άρθρο 7 Ν. 2735/1999). Παρόμοια

ρύθμιση συναντάται επίσης και στο άρθρο 2 παρ. 2 της Σύμβασης της Νέας Υόρκης, καθώς και στον Πρότυπο Νόμο UNCITRAL στο άρθρο 7 παρ. 2 αυτού. Σημειώνεται εξάλλου πως τόσο η Σύμβαση της Νέας Υόρκης «για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων» όσο και οι κανόνες UNCITRAL αποτέλεσαν τον προθάλαμο του Ν. 2535/1999 ο οποίος και ενσωμάτωσε με ελάχιστες αλλαγές τον Πρότυπο Νόμο. Ερμηνευτικά ζητήματα, ως προς την προϋπόθεση του έγγραφου τύπου ανέκυψαν κυρίως με την περίπτωση της κατά παραπομπής ρήτρας σε διαιτησία, καθώς σε αυτήν την περίπτωση έχουμε παραπομπή σε γενικούς όρους συναλλαγών που ρυθμίζουν με ενιαίο τρόπο καταρτιζόμενες στα πλαίσια ενός επαγγελματικού κλάδου συμβάσεις χωρίς να φέρουν την υπογραφή των μερών. Στη χώρα μας σχετικά έχει κρίνει το Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιώς με την υπ' αριθμ. 3699/2019 απόφασή του σύμφωνα με το σκεπτικό της οποίας «*Επίσης, η ανωτέρω συμφωνία διαιτησίας τυγχάνει έγκυρη, αφού ο έγγραφος τύπος αυτής ικανοποιείται και όταν η συμφωνία περί διαιτησίας περιλαμβάνεται στους γενικούς τυποποιημένους όρους της σύμβασης έργου, οι οποίοι προσαρτήθηκαν ως ανυπόγραφο παράρτημα σε σύμβαση που έχει υπογραφές από τα μέρη και παραπέμπει στο περιεχόμενο τους, αφού η παραπομπή στο κείμενο των τυποποιημένων αυτών όρων, αποτελεί προσχώρηση στους όρους αυτούς και αποδοχή τους και αρκεί η υπογραφή των συμβαλλομένων στο κείμενο της σύμβασης με το οποίο γίνεται η ανεπιφύλακτη προσχώρηση στους όρους στους οποίους περιλαμβάνεται και η διαιτητική ρήτρα (ΕφΘεσ 871/1998, ΔΕΕ 1999.735, Βερβενιώτης, Διεθνής Εμπορική Διαιτησία, 1990 σελ. 74 έως 76, Τσικουρής, Ζητήματα τύπου της συμφωνίας περί διαιτησίας, ΔΕΕ 1998.1198 επ.)*». Υπό το πρίσμα το Πρότυπου Νόμου UNCITRAL, ο οποίος και υιοθετήθηκε σχεδόν πιστά από τον εθνικό νομοθέτη με το Ν. 2735/1999, αρκεί η γενική αυτή παραπομπή στην περίπτωση που οι προδιατυπωμένοι ΓΟΣ περιλαμβάνονται στο πίσω μέρος της υπογραφόμενης σύμβασης είτε προσαρτώνται σε αυτήν. Αντίθετα, αν οι ΓΟΣ περιλαμβάνονται σε ξεχωριστό κείμενο συμφωνίας θα πρέπει απαιτείται ειδική μνεία αυτής.

- **Η διαιτητική διαδικασία.**

Στα πλαίσια διεξαγωγής διεθνούς διαιτησίας η διαιτητική διαδικασία, καθορίζεται βάσει του άρθρου 19 Ν. 2735/1999, κατ' αρχήν, με συμφωνία των μερών σχετικά με τους κανόνες λειτουργίας και, εν γένει, τη διεξαγωγή της διαιτησίας. Παράλληλα, για την περίπτωση που τέτοια συμφωνία διαιτησίας είτε δεν υπάρχει καθόλου είτε παρότι υπάρχει κρίνεται άκυρη, η παρ. 2 του άρθρου 19 του ίδιου νόμου, προβλέπει την δυνατότητα του διαιτητικού δικαστηρίου να επιλέξει και να καθορίσει ad hoc την κατά την κρίση του προσφορότερη διαιτητική διαδικασία. Όπως έκρινε και ο ΑΠ με την υπ' αριθμ. 1422/2012

απόφαση του στην περίπτωση του ad hoc προσδιορισμού της διαιτητικής διαδικασίας από το διαιτητικό δικαστήριο αυτό δύναται, ελλείψει συμφωνίας των μερών, να καθορίσει τους όρους της διαιτητικής διαδικασίας και τον τρόπο διεξαγωγής των αποδείξεων, δυνάμενο να ακολουθήσει όχι μόνο αμιγές αλλά και μικτό δικαιοδοτικό σύστημα (όπως λόγου χάρη και στην επίδικη περίπτωση, όπου επιλέχθηκε ένα σύστημα ασφαλιστικών μέτρων και τακτικής διαδικασίας). Σε κάθε περίπτωση, το δικαστήριο δέον όπως ενεργεί με γνώμονα τις ιδιαίτερες συνθήκες της κατά περίπτωση κρινόμενης διαφοράς, απαλλαγμένης από τους κανόνες του ελληνικού δικαίου, αλλά και της ιδιωτικής βούλησης των μερών. Την ίδια στιγμή το διαιτητικό δικαστήριο μπορεί να ορίσει και την αποδεικτική διαδικασία που δέον όπως, κατά τη κρίση του, ακολουθηθεί. Κατά την επιλογή του αυτή, μάλιστα, το διαιτητικό δικαστήριο δεν περιορίζεται από το υφιστάμενο εθνικό αποδεικτικό σύστημα που ακολουθούν τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια, αλλά μπορεί να καταφύγει και σε ανώνυμο διαδικαστικό μόρφωμα με σεβασμό πάντοτε στην αρχή της ίσης μεταχείρισης των μερών. Κατά την διατύπωση, μάλιστα, της ως άνω απόφασης *«σαφώς η αποδεικτική διαδικασία ρυθμίζεται από το διαιτητικό δικαστήριο, το οποίο δεν υποχρεούται να επιλέξει διαδικασία συμπίπτουσα προς την ακολουθούμενη από τα τακτικά δικαστήρια, αλλά δικαιούται να συνθέσει και ανώνυμο διαδικαστικό μόρφωμα, στην κρίση του οποίου, επίσης, επαφίεται, το επιτρεπτό και η αποδεικτική αξία των αποδεικτικών μέσων, αρκεί κατά τη διαιτητική διαδικασία να τηρείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μερών και κάθε μέρος να έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει τους ισχυρισμούς του και να προσκομίσει τις αποδείξεις του (άρθρο 18 ν. [2735/1999](#), που καθιερώνει την αρχή της ίσης μεταχείρισης και το δικαίωμα ακρόασης).»* Ως απώτατο χρονικό σημείο έως ότου αναγνωρίζεται στα μέρη η δυνατότητα συμβατικού προσδιορισμού της διαιτητικής διαδικασίας μετά το οποίο αυτή καθορίζεται υποχρεωτικά ad hoc από το δικαστήριο, ορίζεται το χρονικό σημείο έναρξης αυτής, ήτοι ακόμα και μετά τον προσδιορισμό των διαιτητών, ενώ κατά την ορθότερη άποψη από τη στιγμή που το διαιτητικό δικαστήριο ασκεί την επικουρική δικαιοδοσία του προς προσδιορισμό των όρων της διαιτητικής διαδικασίας, δεν αναγνωρίζεται στα εμπλεκόμενα μέρη η δυνατότητα προς τροποποίηση των όρων αυτών, διασφαλιζόμενης έτσι της σταθερότητας και της βεβαιότητας που οφείλει να διαπνέει το σύνολο του θεσμού. Σε κάθε περίπτωση, σημειώνεται πως τα μέρη δύναται να προβλέψουν στη διαιτητική συμφωνία κατά τρόπο ρητό τον προσδιορισμό της διαιτητικής διαδικασίας από το διαιτητικό δικαστήριο, οπότε σε αυτήν την περίπτωση δε γίνεται λόγος για επικουρική δικαιοδοσία αυτού αλλά για συμβατικό από τα μέρη καθορισμό των εφαρμοζόμενων στην διαιτητική διαδικασία κανόνων, κατά τη πρόβλεψη της παρ. 1 του άρθρου 19 Ν. 2735/1999. Ανάλογη ρύθμιση εξάλλου συναντάται στο άρθρο 886 παρ. 1 του

ΚΠολΔ αλλά και στα άρθρα 13 και 22 του Κανονισμού Διαιτησίας της ΡΑΕ, για τον οποίο θα γίνει εκτενέστερος λόγος σε επόμενο κεφάλαιο της παρούσης.

Βασικές αρχές της διαιτητικής διαδικασίας, οι οποίες προβλέπονται στην αναγκαστικού δικαίου διάταξη του άρθρου 18 του Ν. 2735/1999 είναι η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μερών και της ακροάσεως των «διαδίκων». Παρόμοιες διατάξεις περιλαμβάνονται και στο άρθρο 22 παρ. 4 του Κανονισμού Διαιτησίας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου αλλά και στο άρθρο 13 παρ. 2 του Κανονισμού Διαιτησίας για την εσωτερική λειτουργία της ΡΑΕ. Βάσει των δύο αυτών θεμελιωδών αρχών, κατά τη διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας απαιτείται τα μέρη να αντιμετωπίζονται από το δικαιοδοτικό όργανο κατά τρόπο ίσο, υπό την έννοια ότι καθένα από αυτά απολαμβάνει τα ίδια δικαιώματα και βρίσκεται αντιμέτωπο με τις ίδιες υποχρεώσεις, ενώ ταυτόχρονα εγκαθιδρύεται υποχρέωση του δικαιοδοτικού οργάνου να καλεί προς ακρόαση αμφότερα τα εμπλεκόμενα στη διαιτησία μέρη προκειμένου αυτά να αναπτύξουν ελεύθερα τους ισχυρισμούς τους και να προσκομίσουν τα αποδεικτικά μέσα τους. Σύμφωνα με το σκεπτικό της υπ' αριθμ. 1426/2005 απόφασης του ΑΠ κρίθηκε ότι η αρχή της ισότητας δεν παραβιάζεται στην περίπτωση πρόβλεψης δυνατότητας μόνο του ενός μέρους για προσφυγή στη διαιτησία (μονομερής ρήτρα διαιτησίας). Έτι περαιτέρω, δεν συνιστά παραβίαση της αρχής η τυχόν πλεονεκτική θέση του ενός μέρους ήδη από το στάδιο σύναψη τόσο της εμπορικής σύμβασης όσο και της συμφωνίας διαιτησίας. Με την αρχή της ισότητας συναρτάται και το πλήθος των διοριζόμενων διαιτητών, έτσι ώστε αυτή να παραβιάζεται σε περίπτωση που στα πλαίσια διμερούς διαιτησίας ο διάδικος εκπροσωπείται από λιγότερους ή ακόμα χειρότερα καθόλου διαιτητές, ενώ επί πολυμερούς διαιτησίας κρίσιμη καθίσταται η ύπαρξη κοινού συμφέροντος των εκπροσωπούμενων από τον ίδιο διαιτητή μερών. Στα πλαίσια της αρχής της ισότητας, επιβάλλεται τόσο εκ του Ν. 2735/1999 όσο και από τον Κανονισμό Διαιτησίας της ΡΑΕ και η ανεξαρτησία των συμμετεχόντων στην διαδικασία διαιτητών, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αμεροληψία και η αντικειμενικότητα αυτών, ενώ οποιαδήποτε προσωπική τους σχέση με τα μέρη ή προηγούμενη εμπλοκή τους υπό οποιαδήποτε ιδιότητα στην υπό διαιτησία υπόθεση, θεωρείται άμεση παραβίαση της αρχής της ισότητας.

Αναφορικά με το δικαίωμα ακρόασης των διαδίκων, όπως αυτό αναπτύχθηκε παραπάνω, κρίθηκε δυνάμει της υπ' αριθμ. 714/1997 απόφασης του ΑΠ ότι μαρτυρική απόδειξη η οποία λήφθηκε υπόψιν μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας και δη χωρίς κλήτευση παραβιάζει την αρχή της ακροάσεως των διαδίκων, δυνάμει να οδηγήσει και σε ακύρωση της διαιτητικής απόφασης. Επισημαίνεται ακόμα πως, βάσει των κανόνων ιδιωτικής

αυτονομίας, τα εμπλεκόμενα στη διαιτησία μέρη έχουν την ευχέρεια να προσδιορίσουν κατά το δοκούν τις επιμέρους μορφές του δικαιώματος ακροάσεως, λ.χ. τον τρόπο προσκόμισης ενώπιον του διαιτητικού δικαστηρίου των ισχυρισμών και των αποδεικτικών μέσων, όχι όμως να το αποκλείσουν τελείως. Υπό τα δεδομένα αυτά το διαιτητικό δικαστήριο δεσμεύεται να λάβει υπόψη κατά την κρίση του μόνο τους προταθέντες ισχυρισμούς και τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία. Αν στην περίπτωση που δύο διάδικοι κλητεύονται νόμιμα και εμπρόθεσμα από το διαιτητικό δικαστήριο και παρόλα αυτά ένας εξ αυτών προβάλλει αίτημα αναβολής επικαλούμενος λόγους που τον εμποδίζουν να παραστεί και το αίτημα αυτό απορριφθεί από το διαιτητικό δικαστήριο, η συζήτηση της υπόθεσης προχωρεί κανονικά χωρίς αυτό να μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση της αρχής της ακροάσεως και ως εκ τούτου λόγω ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης.

Η διαιτητική διαδικασία, άρχεται την ημέρα κατά την οποία η αίτηση οποιουδήποτε μέρους για προσφυγή σε διαιτησία περιέρχεται σε εκείνον προς τον οποίο απευθύνεται. Ο τελευταίος έχει προθεσμία 30 ημερών από την κοινοποίηση της αίτησης να απαντήσει στο αίτημα και τα πραγματικά περιστατικά που τη στηρίζουν. Εκτός αντίθετης συμφωνίας, μεσούσης της διαιτητικής διαδικασίας προβλέπεται στο άρθρο 23 του Ν. 2735/1999 η δυνατότητα των μερών να συμπληρώσουν ή να τροποποιήσουν το αγωγικό τους αίτημα ή την απάντησή τους, εκτός αν κάτι τέτοιο απαγορευτεί από το διαιτητικό δικαστήριο λόγω της καθυστερημένης προβολής. Το ίδιο διαιτητικό δικαστήριο ορίζει επίσης το κατά πόσον θα ακολουθηθεί ακροαματική ή έγγραφη διαδικασία, ενώ επίσης οφείλει να εξασφαλίζει την κοινοποίηση οποιωνδήποτε εγγράφων και δηλώσεων που υποβάλλονται ενώπιον του.

- Ο τόπος και η γλώσσα της διαιτησίας.

Κατά την πρόβλεψη του άρθρου 20 Ν. 2735/1999 ο τόπος διεξαγωγής της διαιτησίας καθορίζεται κατ' αρχήν από τα μέρη, ενώ σε περίπτωση παράλειψής αυτών τον τόπο της διαιτησίας καθορίζει το διαιτητικό δικαστήριο με γνώμονα πάντα τις ιδιαίτερες ανάγκες της υπό κρίση διαφοράς. Σε κάθε περίπτωση και εκτός αντίθετης πρόβλεψης των μερών, το διαιτητικό δικαστήριο δύναται να αποφασίζει το μέρος πραγματοποίησης των συνεδριάσεων της διαιτησίας, της διενέργειας πραγματογνωσιών κλπ. Γίνεται δεκτό ότι η επιλογή του τόπου της διαιτησίας από τα μέρη δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντιβαίνει στην αρχή της ισότητας και της διαφάνειας και αμεροληψίας που διαπνέουν τον διαιτητικό θεσμό, στην περίπτωση που ο επιλεγόμενος τόπος είναι τόπος προέλευσης ή εγκατάστασης ή δραστηριοποίησης ενός από τα εμπλεκόμενα στη διαιτητική διαδικασία μέρη. Συναφώς έχει κρίνει η υπ' αριθμ. 1219/2014 απόφαση του ΑΠ, η οποία κλήθηκε να κρίνει επί διαφοράς γενόμενης στα πλαίσια σύμβασης

αποκλειστικής διανομής αυτοκινήτων μεταξύ εταιρείας εδρεύουσας στην Ελλάδα και αντίστοιχης εδρεύουσας στη Ρουμανία. Στα πλαίσια της καταρτισθείσας μεταξύ τους σύμβασης αποκλειστικής διανομής προβλέφθηκε ότι και τα δυο μέρη θα καταβάλουν κάθε προσπάθεια, ώστε να επιλύουν με φιλικό τρόπο και με σεβασμό στις συμβατικές διατάξεις οποιαδήποτε διαφορά κάθε είδους, που μπορεί να προκύψει από ή σε σχέση με ή ως αποτέλεσμα του παρόντος συμφωνητικού, της εφαρμογής του ή της ερμηνείας του (παρ. 1). Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατόν να βρεθεί φιλικός τρόπος ή σε περίπτωση που ένα μέρος αποκηρύξει τη φιλική κατανόηση, όλες οι διαφορές, οποιασδήποτε φύσης, θα υποβάλλονται σε διαιτησία σύμφωνα με τους Κανόνες Συμφιλίωσης και Διαιτησίας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου του Παρισιού. Η διαιτησία θα πραγματοποιηθεί στο Παρίσι, στη Γαλλία (παρ. 2). Κατόπιν της συνάψεως της διαιτητικής συμφωνίας το 92% των μετοχών της αναιρεσίβλητης ρουμανικής εταιρείας αποκτήθηκε από εδρεύουσα στη Γαλλία εταιρεία, με αποτέλεσμα κατά τους ισχυρισμούς της αναιρεσίτουσας να προκύπτει ζήτημα φαλκίδευσης της αρχής της καλής πίστης, των χρηστών ηθών, της ίσης μεταχείρισης και της αμερόληπτης κρίσης, ισχυρισμός που απορρίφθηκε με την ως άνω απόφαση του ανώτατου Δικαστηρίου.

Εκτός αντίθετης συμφωνίας, στην περίπτωση επιλογής της γλώσσας της διαιτησίας από το διαιτητικό δικαστήριο, αυτή ισχύει για κάθε έγγραφη δήλωση των μερών, την προφορική διαδικασία, τις αποφάσεις και τις κοινοποιήσεις του διαιτητικού δικαστηρίου. Παράλληλα το διαιτητικό δικαστήριο έχει την ευχέρεια να διατάξει να συνοδεύονται τα έγγραφα από μετάφραση στη γλώσσα ή στις γλώσσες που συμφώνησαν τα μέρη ή επέλεξε το ίδιο.

- Το εφαρμοστέο δίκαιο.

Ο καθορισμός του εφαρμοστέου δικαίου, επαφίεται κατά τις επιταγές του άρθρου 28 του νόμου για την διεθνή εμπορική διαιτησία, καταρχήν, στα εμπλεκόμενα στη διαιτητική διαδικασία μέρη, ενώ, εκτός αντίθετης συμφωνίας, η παραπομπή των μερών στους κανόνες ενός εθνικού δικαίου νοείται ως παραπομπή στους κανόνες ουσιαστικού δικαίου αυτού και όχι στους διεθνούς ιδιωτικού δικαίου κανόνες του. Σε περίπτωση μη πρόβλεψης των μερών, το διαιτητικό δικαστήριο κρίνει με γνώμονα τα ιδιαίτερα στοιχεία της υπό κρίση διαφοράς και εφαρμόζει τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του εθνικού δικαίου που αρμόζει κατά την κρίση του δικαστηρίου ορθότερα. Σε κάθε περίπτωση το διαιτητικό δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να λαμβάνει υπόψη του, κατά την κρίση του, τα τρέχοντα συναλλακτικά ήδη και να κρίνει κατά δίκαιη κρίση. Κατά το σκεπτικό της υπ' αριθμ. 1219/2014 : *«Η συμφωνία των μερών για το εφαρμοστέο στη διαιτητική συμφωνία δίκαιο μπορεί να είναι ρητή ή και σιωπηρή, συναγόμενη από συγκεκριμένες βουλητικές ενδείξεις, όπως προπάντων είναι η*

επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου για την ουσία της διαφοράς ή ο συμφωνημένος τρόπος διεξαγωγής της διαιτησίας. Διάταξη ιδιωτικού διεθνούς δικαίου είναι και αυτή του άρθρ. 34§2α(αα) του ν. 2735/1999, σύμφωνα με την οποία η διαιτητική απόφαση μπορεί να ακυρωθεί από το Εφετείο, στην περιφέρεια του οποίου εκδόθηκε, αν ο ενάγων προβάλλει και αποδεικνύει, μεταξύ άλλων, ότι η συμφωνία διαιτησίας δεν είναι έγκυρη σύμφωνα με το δίκαιο στο οποίο τα μέρη την υπήγαγαν ή κατά το ελληνικό δίκαιο, αν δεν ορίστηκε εφαρμοστέο δίκαιο. Μάλιστα με σκοπό το κύρος της συμφωνίας για τη διαιτησία να κρίνεται κατά το ίδιο δίκαιο στα διάφορα στάδια της εξέτασής της, δηλαδή και όταν η συμφωνία ελέγχεται πριν από την έκδοση της διαιτητικής απόφασης, πρέπει με αναλογική εφαρμογή της παραπάνω διάταξης να γίνει δεκτό ότι εφαρμοστέο επικουρικά σε περίπτωση διεθνούς διαιτησίας με τόπο την Ελλάδα είναι το ελληνικό και όχι το αρμόζον κατά το άρθρ. 25 ΑΚ δίκαιο.»

3.4 Η διαιτητική απόφαση και η διαδικασία ακύρωσης της κατά το Ν. 2735/1999.

Η διεκπεραίωση της διαιτητικής διαδικασίας, είτε στα πλαίσια της εσωτερικής είτε στα πλαίσια της διεθνούς διαιτησίας, καταλήγει στην έκδοση της διαιτητικής απόφασης, η οποία ως προς τα έννομα αποτελέσματά της είναι εφάμιλλη των τακτικών αποφάσεων, αφού χαρακτηρίζονται ομοίως από δεδικασμένο και εκτελεστότητα. Στο σημείο αυτό, δέον όπως διασαφηνιστεί ότι όπως η διαιτησία διακρίνεται σε εσωτερική και διεθνή, έτσι και η διαιτητική απόφαση σε ημεδαπή και αλλοδαπή. Ωστόσο, η διάκριση αυτή των διαιτητικών αποφάσεων δεν ταυτίζεται με τη διάκριση της διαιτησίας σε διεθνή και εσωτερική. Ως κριτήριο για τον διαχωρισμό των διαιτητικών αποφάσεων σε ημεδαπές και αλλοδαπές χρησιμοποιείται ο τρόπος έκδοσης της απόφασης, έτσι ώστε διαιτητική απόφαση που εκδόθηκε στην Ελλάδα στα πλαίσια εφαρμογής του Ν. 2735/1999 χαρακτηρίζεται ως ημεδαπή και αντίθετα διαιτητική απόφαση που εκδίδεται σε τόπο διάφορο του ελληνικού χαρακτηρίζεται αλλοδαπή. Συνεπεία του χαρακτηρισμού μια διαιτητικής απόφασης ως ημεδαπής ή αλλοδαπής είναι και η ανάγκη για αναγνώριση της προκειμένου να τύχει εφαρμογής στην εθνική έννομη τάξη, με τις ημεδαπές διαιτητικές αποφάσεις να μην χρήζουν τέτοιας αναγνώρισης.

Σε περίπτωση καταστρατήγησης της συμφωνηθείσας από τα μέρη διαιτητικής διαδικασίας, της αρχής της ισότητας ή του δικαιώματος ακρόασης προβλέπεται από το άρθρο 34 Ν. 2735/1999 η δυνατότητα ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης με την άσκηση αγωγής

ακύρωσης. Ειδικότερα, στο εν λόγω άρθρο προβλέπονται οκτώ λόγοι ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης οι οποίοι συνοψίζονται στην ακυρότητα της συμφωνίας για διαιτησία, στην παύση ισχύος της διαιτητικής συμφωνίας μετά την έκδοση αυτής, στην έκδοση της απόφασης από πρόσωπα εξαιρετέα, ανακληθέντα η ορισθέντα κατά παράβαση των όρων της διαιτητικής συμφωνίας, στην υπέρβαση εξουσίας των εκδοσάντων την διαιτητική απόφαση προσώπων, στην παράβαση των διατάξεων των άρθρων 886 παρ. 2 και 890 – 891 ΚΠολΔ, στην αντίθεση με κανόνες δημοσίας τάξεως ή με τις επιταγές των χρηστών ηθών, στην περίπτωση ύπαρξης αντιφατικών διατάξεων στο σώμα της προσβαλλόμενης διαιτητικής απόφασης και τέλος στην ύπαρξη λόγων αναψηλάφησης του άρθρου 594 ΚΠολΔ. Περαιτέρω η διαιτητική απόφαση δύναται να ακυρωθεί και στην περίπτωση που ο ενάγων επικαλεστεί και αποδείξει την ανυπαρξία στο πρόσωπο του έτερου μέρους ικανότητας προς σύναψη της διαιτητικής συμφωνίας, αν το μέρος παραλείφθηκε να ειδοποιηθεί κατά τον προσηκόντα τρόπο για τον διορισμό διαιτητή ή για τη διαδικασία της διαιτησίας ή περιήλθε σε ανυπαίτια αδυναμία να προβάλλει τους ισχυρισμούς του και τέλος αν η διαιτητική απόφαση αφορά σε θέμα το οποίο δεν περιλήφθηκε στη διαιτητική συμφωνία ή υπερβαίνει τα όρια αυτής. Σε περίπτωση που η αγωγή ακύρωσης γίνει δεκτή η διαιτητική απόφαση ακυρώνεται και ισχύει η αναδρομική ακύρωση των αποτελεσμάτων της.

Σημειώνεται ακόμα η προβλεπόμενη στο άρθρο 33 του Ν. 2735/1999 δυνατότητα ερμηνείας και διόρθωσης των εκδοθέντων στα πλαίσια διεθνούς διαιτησίας διαιτητικών αποφάσεων. Έτσι, κατά τις επιταγές του οικείου άρθρου, προβλέπεται ότι τα μέρη, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτά της απόφασης, δύναται να ζητήσουν από το διαιτητικό δικαστήριο να προχωρήσει στη διόρθωση τυπικών λαθών, όπως λ.χ. λογιστικά, γραφικά τυπογραφικά ή παρόμοια λάθη, ή να ερμηνεύσει ένα συγκεκριμένο ζήτημα της διαιτητικής απόφασης χωρίς, ωστόσο να μεταβάλλει το διατακτικό της. Για την περίπτωση μάλιστα της διόρθωσης τυπικών λαθών της διαιτητικής απόφασης προβλέπεται και αυτεπάγγελτη εξουσία του διαιτητικού δικαστηρίου, το οποίο μάλιστα δύναται να παρατείνει κατά την κρίση του την, ως άνω, τριακονθήμερη προθεσμία.

3.6 Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας (ΕΟΔΙΔ), ιδρύθηκε και λειτουργεί στη χώρα μας με πρωτοβουλία της Νομικής Βιβλιοθήκης και μιας ομάδας επιφανών δικαστικών λειτουργών, πανεπιστημιακών και δικηγόρων, με αποκλειστικό σκοπό την παροχή υπηρεσιών διαχείρισης και υποστήριξης διαμεσολάβησης και υπηρεσιών

δαιτησίας (ΚΠολΔ 867 – 901 και Ν. 2735/1999). Λειτουργώντας από το Μάρτιο του 2016, ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου υπό τη μορφή ανώνυμης εταιρείας παρέχει υψηλού επιπέδου υπηρεσίες εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών ως αποτέλεσμα της συνεργασίας διακεκριμένων προσώπων του δικαστικού, ακαδημαϊκού και δικηγορικού κόσμου. Ο ΕΟΔΙΔ συνιστά έτσι την πρώτη μόνιμη ιδιωτικού χαρακτήρα δαιτησία στην Ελλάδα, προσφέροντας μέσα από του κανονισμούς δαιτησίας – αλλά και διαμεσολάβησης – ένα οργανωμένο πλαίσιο προσφυγής σε αυτήν τη διαδικασία και περαιτέρω πολύτιμη διοικητική στήριξη, η οποία κρίνεται απολύτως αναγκαία για να πετύχει ένα τέτοιο εγχείρημα. Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΟΔΙΔ εξασφαλίζει την οργάνωση και την εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού και συνεπικουρείται στο έργο του αυτό από το Επιστημονικό Συμβούλιο και το Συμβούλιο Δαιτησίας, τα οποία διασφαλίζουν το κύρος, την αμεροληψία και την ανεξαρτησία του ΕΟΔΙΔ. Στα πλαίσια του οργανισμού λειτουργεί Συμβούλιο Διαμεσολάβησης και Επιτροπή Δαιτησίας. Η τελευταία λειτουργεί συμβουλευτικά στο πλαίσιο παροχής από τον οργανισμό, υπηρεσιών δαιτητικής επίλυσης διαφορών. Η Επιτροπή αποτελεί αυτόνομο και ανεξάρτητο σώμα, οι αρμοδιότητες του οποίου έχουν καθοριστεί από το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού στον σχετικό Κανονισμό Λειτουργίας της Επιτροπής Δαιτησίας. Παράλληλα, στους κόλπους του ΕΟΔΙΔ λειτουργεί ως ανεξάρτητο όργανο Συμβούλιο Δαιτησίας, η παρουσία του οποίου διασφαλίζει την ομαλή και απρόσκοπτη εξέλιξη της διαδικασίας Δαιτησίας ενώ οι αρμοδιότητες του καθορίζονται από τον Κανονισμό Λειτουργίας του Συμβουλίου Δαιτησίας, που έχει καθοριστεί από το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού¹⁹.

Κατόπιν πολύμηνης νομοθετικής επεξεργασίας εκπονήθηκε και εφαρμόζεται στις υποθέσεις που υπάγονται προς δαιτητική επίλυση στον Οργανισμό, Κανονισμός Δαιτησίας του ΕΟΔΙΔ. Ο κανονισμός είναι απολύτως εναρμονισμένος με τις πρακτικές των πιο επιτυχημένων διεθνών κέντρων δαιτησίας ενώ ανταποκρίνεται πλήρως στις πραγματικές ανάγκες της ελληνικής και διεθνούς νομικής και επιχειρηματικής κοινότητας. Έτσι, βάσει του άρθρου 1 του Κανονισμού²⁰, ο ΕΟΔΙΔ αναλαμβάνει τη διοργάνωση και εποπτεία δαιτητικών διαδικασιών που διεξάγονται βάσει ρήτρας παραπομπής επίλυσης της διαφοράς στον Οργανισμό. Για την οργάνωση της δαιτητικής διαδικασίας παρέχονται δαιτητές από κατάλογο καταξιωμένων δαιτητών από τη Ελλάδα και το εξωτερικό, Συμβούλιο Δαιτησίας για διορισμό δαιτητών στην περίπτωση που τα μέρη το επιθυμούν ή αδυνατούν να ορίσουν το δαιτητικό δικαστήριο, διοικητική υποστήριξη από στελέχη του ΕΟΔΙΔ με εμπειρία στη διαχείριση δαιτητικών διαδικασιών, κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους και σύγχρονες

υλικοτεχνικές υποδομές και λοιπές διαδικασίες υποστήριξης στο πλαίσιο της διαιτητικής διαδικασίας.

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι πρώτο βήμα για την υπαγωγή μιας υπόθεσης στη διαιτησία του ΕΟΔΙΔ είναι η ύπαρξη συμφωνίας διαιτησίας. Η συμφωνία αυτή μπορεί να λάβει τη μορφή είτε ρήτρας διαιτησίας στη σύμβαση συνεργασίας των μερών, οπότε ο Κανονισμός Διαιτησίας του ΕΟΔΙΔ θεωρείται μέρος της σύμβασης άνευ ετέρου, είτε τη μορφή συνυποσχετικού διαιτησίας, το οποίο δεν περιλαμβάνεται στο σώμα της βασικής σύμβασης και με το οποίο τα μέρη συμφωνούν την επίλυση μιας ήδη υφιστάμενης μεταξύ τους διαφοράς δυνάμει των κανόνων διαιτησίας του ΕΟΔΙΔ. Κατά την παρ. 2 του άρθρου 1 του Κανονισμού με την παραπομπή της υπόθεσης στη διαιτησία του ΕΟΔΙΔ οι κανόνες αυτού θεωρούνται ότι ενσωματώνονται στη συμφωνία διαιτησίας με την κατάρτιση αυτής.

Αναφορικά με τον τόπο διεξαγωγής της διαιτησίας ο Κανονισμός του ΕΟΔΙΔ στο άρθρο 3 αυτού παρατηρούμε ότι υιοθετεί ρύθμιση, τρόπον τινά, διαφορετική από την αντίστοιχη του Ν. 2735/1999 για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία. Ειδικότερα, ο Κανονισμός ενώ αφήνει τον προσδιορισμό του τόπου διεξαγωγής της διαιτητικής διαδικασίας καταρχήν στην ελεύθερη βούληση των μερών, ωστόσο για την περίπτωση που τα μέρη δεν προβούν στον προσδιορισμό του αυτού ο Κανονισμός ορίζει ο ίδιος – και όχι το διαιτητικό δικαστήριο όπως στην περίπτωση του Ν. 2735/1999 – ως τόπο διαιτησίας την Ελλάδα και δη, την πόλη των Αθηνών. Εν συνεχεία ο Κανονισμός αναγνωρίζει τη δυνατότητα του διαιτητικού δικαστηρίου, παρά τον ορισθέντα ως τόπο διαιτησίας, να επιλέγει οποιοδήποτε άλλο μέρος κρίνεται πρόσφορο για την διεξαγωγή της ακροαματικής διαδικασίας και λοιπών διαδικαστικών πράξεων κατόπιν ακρόασης των μερών, ρύθμιση ομοίως διαφορετική από τον Ν. 2735/1999 όπου αντίστοιχη ακρόαση των μερών δεν προβλέπεται. Η γλώσσα της διαιτητικής διαδικασίας καθορίζεται και στα πλαίσια διαιτησίας του ΕΟΔΙΔ ελεύθερα από τα μέρη, χωρίς να προβλέπεται η υποχρεωτική επιλογή της ελληνικής γλώσσας, ρύθμιση η οποία θα ήταν αντίθετη προς την θεμελιώδη αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας που διαπνέει γενικά το θεσμό της διαιτησίας, ενώ παράλληλα θα καθιστούσε μη προσελκυσίμο τον Οργανισμό σκοπός του οποίου είναι η εξωδικαστική επίλυση διεθνών διαφορών.

Η διαιτητική διαδικασία άρχεται με την υποβολή στον ΕΟΔΙΔ αίτησης προσφυγής σε διαιτησία. Η αίτηση υποβάλλεται αρχικά μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και κατόπιν, το αργότερο την επόμενη μέρα, μέσω υπηρεσία ταχυμεταφοράς ενώ συνοδεύεται από αριθμό αντιγράφων ισοδύναμο προς τον αριθμό των μερών και των διαιτητών πλέον αντιγράφου για τον ΕΟΔΙΔ. Για το παραδεκτό της υποβολής απαιτείται επίσης η αίτηση να συνοδεύεται από

αποδεικτικά καταβολής του παραβόλου καταχώρισης. Το περιεχόμενο της αίτησης προβλέπεται από το άρθρο 4 του Κανονισμού και συνίσταται πέραν των τυπικών στοιχείων όπως είναι τα ονοματεπώνυμα των μερών, οι διευθύνσεις τους κ.α. και αναφορά στη συμφωνία διαιτησίας και τα οριζόμενα βάσει αυτής, σύντομο ιστορικό της διαφοράς από την ανακύπτουν οι αξιώσεις και τα αιτήματα, που υποβάλλονται στο διαιτητικό δικαστήριο, ορισμό διαιτητή, εφόσον πρόκειται για πολυμελές διαιτητικό δικαστήριο και προσδιορισμό του προσώπου ή του πληρεξούσιου δικηγόρου που θα λαμβάνει για λογαριασμό του αιτούντος όλα τα έγγραφα που αφορούν τη διαιτητική διαδικασία. Αντίγραφο της αίτησης συνοδευόμενο από το αποδεικτικό καταβολής κοινοποιείται επιμέλεια του ΕΟΔΙΔ αμελλητί στον καθ' ου. Εκτός αντίθετης συμφωνίας των μερών η διαιτητική διαδικασία θεωρείται ότι ξεκινά την ημέρα κατά την οποία η αίτηση περιέρχεται στον καθ' ου.

Ο Κανονισμός στο άρθρο 5 αυτού προβλέπει για το καθ' ου η αίτηση μέρος προθεσμία τριάντα (30) ημερών από τη γνωστοποίηση της αίτησης προκειμένου να απαντήσει σε αυτήν, απάντηση η οποία θα πρέπει να φέρει επιβεβαίωση των στοιχείων επικοινωνίας που περιέχονται στην αίτηση, σύντομη απάντηση σε αυτήν καθώς και τυχόν ανταγωνικά αιτήματα. Για την περίπτωση πολυμελούς διαιτητικού δικαστηρίου, προβλέπεται από το ίδιο άρθρο προθεσμία δέκα πέντε (15) ημερών προκειμένου ο καθ' ου να προβεί σε ορισμό διαιτητή. Ο αριθμός των διαιτητών, εξαρτάται – εκτός από την περίπτωση της ταχείας διαδικασίας που προβλέπεται από τα άρθρα 24 και 24Α του κανονισμού και διεξάγεται πάντοτε από έναν διαιτητή – από την αξία του αντικειμένου της διαφοράς, έτσι ώστε επί διαφοράς η αξία της οποίας δεν υπερβαίνει τις 500.000 ευρώ να επιλαμβάνεται της υπόθεσης ένας διαιτητής, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση τρεις. Όταν η διαφορά επιλύεται από έναν διαιτητή τα μέρη ορίζουν από κοινού τον διαιτητή και ενημερώνουν αμέσως τον ΕΟΔΙΔ για την επιλογή τους, έχοντας δεκαπενθήμερη προς τούτο προθεσμία, μετά την παρέλευση της οποίας και εφόσον τα μέρη αδυνατούν να ορίσουν διαιτητή, αυτός ορίζεται από το Συμβούλιο Διαιτησίας, το οποίο εντός προθεσμίας πέντε (5) ημερών από τότε που ενημερώθηκε για την αδυναμία διορισμού διαιτητή, αποστέλλει στα μέρη κατάλογο με εννέα διαιτητές και αυτά με τη σειρά τους εντός προθεσμίας τριών (3) ημερών από την αποστολή της λίστας, επιστρέφει αυτήν στο Συμβούλιο έχοντας τη δυνατότητα να διαγράψου έως τρία ονόματα αξιολογώντας ταυτόχρονα κατά σειρά προτίμησης τα λοιπά. Όταν η διαφορά επιλύεται από πολυμελές διαιτητικό δικαστήριο, το κάθε μέρος διορίζει από έναν διαιτητή και αυτοί με τη σειρά τους ορίζουν από κοινό τον τρίτο διαιτητή – πρόεδρο του διαιτητικού δικαστηρίου και ενημερώνουν αμέσως τον ΕΟΔΙΔ για την επιλογή τους. Σε περίπτωση που οι διαιτητές αδυνατούν να ορίσουν πρόεδρο εντός 15 ημερών από την υποβολή στον ΕΟΔΙΔ της

αποδοχής διορισμού του τελευταίου εξ αυτών, ο πρόεδρος του διαιτητικού δικαστηρίου ορίζεται από το Συμβούλιο Διαιτησίας.

Ιδιαίτερη έμφαση, δόθηκε κατά την εκπόνηση του Κανονισμού στους κανόνες διασφάλισης της αμεροληψίας και της ανεξαρτησίας των διοριζόμενων διαιτητών. Έτσι στο άρθρο 8 αυτού, προβλέπεται υποχρέωση αυτών εντός προθεσμίας δέκα πέντε (15) ημερών από την ενημέρωσή τους για τον διορισμό τους, να υποβάλλουν γραπτή δήλωση διαθεσιμότητας και αμεροληψίας, με την οποία να εγγυόνται την ανεξαρτησία και την απουσία σύγκρουσης συμφερόντων στο πρόσωπό τους σε σχέση με την προς εκδίκαση υπόθεση. Η, ως άνω δήλωση θα πρέπει να περιλαμβάνει και αποδοχής του ορισμού τους. Προβλέπεται ακόμα η δυνατότητα των μερών εντός πενθήμερης προθεσμίας από την ως άνω δήλωση, να υποβάλλουν τυχόν παρατηρήσεις τους ως προς την αμεροληψία και την ανεξαρτησία των υποψήφιων διαιτητών γνωστοποιώντας τες τόσο στο άλλο μέρος όσο και στον ΕΟΔΙΔ. Πέραν τούτων, προβλέπεται και η αντικατάσταση των διορισθέντων διαιτητών με αιτιολογημένη απόφαση του Συμβουλίου Διαιτησίας, σε περίπτωση παραίτησης κάποιου διαιτητή ή κωλύματός του προς άσκηση των καθηκόντων του για πραγματικούς ή νομικούς λόγους.

Ως προς τον τρόπο διεξαγωγής της διαιτητικής διαδικασίας ο Κανονισμός περιλαμβάνει ρυθμίσεις στα άρθρα 10 – 20 αυτού. Έτσι, το άρθρο 10 αναφορικά με τη γνωστοποίηση των εγγράφων προβλέπεται ότι μέχρι τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου, όλα τα έγγραφα της διαδικασίας υποβάλλονται στον ΕΟΔΙΔ και με μέριμνα αυτού γνωστοποιούνται στα πρόσωπα που έχουν ορισθεί από τον αιτούντα και τον καθ' ου αντιστοίχως για την παραλαβή των εγγράφων που αφορούν στη διαιτητική διαδικασία. Μετά τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου, ο ΕΟΔΙΔ γνωστοποιεί σε αυτό τα μέχρι τότε έγγραφα της διαδικασίας. Από τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου και εξής, η ανταλλαγή εγγράφων μεταξύ του διαιτητικού δικαστηρίου και των μερών γίνεται απευθείας μεταξύ αυτών, με ταυτόχρονη ενημέρωση του ΕΟΔΙΔ. Το διαιτητικό δικαστήριο εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την γνωστοποίηση των εγγράφων με την ως άνω διαδικασία, βασιζόμενο στα έγγραφα αυτά ή και κατόπιν συνάντησης ή επικοινωνίας με τα μέρη συντάσσει τους Όρους Διεξαγωγής Διαιτησίας, όπου προβλέπονται αναλυτικά επιμέρους συμφωνίες αναφορικά με τον τόπο διεξαγωγής, τα προβαλλόμενα αιτήματα και ανταγωγικά αιτήματα κ.λπ. Για την εκκίνηση της διαιτητικής διαδικασίας απαιτείται η υπογραφή των Όρων Διεξαγωγής από όλα τα μέρη, ενώ σε περίπτωση άρνησης κάποιου από αυτά, απαιτείται η έγκρισή τους από το Συμβούλιο Διαιτησίας.

Μετά την υπογραφή ή την έγκριση των Όρων Διεξαγωγής, καταρχήν, απαγορεύεται η μεταβολή των αιτημάτων των μερών. Κατ' εξαίρεση και με προηγούμενη άδεια του διαιτητικού δικαστηρίου, προβλέπεται στο άρθρο 13 του Κανονισμού, η δυνατότητα μεταβολής των αιτημάτων ή προβολής νέων.

Και στα πλαίσια του Κανονισμού του ΕΟΔΙΔ προβλέπεται η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και η υποχρέωση ακρόασης των μερών κατά τη διάρκεια της διαιτητικής διαδικασίας, το περιεχόμενο των οποίων αναπτύχθηκε αμέσως παραπάνω στα πλαίσια ανάλυσης της αντίστοιχης ρύθμισης του Ν. 2735/1999.

Κατά τρόπο εφάμιλλο με αυτόν του Ν. 2535/1999, ορίζεται και το εφαρμοστέο δίκαιο στην περίπτωση διαιτησίας διεξαγόμενης υπό την αιγίδα του ΕΟΔΙΔ. Έτσι, ο καθορισμός του εφαρμοστέου στη διαιτητική διαδικασία δικαίου επαφίεται στα μέρη, ενώ στην περίπτωση παραπομπής αυτών στο δίκαιο ή στο δικαϊκό σύστημα ενός κράτους θεωρείται ως άμεση παραπομπή στο ουσιαστικό δίκαιο και όχι στους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του κράτους αυτού. Αν τα μέρη δεν προέβλεψαν σχετικά, το διαιτητικό δικαστήριο εφαρμόζει το ουσιαστικό δίκαιο που καθορίζεται από τον κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, τον οποίο το διαιτητικό δικαστήριο θεωρεί ότι αρμόζει περισσότερο στη συγκεκριμένη υπόθεση.

Αναφορικά με την ερημοδικία το άρθρο 17 του Κανονισμού προβλέπει ότι το διαιτητικό δικαστήριο αν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία και δεν συντρέχει δικαιολογημένη αιτία (α) κηρύσσει περατωμένη τη διαιτητική διαδικασία, αν ο αιτών δεν υποβάλλει το αγωγικό του αίτημα, (β) συνεχίζει τη διαδικασία αν εκείνος κατά του οποίου στρέφεται η αίτηση παραλείπει να απαντήσει, χωρίς πάντως να μπορεί να συνάγει εκ μόνης της παράλειψης αυτής ομολογία των ισχυρισμών του αιτούντος, (γ) μπορεί να συνεχίσει τη διαδικασία και να εκδώσει απόφαση με βάση τις υφιστάμενες αποδείξεις, αν ένα μέρος παραλείπει να παραστεί σε συνεδρίαση και να προσκομίσει τα έγγραφά του.

Εν συνεχεία, το άρθρο 18 του Κανονισμού προβλέπει ότι η διαιτητική διαδικασία περατώνεται με τη διαιτητική απόφαση ή με πράξη του διαιτητικού δικαστηρίου. Η διαιτητική απόφαση εκδίδεται εντός έξι (6) μηνών από την υπογραφή των Όρων Διεξαγωγής της Διαιτησίας και πάντως το αργότερο εντός τριών (3) μηνών από την ολοκλήρωση της διαιτητικής διαδικασίας.

Προβλέπεται ακόμα κατά όμοιο τρόπο με αυτόν του Ν. 2773/1999, η δυνατότητα του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάξει, κατόπιν αιτήματος των μερών, ασφαλιστικά μέτρα τα οποία θεωρεί αναγκαία σχετικά με το αντικείμενο της διαφοράς.

Η διαιτητική απόφαση, παρεμπίπτουσα ή οριστική, λαμβάνεται κατά πλειοψηφία. Αν δεν καταστεί εφικτός ο σχηματισμός πλειοψηφίας, υπερισχύει η γνώμη του προέδρου του διαιτητικού δικαστηρίου. Η διαιτητική απόφαση δεσμεύει τα μέρη, τα οποία ρητώς αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εκπληρώσουν αυτή εκουσίως και αμελλητί. Η διαιτητική απόφαση κατατίθεται από το διαιτητικό δικαστήριο στον ΕΟΔΙΔ.

Κατά το άρθρο 21 του Κανονισμού αν, κατά τη διάρκεια της διαιτητικής διαδικασίας, τα μέρη επιλύσουν συμβιβαστικώς τη διαφορά, το διαιτητικό δικαστήριο εκδίδει πράξη περάτωσης της διαδικασίας. Αν το ζητήσουν τα μέρη, το διαιτητικό δικαστήριο, εφόσον το περιεχόμενο του συμβιβασμού δεν είναι αντίθετο προς τη δημόσια τάξη, διαπιστώνει το συμβιβασμό εκδίδοντας διαιτητική απόφαση, κατά τους όρους της συμφωνίας των μερών. Η απόφαση αυτή έχει τα ίδια αποτελέσματα με κάθε άλλη διαιτητική απόφαση και δεσμεύει κατά τον ίδιο τρόπο τα μέρη. Η διαιτητική απόφαση ή η πράξη περάτωσης γνωστοποιούνται αμελλητί από τον ΕΟΔΙΔ στα μέρη, ενώ κρατείται αντίγραφο για τον Οργανισμό.

- η ταχεία διαδικασία του Κανονισμού Διαιτησίας του ΕΟΔΙΔ.

Ένας ιδιαίτερος θεσμός που εισάγεται με τον Κανονισμό Διαιτησίας του ΕΟΔΙΔ είναι η ταχεία διαδικασία των άρθρων 24 και 24Α. Οι κανόνες ταχείας διαδικασίας εφαρμόζονται είτε κατόπιν συμφωνίας των μερών είτε για τις περιπτώσεις εκείνες που η αξία του αντικειμένου της διαφοράς δεν ξεπερνάει τις 200.000 ευρώ. Αποκλεισμός εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας προβλέπεται κατά την παρ. 2 του άρθρου 24 του Κανονισμού για την περίπτωση που το Συμβούλιο Διαιτησίας κρίνει ότι η διαδικασία αυτή δεν προσήκει στην υπό κρίση περίπτωση. Σε κάθε στάδιο της διαιτητικής διαδικασίας, είτε αυτεπαγγέλτως είτε μετά από αίτηση των μερών, και κατόπιν ακροάσεως του διαιτητικού δικαστηρίου, το Συμβούλιο δύναται να αποφασίσει ότι η εφαρμογή των κανόνων ταχείας διαδικασίας παύει στην υπό κρίση υπόθεση.

Επί διαιτησίας διεξαγόμενης κατά την ταχεία διαδικασία, η υπόθεση κρίνεται πάντοτε από μονομελές διαιτητικό δικαστήριο. Το μόνο διαιτητή ορίζουν από κοινού τα μέρη και ενημερώνουν τον ΕΟΔΙΔ, ενώ σε περίπτωση αδυναμίας αυτών, ο μονός διαιτητής ορίζεται από το Συμβούλιο Διαιτησίας. Το διαιτητικό δικαστήριο ορίζει προκαταρκτική συνάντηση ή επικοινωνία με τα μέρη το αργότερο εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη συγκρότησή του. Κατά την προκαταρκτική συνάντηση ή επικοινωνία το διαιτητικό δικαστήριο, αφού λάβει υπόψη του τις απόψεις των μερών, ορίζει τη διαιτητική διαδικασία και καταρτίζει χρονοδιάγραμμα με σκοπό την ταχεία και αποτελεσματική διεξαγωγή της δίκης.²¹ Μετά τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου, τα μέρη μπορούν να τροποποιούν τα αιτήματά

τους, ή να υποβάλλουν νέα, μόνο με προηγούμενη άδεια του διαιτητικού δικαστηρίου, το οποίο αποφασίζει λαμβάνοντας υπόψη τη φύση αυτών των νέων αιτημάτων, το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η διαιτησία και κάθε άλλη σχετική περίπτωση.²²

Στην περίπτωση της ταχείας διαδικασίας, το διαιτητικό δικαστήριο αποφασίζει επί της ουσίας της διαφοράς, βασιζόμενο μόνο στα υποβληθέντα έγγραφα, χωρίς ακροαματική διαδικασία και χωρίς να εξετάσει μάρτυρες και πραγματογνώμονες.²³ Λόγω της ταχύτητας που καλείται να εξυπηρετήσει ο συγκεκριμένος μηχανισμός, αναγνωρίζεται στο διαιτητικό δικαστήριο η δυνατότητα, αφού ακροαστεί τα μέρη, να απορρίπτει τυχόν αιτήματα επίδειξης εγγράφων ή να επιβάλει περιορισμούς στον αριθμό, την έκταση και το εύρος των προς υποβολή δικογράφων και ενόρκων βεβαιώσεων.²⁴

Η διαιτητική απόφαση εκδίδεται εντός τεσσάρων μηνών από τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου, προθεσμία η οποία δύναται να παρατείνεται για εύλογο χρονικό διάστημα είτε με συμφωνία των μερών είτε με απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου.²⁵

3.5 Συμπεράσματα.

Οι σύγχρονες συναλλαγές, ειδικά σε κλάδους υψίστης σημασίας όπως ο ενεργειακός, τείνουν να παρουσιάζουν όλο και περισσότερη πολυπλοκότητα και επιστημονική εξειδίκευση όρων. Η ελληνική έννομη τάξη, συναισθανόμενη αυτήν την πολυπλοκότητα, καθιέρωσε ήδη από μακρόν στον ΚΠολΔ, τη δυνατότητα διαιτητικής επίλυσης εσωτερικών διαφορών, ανοίγοντας τον δρόμο έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η επίλυση οικονομικών και εμπορικών διαφορών, από επαρκώς καταρτισμένα πρόσωπα που διαθέτουν τα κατάλληλα επαγγελματικά και επιστημονικά εφόδια, ήτοι τους διαιτητές. Παράλληλα, συμμορφούμενη στις ευρωπαϊκές επιταγές αλλά και στις διεθνείς τάσεις, θεσμοθέτησε με τον Ν. 2735/1999 το καθεστώς και τον τρόπο διεξαγωγής της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, εξυπηρετώντας έτσι ακόμα περισσότερο την ιδιωτική αυτονομία των δραστηριοποιούμενων σε κρίσιμους τομείς της οικονομίας μερών καθώς και την ανάγκη αυτών για ταχεία και αποτελεσματική επίλυση των μεταξύ τους διαφορών. Σημειώνεται βέβαια, πως ο θεσμός της διαιτησίας και η ταχύτητα αυτού επιδοκιμάζονται συχνά στην πράξη, ενώ η προσφυγή στη διαιτητική διαδικασία χαρακτηρίζεται από αυξημένο κόστος. Παρόλα αυτά, η σύγχρονη πραγματικότητα αποδεικνύει την ολοένα και μεγαλύτερη εξοικείωση των πολιτών στον εξωδικαστικό αυτό τρόπο επίλυσης διαφορών, ειδικά σε τομείς με μεγάλη κοινωνικοοικονομική σημασία όπως είναι πρωτίστως ο τομέας της ενέργειας.

---

¹⁷: Στέλιος Κουσουλής, Δίκαιο Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα 2016.

¹⁸:NOMOS ΑΠ 1219/2014
(https://lawdb.intrasoftnet.com/nomos/3_nomologia_rs_rel_nomol.php, ημ/νια πρόσβασης
29/09/2022)

¹⁹: ΕΟΔΙΔ (<https://www.eodid.org/el/ypiresies/ypologismos-amoiwon/> ημ/νια πρόσβασης :
04/10/2022)

²⁰: Κανονισμός ΕΟΔΙΔ.

²¹: Άρθρο 24^Α παρ. 3 Κανονισμού ΕΟΔΙΔ.

²²: Άρθρο 24Α παρ. 4 Κανονισμού ΕΟΔΙΔ.

²³: Άρθρο 24Α παρ. 5 Κανονισμού ΕΟΔΙΔ.

²⁴: Άρθρο 24Α παρ. 6 Κανονισμού ΕΟΔΙΔ.

²⁵: Άρθρο 24Α παρ. 7 Κανονισμού ΕΟΔΙΔ.

Κεφάλαιο τέταρτο

Διεθνής επενδυτική διαιτησία και επίλυση ενεργειακών διαφορών.

4.1 Εισαγωγή.

Στις σύγχρονες κρατικές οικονομίες, η ανάπτυξη είναι συνυφασμένη με την προσέλκυση και πραγματοποίηση ξένων επενδύσεων. Με τον όρο «ξένη επένδυση» νοείται η μεταφορά/επένδυση κεφαλαίων από μία χώρα (μητρική) σε μία άλλη χώρα (χώρα υποδοχέα). Νομικά ο όρος επένδυση δεν ορίζεται σε κανένα διεθνές κείμενο, αλλά καθορίζεται από την εκάστοτε εθνική έννομη τάξη κατά περίπτωση. Ιδιαίτερα στη χώρα μας, οι ξένες επενδύσεις κρίνονται όχι μόνο θεμιτές αλλά και αναγκαίες, καθώς χαρακτηρίζονται από υψηλή προστιθέμενη αξία με αυξημένη βαρύτητα για την εθνική οικονομία δυνάμενες να οδηγήσουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την εκμετάλλευση των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας. Ως ανασταλτικοί παράγοντες για την προσέλκυση επενδύσεων εμφανίζονται συνήθως οι συνθήκες της χώρας υποδοχέα, κυρίως ως προς την πολιτική της σταθερότητα, την ύπαρξη έντονης γραφειοκρατίας και φυσικά την βραδύτητα επίλυσης επενδυτικών διαφορών. Υπό το πρίσμα αυτό η επενδυτική – όπως και κάθε μορφής - διαιτησία έχει αναπτυχθεί ταχύτατα, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ως πλέον πρόσφορος τρόπος εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών. Σε διεθνές επίπεδο η Σύμβαση της Ουάσιγκτον ή Σύμβαση ICSID (η οποία τέθηκε σε υπογραφή από τα κράτη της Παγκόσμιας Τράπεζας το 1965 ενώ σε ισχύ το 1966 και στην Ελλάδα κυρώθηκε με τον α.ν. 680/680) έχει ως αποκλειστικό πεδίο εφαρμογής τις διαφορές που ανακύπτουν μεταξύ κρατών και ξένων επενδυτών. Σε ισχύει και εφαρμόζεται η «Συνθήκη για το Χάρτη της Ενέργειας», εφ' εξής ΣΧΕ ("The Energy Charter Treaty"), προθάλαμος της οποίας υπήρξε ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Ενέργειας, ο οποίος συνιστά ένα μη δεσμευτικό διεθνές κείμενο με σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας, την αύξηση της αποτελεσματικότητας της παραγωγής, της μεταφοράς, της διανομής και της χρήσης ενέργειας και την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων επί τη βάση των δημοκρατικών αρχών, ελεύθερης οικονομίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ίσης ασφάλειας για όλα τα κράτη.²⁶ Από τη μεριά της η ΣΧΕ σύμφωνα με το άρθρο 2 αυτής «θεσπίζει ένα νομικό πλαίσιο για την προώθηση της μακροπρόθεσμης συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας με βάση συμπληρωματικές ενέργειες και αμοιβαία οφέλη, σύμφωνα με τους στόχους και τις αρχές της Συνθήκης.» Οι πλέον σημαντικές διατάξεις της Συνθήκης αφορούν στην εμπορία ενεργειακών υλών και προϊόντων, την διαμετακόμιση

και την προστασία των επενδύσεων. Στην χώρα μας, η Συνθήκη κυρώθηκε με τον Ν. 2476/1997.

4.2 Η ενεργειακή – επενδυτική διαιτησία στα πλαίσια της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας.

Ο ενεργειακός τομέας, ως τομέας με ιδιαίτερο οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο, προσελκύει έντονα το επενδυτικό ενδιαφέρον, δημιουργώντας έδαφος για οικονομική ανάπτυξη αλλά και τεχνολογική εξέλιξη. Όμως, οι αναδυόμενες ευκαιρίες επενδύσεων συνοδεύονται από υψηλό επενδυτικό κίνδυνο εν όψει μεταξύ άλλων της εκτεταμένης γραφειοκρατίας, της ασάφειας που χαρακτηρίζει τις κρατικές και πολιτικές διαδικασίες και την πολιτική αστάθεια που μαστίζει τον Ευρωπαϊκό χώρο. Η ΣΧΕ αποτελείται από οκτώ μέρη, εκ των οποίων το πέμπτο μέρος V (άρθρα 26-28) προβλέπει πρόνοιες για την επίλυση επενδυτικών ενεργειακών διαφορών που προκύπτουν μεταξύ επενδυτή και κράτους επένδυσης. Διασφαλίζεται έτσι η απαραίτητη για τον επενδυτή προβλεψιμότητα στον τρόπο αντιμετώπισης κρίσεων κατά την εκτέλεση της επενδυτικής σύμβασης, ενώ εξασφαλίζεται και η απαιτούμενη απόσταση των συμφερόντων από πολιτικές επιρροές του κράτους υποδοχέα. Έτσι, στο άρθρο 26 ΣΧΕ προβλέπεται η διαιτησία ως μηχανισμός επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους, στο άρθρο 27 προβλέπεται διαιτησία μεταξύ κρατών για μη εμπορικές διαφορές, ενώ στο άρθρο 29 ΣΧΕ προβλέπεται μέθοδος επίλυσης εμπορικών διαφορών (panel system).

Εκ των ως άνω, σημαντικότερη από άποψη πρακτικής εφαρμογής της ΣΧΕ εμφανίζεται η διαιτησία στις διαφορές μεταξύ επενδυτή και κράτους. Η μέθοδος διαιτητικής επίλυσης ενεργειακών – επενδυτικών διαφορών του άρθρου 26 ΣΧΕ παρουσιάζει ευρύτατη εφαρμογή έχοντας οδηγήσει στην αποτελεσματική επίλυση διαφορών που προκύπτουν από υπογραφόμενες μεταξύ επενδυτή (συχνά ιδιωτικού φορέα) και κράτους επένδυσης (host state) συμβάσεων. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα εμπλεκόμενα στην επένδυση μέρη ενεργούν υπό το συμβατικό πλέγμα μια διμερούς επενδυτικής συνθήκης (Bilateral Investment Treaty – BIT). Οι διεθνείς επενδυτικές συνθήκες περιέχουν τις διέπουσες την επενδυτική προστασία αρχές καθώς επίσης και διατάξεις προβλέπουσες την ακολουθητέα σε περίπτωση διαφοράς διαδικασία επίλυσης αυτής, η οποία εκκινεί πάντοτε με την παροχή προθεσμίας για φιλικό διακανονισμό της διαφοράς και εν συνεχεία ανοίγεται ο δρόμος για διαιτητική επίλυση αυτής, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται εξ ολοκλήρου η δυνατότητα των μερών να

καταφύγουν, στα πλαίσια της ιδιωτικής τους αυτονομίας, στα παραδοσιακά τακτικά δικαστήρια προς επίλυση των μεταξύ τους διαφορών.

Στο ίδιο πνεύμα, το άρθρο 26 της ΣΧΕ στην παρ. 1 και 2 αυτού προβλέπει ότι επενδυτικές διαφορές οι οποίες αναφύονται μεταξύ επενδυτή και κράτους, υπόκεινται σε πρώτο στάδιο και εντός τρίμηνης προθεσμίας από τότε που ανέκυψε η διαφορά σε φιλικό διακανονισμό. Το στάδιο αυτό άρχεται με την υποβολή πρότασης για φιλική διευθέτηση των διαφορών από οποιοδήποτε από τα εμπλεκόμενα μέρη. Σημειωτέων δε, πως κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 26 ΣΧΕ, μέχρις εξαντήσεως της τασσόμενης τρίμηνης προθεσμίας για φιλικό διακανονισμό της διαφοράς, κανένα από τα εμπλεκόμενα μέρη δεν έχουν δικαίωμα να υποβάλλουν αίτηση παροχής έννομης προστασίας, ενώ ταυτόχρονα το amicable settlement άγεται σε προϋπόθεση εγκυρότητας της μετέπειτα διαιτητικής συμφωνίας. Μετά την παρέλευση του τριμήνου (διεθνώς cooling – off period) και εφόσον δεν επιτευχθεί φιλική διευθέτηση της διαφοράς, ο επενδυτής δύναται, κατ' απόλυτη επιλογή, να επιλέξει την παραπομπή της διαφοράς είτε στα τακτικά, πολιτικά ή διοικητικά, δικαστήρια είτε στο διαιτητικό δικαστήριο. Λόγω του διασυνωριακού χαρακτήρα των πραγματοποιούμενων επενδύσεων, ως πλέον διαδεδομένη στην πράξη μέθοδος επίλυσης των ανακυπτουσών διαφορών αναδεικνύεται η προσφυγή στη διαιτησία, καθώς έτσι παρακάμπτονται τα εθνικά δικαστήρια των εμπλεκόμενων στη διαφορών κρατών και εξασφαλίζεται η αντικειμενική κρίση της διαφοράς, απαλλαγμένης από πολιτικές και εθνικές επιρροές.

Συνεχίζοντας στην παρ. 3 του άρθρου 26 ΣΧΕ θεμελιώνεται η βασικότερη εννοιολογική αρχή του θεσμού της διαιτησίας, ήτοι η βούληση των μερών και η συναίνεση του για υπαγωγής της υπόθεσης σε διαιτητική διαδικασία επίλυσης. Η συναίνεση αυτή δύναται να περιλαμβάνεται σε ανεξάρτητη της επενδυτικής συμβάσεως συμφωνία, οπότε γίνεται λόγος για συνυποσχετικό διαιτησίας είτε να περιλαμβάνεται και μέσα στο ίδιο το σώμα της επενδυτικής σύμβασης υπό τη μορφή ρήτρας διαιτησίας, τακτική που απαντάται και συνηθέστερα στην πράξη. Βάσει λοιπόν της παρ. 3 του άρθρου 26 ΣΧΕ τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν κατ' αρχήν ανεπιφύλακτα για την παραπομπή των μεταξύ τους διαφορών στο θεσμό της διαιτησίας. Στα πλαίσια της Συνθήκης η συναίνεση των μερών γίνεται αντιληπτή τόσο ως συναίνεση για την προσφυγή στη διαιτητική διαδικασία όσο και ως συναίνεση για την δικαιοδοσία ενός συγκεκριμένου δικαιοδοτικού οργάνου. Όπως κάθε κανόνας, έτσι και αυτός της ανεπιφύλακτης συναίνεσης των μερών είναι δεκτικός εξαιρέσεων οι οποίες προβλέπονται ομοίως στην παρ. 3 του άρθρου 26 ΣΧΕ. Έτσι, η παραπομπή της διαφοράς στο θεσμό της διαιτησίας αποκλείεται σε περίπτωση που ο επενδυτής έχει προηγουμένως παραπέμψει τη διαφορά στα τακτικά εθνικά δικαστήρια του κράτους

υποδοχής ή σε οποιοδήποτε άλλο δικαιοδοτικό όργανο εκ των προτέρων συμφωνημένο με το αντισυμβαλλόμενο μέρος. Ωστόσο η δυνατότητα άρνησης συναίνεσης παρέχεται μόνο στα κράτη του Παραρτήματος ΙD της Συνθήκης. Εξάιρεση στον ως άνω κανόνα συνιστά και η περίπτωση κατά την οποία η διαφορά προκύπτει εκ της υποχρέωσης που προβλέπεται στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 10 της Συνθήκης, με την οποία θεσπίζεται η λεγόμενη «umbrella clause».

4.3 Η προσφυγή στη διεθνή διαιτησία : Προβλεπόμενα όργανα & εφαρμοστέοι κανόνες του άρθρου 26 παρ. 4 ΣΧΕ.

Εφόσον επιλεγεί από τον διαιτητή η παραπομπή της υπόθεσης στη διαιτητική διαδικασία, με την παρ. 4 του άρθρου 26 ΣΧΕ, παρέχονται τέσσερις διαφορετικοί μηχανισμοί επίλυσης. Έτσι δύνανται, κατ' αρχήν, να επιλεγεί η διαιτησία του Διεθνούς Κέντρου για την επίλυση διαιτητικών διαφορών, το οποίο ιδρύθηκε από τη σύμβαση της Ουάσιγκτον ή Σύμβαση ICSID υπό την ρητή προϋπόθεση τόσο το κράτος του επενδυτή όσο και το κράτος υποδοχής να είναι μέρη της σύμβασης. Ως δεύτερη επιλογή δίνεται η επίκληση των Πρόσθετων Κανόνων Διευκόλυνσης, ομοίως υπό την προϋπόθεση το κράτος του επενδυτή και το κράτος υποδοχής να είναι συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση ICSID. Περαιτέρω δύνανται να επιλεγεί από τον επενδυτή ad hoc διαιτητικός δικαστής ή Διαιτητικό Δικαστήριο βάσει των πρότυπων κανόνων UNICITRAL, ενώ τέλος δίνεται η επιλογή για προσφυγή στη διαιτησία του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Στοκχόλμης.

Κατόπιν της επιλογής του επενδυτή, το διαιτητικό δικαστήριο αποφαινεται για τη δικαιοδοσία του βάσει αντικειμενικού και υποκειμενικού κριτηρίου. Δυνάμει του πρώτου, το Διαιτητικό Δικαστήριο δύνανται να κρίνει εαυτό αρμόδιο για την επίλυση της συγκεκριμένης διαφοράς, μόνο εφόσον αυτή ανακύπτει από επενδυτική σύμβαση άμεσα συνυφασμένη με τον ενεργειακό τομέα., ενώ ως προς το υποκειμενικό κριτήριο, απαιτείται, όπως προαναφέρθηκε, το κράτος του επενδυτή αλλά και το κράτος υποδοχής της επένδυσης να είναι συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης ICSID. Πλέον των ανωτέρω, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 26 ΣΧΕ, απαιτείται και έγγραφη συναίνεση που αφορά α) τη γραπτή συναίνεση των μερών για τους σκοπούς του κεφαλαίου II της σύμβασης ICSID και για τους σκοπούς των κανόνων πρόσθετης διευκόλυνσης, β) τη γραπτή συμφωνία για την αναγνώριση και εκτέλεση διεθνών διαιτητικών αποφάσεων, γ) τη γραπτή συναίνεση για τους κανόνες διαιτησίας της UNICITRAL. Η όλη διαιτητική διαδικασία εκκινείται με την υποβολή αιτήματος για προσφυγή στη διαιτησία από οποιοδήποτε διαφωνούν μέρος.

Το Διεθνές Κέντρο Επίλυσης Επενδυτικών Διαφορών συστάθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα το 1965 και παρέχει διαδικαστική υποστήριξη σε διαιτησίες που διεξάγονται υπό την αιγίδα του. Οι προϋποθέσεις υπαγωγής μια διαφοράς στο θεσμικό πλαίσιο διαιτησίας του κέντρου είναι ίδιες με τις προβλεπόμενες στη ΣΧΕ προϋποθέσεις, ήτοι απαιτείται να πρόκειται για νομική (και όχι πολιτική) διαφορά που προκύπτει άμεσα στα πλαίσια πραγματοποίησης μιας επένδυσης. Όλα τα διαδικαστικά και δικονομικά ζητήματα της διενεργούμενης υπό την αιγίδα του Κέντρου διαιτησίας, ρυθμίζονται από τη Σύμβαση ICSID, οι κανόνες του οποίου τυγχάνουν αυτόματης εφαρμογής σε περίπτωση υποβολής διαφοράς σε διαιτησία βάσει της ΣΧΕ, ενώ το Κέντρο χαρακτηρίζεται από αυτονομία έναντι οποιουδήποτε ελεγκτικού μηχανισμού. Παράλληλα οι αποφάσεις του απολαμβάνουν άμεσης αναγνώρισης και εκτελεστότητας σε όλα τα συμβαλλόμενα κράτη, δεδομένου ότι δεν αντιμετωπίζονται ως αλλοδαπές κατά την έννοια της Σύμβασης της Νέας Υόρκης. Σχετικά, τέλος, με τον ορισμό της επένδυσης αν και η Σύμβαση ICSID δεν περιλαμβάνει σαφή ορισμό της, στην πράξη έχει επικρατήσει να κρίνεται με το λεγόμενο «Κριτήριο Salini».²⁷ Βάσει αυτού απαιτείται σωρευτικά να υφίστανται : συμβολή του επενδυτή σε χρήμα και άλλα περιουσιακά στοιχεία με οικονομική αξία, δέσμευσή τους στη χώρα υποδοχής της επένδυσης για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, έκθεσή τους σε κινδύνους που αντιμετωπίζει η επενδυτική δραστηριότητα στη χώρα και η συμβολή του επενδυτή στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής.

Οι Κανόνες Πρόσθετης Διευκόλυνσης του ICSID (ICSID Additional Facilities Rules) ρυθμίζουν τις περιπτώσεις εκείνες που βρίσκονται στο μεταίχμιο, ήτοι διαφορές που δεν απορρέουν άμεσα από μια επένδυση και έτσι εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής της Σύμβασης της Ουάσιγκτον, χωρίς ωστόσο να υπόκεινται και στην εμπορική συνδιαλλαγή. Ρυθμίζουν επίσης την περίπτωση κατά την οποία κάποιο από τα εμπλεκόμενα μέρη δεν αποτελεί μεν συμβαλλόμενο στη Σύμβαση ICSID μέρος, ωστόσο συναινεί στην διαιτητική επίλυση της διαφοράς, με την προβλεπόμενη από το Κέντρο διαιτητική διαδικασία. Υπό το καθεστώς των κανόνων πρόσθετης διευκόλυνσης προκρίνεται η εφαρμογή των πρότυπων κανόνων της UNCITRAL ή του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου ή της νομολογίας του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου, και ως εκ τούτου η διαδικασία προσιδιάζει περισσότερο στην εμπορική διαιτησία. Σε αυτήν την περίπτωση η εκδιδόμενη απόφαση λογίζεται ως αλλοδαπή κατά την έννοια της Σύμβασης της Νέας Υόρκης και συνεπώς η αναγνώριση και η εκτέλεση της γίνεται και την εκάστοτε προβλεπόμενη διαδικασία των εθνικών δικαίων.

Αναφορικά με τη δυνατότητα προσφυγής σε μεμονωμένο Διαιτητή ή ad hoc διαιτητικό δικαστήριο, υπό του κανόνες UNCITRAL, επισημαίνεται ότι το μοντέλο εμπορικής διαιτησίας της UNCITRAL καλύπτει όλα τα στάδια της διαιτητικής διαδικασίας – από τη

συμφωνία μέχρι την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων-, τα οποία τυγχάνουν άμεσης εφαρμογής σε περίπτωση εκδίκασης μιας διαφοράς βάσει της ECT. Εν αντιθέσει με το ICSID, η δικαιοδοσία του οργάνου να επιληφθεί επί της διαφοράς θεμελιώνεται αποκλειστικά στη σχετική συναίνεση των μερών- που υφίσταται βάσει της Συνθήκης -, χωρίς να απαιτείται η πλήρωση άλλων προϋποθέσεων. Οι αποφάσεις που εκδίδονται βάσει της UNCITRAL είναι μεν δεσμευτικές ως προς τα μέρη τους, όπως καθορίζει η Συνθήκη, ωστόσο η αναγνώριση και τα σχετικά με την εκτέλεσή τους ζητήματα καθορίζονται βάσει τη σύμβασης της Ν. Υόρκης.

Το Ινστιτούτο Διαιτησίας του Εμπορικού Επιμελητηρίου έχει τον δικό του Κανονισμό Διαιτησίας, βάσει του οποίου και εν αντιθέσει με λοιπούς διαιτητικούς κανονισμούς, δεν προβλέπεται η έγγραφη συναίνεση των μερών ως προϋπόθεση υπαγωγής της υπόθεσης στη διαιτησία του Ινστιτούτου, ενώ προβλέπεται και η δυνατότητα έκδοσης απόφασης έως ότου το κύριο δικαιοδοτικό όργανο εκδώσει οριστική απόφαση. Αρχικά οι κανόνες διαιτησίας του Ινστιτούτου σχεδιάστηκαν για την εφαρμογή τους σε εμπορικές διαιτησίες, συνεπώς η επιλογή του Ινστιτούτου κρίνεται προσφορότερη για τις ενεργειακές εκείνες διαφορές με μικτό χαρακτήρα, φέρουσες δηλαδή στοιχεία τόσο επένδυσης όσο και εμπορικής συναλλαγής, φαινόμενο αρκετά σύνηθες στην πράξη ειδικά σε καίριους ενεργειακούς κλάδους όπως αυτός του φυσικού αερίου και του πετρελαίου.

Κάθε διενεργούμενη βάση του άρθρου 26 ECT διαιτησία λαμβάνει χώρα σε κράτος που αποτελεί μέρος της «Σύμβασης της Ν. Υόρκης για την Αναγνώρισης και την Εκτέλεση Αλλοδαπών Διαιτητικών αποφάσεων», προκειμένου να εξασφαλισθεί η αναγνώριση και η εκτέλεση τους, διάταξη που σημειώνεται ότι δεν βρίσκει εφαρμογή στην περίπτωση διαιτησίας βάσει του ICSID, αφού αυτό διαθέτει δικό του, αυτόνομο μηχανισμό, που καταλαμβάνει και την εκτέλεση της εκδιδόμενης απόφασης. Σημαντικό είναι πως η Συνθήκη δεν περιέχει καμία πρόβλεψη για το σχηματισμό και τη συγκρότηση του διαιτητικού οργάνου, που ρυθμίζεται αποκλειστικά από τον εκάστοτε εφαρμοστέο διαιτητικό μηχανισμό. Κατά τη διενέργεια των διαιτησιών, εφαρμοστέο δίκαιο σε ότι αφορά τα δικονομικά ζητήματα, τυγχάνει καταρχήν το προβλεπόμενο από την ίδια τη Συνθήκη, καθώς και οι εφαρμοστέοι κανόνες διεθνούς διαιτησίας ή σε περίπτωση σύγκρουσης των κανόνων, το σχετικό με τη διαφορά *lex arbitri*, το δίκαιο δηλαδή του κράτους όπου λαμβάνει χώρα η διαιτησία – πλην των διενεργούμενων υπό το ICSID διαιτησιών, στις οποίες καθορίζεται ως *lex arbitri* η Σύμβαση της Ουάσιγκτον. Ως προς το ουσιαστικό μέρος της διαφοράς, εφαρμόζονται αποκλειστικά οι προβλέψεις της Συνθήκης, υπό το πρίσμα και σε συνδυασμό με τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Σε κάθε περίπτωση μία απόφαση που εκδίδεται βάσει του άρθρου 26 είναι τελική και δεσμευτική για τα μέρη της, εκτελείται δε, βάσει του τόπου διενέργειας της

διαιτησίας, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της Σύμβασης της Ν. Υόρκης του 1958, πλην των αποφάσεων του ICSID. Ο τελεσίδικος χαρακτήρας της απόφασης βέβαια έχει την έννοια της μη δυνατότητας προσβολής της από τα εθνικά δικαστήρια των κρατών, ενώ δεν περιορίζει το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων εναντίον της, στην περίπτωση που αυτό προβλέπεται από τον Κανονισμό του οργάνου της διαιτησίας.

4.4 Η επίλυση των διακρατικών διαφορών (state to state disputes) – αρ. 27

Το άρθρο 27 της Συνθήκης για τον Χάρτη της Ενέργειας ρυθμίζει τον τρόπο επίλυσης των διαφορών μεταξύ των συμβαλλόμενων κρατών και βρίσκει εφαρμογή σχεδόν σε όλους του υπαγόμενους στη Συνθήκη τομείς, έχοντας σαφώς ευρύτερο πεδίο από τον προβλεπόμενο στο άρθρο 26 μηχανισμό επίλυσης μεταξύ επενδυτή και κράτους υποδοχής, καταλαμβάνοντας, επιπλέον, και επενδυτικές διαφορές, εάν αυτές αναφύονται σε διακρατικό επίπεδο. Από το πεδίο του άρθρου 27 ρητώς εξαιρούνται οι σχετικές με τον ανταγωνισμό και τα περιβαλλοντικά ζητήματα διαφορές, καθώς και οι επενδυτικές διαφορές που προκύπτουν από την «προστατευτική ομπρέλα» του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 10. Βάσει του άρθρου 28 δε, οι εμπορικές διαφορές καθώς και οι διαφορές από μέτρα σχετικά με το εμπόριο, καταρχήν εξαιρούνται, εκτός εάν υπάρχει ρητή αντίθετη συμφωνία των μερών της διαφοράς.

Και στην περίπτωση επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών, η Συνθήκη θέτει ως προτεραιότητα την κατά το δυνατόν συμβιβαστική επίλυση τους, προβλέποντας ως πρώτο στάδιο τον φιλικό διακανονισμό, χωρίς ωστόσο να θεσπίζει συγκεκριμένη προθεσμία για αυτόν. Σε περίπτωση αποτυχίας του και αφού προηγηθεί γραπτή προειδοποίηση του άλλου μέρους, προβλέπεται η επίλυση μέσω ενός *ad hoc*, σχηματισθέντος βάσει των προβλέψεων του αρ. 27, διαιτητικού δικαστηρίου, η τριμελής σύνθεση του οποίου καθορίζεται από τα ίδια τα μέρη της διαφοράς, τα οποία επιλέγουν από έκαστο από έναν διαιτητή κι έναν τρίτο, από κοινού.

Στην εν λόγω διαιτησία εφαρμόζονται κατ' αρχήν οι κανόνες της UNCITRAL, σε ορισμένες περιπτώσεις τροποποιημένοι από τα μέρη ή τους διαιτητές, ώστε να εξυπηρετούν την προκείμενη διαφορά. Το διαιτητικό δικαστήριο εδρεύει στην Χάγη χρησιμοποιώντας τα κτίρια και της εγκαταστάσεις του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου. Οι εκδιδόμενες αποφάσεις είναι και στην περίπτωση αυτή τελικές και δεσμευτικές.

Ο μηχανισμός επίλυσης διακρατικών διαφορών του άρθρου 27, είναι πιο ευρύς και περισσότερο ευέλικτος σε σχέση με το μηχανισμό επίλυσης διαφορών επενδυτή – κράτους, καθώς προσφέρεται στα εμπλεκόμενα μέρη η δυνατότητα να επηρεάσουν άμεσα όχι μόνο την έναρξη της διαιτητικής διαδικασίας αλλά και πλήθος επιμέρους δικονομικών ζητημάτων αυτής όπως ο διορισμός των διαιτητών, οι εφαρμοστέοι κανόνες και η έδρα του δικαστηρίου.

4.5 Η επίλυση των διακρατικών εμπορικών διαφορών του άρθρου 29.

Η Συνθήκη επιφυλάσσει ιδιαίτερη αντιμετώπιση για το εμπόριο των ενεργειακών υλών και προϊόντων, παραπέμποντας άμεσα στις ρυθμίσεις της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίων) και συνεπώς του Π.Ο.Ε, ευθέως για όσα μέλη της Συνθήκης αποτελούν μέλη της GATT, μέσω των αρ. 5 και 29 για τις υπόλοιπες περιπτώσεις.

Οι εν λόγω διαφορές επιλύονται μέσω του προβλεπόμενου στο Παράρτημα Δ' ιδιαίτερου μηχανισμού, που είναι όχι απλώς βασισμένος, αλλά σχεδόν πανομοιότυπος με τον μηχανισμό επίλυσης GATT και του ΠΟΕ χωρίς ωστόσο να αποκλείεται η δυνατότητα επίλυσης των εμπορικών διαφορών μέσω των αρθρ. 26 και 27, εάν αυτό συμφωνήσουν τα μέρη. Κεντρικό πυλώνα αποτελούν οι διαπραγματεύσεις των μερών, εάν ωστόσο μετά την πάροδο 60 ημερών από την παραλαβή του αιτήματος για την έναρξη τους δεν έχει επέλθει συμφωνία είτε διευθέτησης της διαφοράς είτε υποβολής της σε συμφιλίωση, μεσολάβηση ή διαιτησία, προβλέπεται η σύσταση δικαιοδοτικού οργάνου, υπό τη μορφή πάνελ.

Το εν λόγω πάνελ αποτελείται από 3 μέλη, που επιλέγονται από τη Γ. Γραμματεία και οι διαδικαστικοί κανόνες που εφαρμόζονται προσιδιάζουν σε αυτούς της GATT. Στη διαδικασία μπορεί να συμμετέχει κάθε μέρος της Συνθήκης που διατηρεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον ή επηρεάζεται από συγκεκριμένο ζήτημα, ενώ σε κάθε περίπτωση λαμβάνονται υπόψιν τα συμφέροντα όλων των συμβαλλόμενων μερών, καθώς ρητώς απαγορεύεται η υιοθέτηση λύσης που επηρεάζει δυσμενώς το εμπόριο των άλλων συμβαλλόμενων μερών. Το πάνελ αφού λάβει υπόψιν τις γραπτές καταθέσεις και την προφορική ακρόαση του κάθε μέρους, εκδίδει και κοινοποιεί αρχικά ένα προσχέδιο της αναφοράς του κι εν συνεχεία την οριστική αναφορά με τα συμπεράσματά του. Εάν το πάνελ καταλήξει ότι το επίδικο μέτρο είναι ασύμβατο με το άρθρο 5 ή το άρθρο 29 της Συνθήκης ή της GATT ή άλλης συναφούς συνθήκης, δύναται να προτείνει στο παραβιάζον συμβαλλόμενο μέρος να το εγκαταλείψει ή να το τροποποιήσει. Εν αντιθέσει με τον ΠΟΕ, η Συνθήκη δεν προβλέπει έναν δευτεροβάθμιο

οργανισμό προσβολής και επανεξέτασης της τελικής αναφοράς του πάνελ, η οποία μετά την έγκριση της καθίσταται εφαρμοστέα.

Ολόκληρη η διαδικασία ολοκληρώνεται υποχρεωτικά εντός 180 ημερών από τη σύσταση του πάνελ, η δε οριστική αναφορά πρέπει να εγκριθεί και να υιοθετηθεί από τη Συνδιάσκεψη του Χάρτη. Τα μέρη οφείλουν να ενημερώσουν για την πρόθεσή τους περί συμμόρφωσης ή μη με τις συστάσεις, ενώ σε περίπτωση που αδυνατούν να τις εφαρμόσουν άμεσα οφείλουν να αιτιολογήσουν τους λόγους λαμβάνοντας παράλληλα προθεσμία γι' αυτό. Εάν αποτύχουν να εφαρμόσουν την απόφαση κάθε βλαπτόμενο μέρος μπορεί να υποβάλει αίτημα για την έναρξη νέων διαπραγματεύσεων και εφ' όσον δεν επιτευχθεί λύση δικαιούται, μετά από σχετική απόφαση τη Συνδιάσκεψης να απέχει προσωρινώς από τις δικές του υποχρεώσεις απέναντι στο άλλο μέρος.

4.6 Συμπεράσματα.

Οι προβλεπόμενοι από τη Συνθήκη μηχανισμοί επίλυσης διαφορών αποδεικνύονται ιδιαίτερα σημαντικοί, καθώς καταφέρνουν να απομακρύνουν τις προκύπτουσες διαφορές από κρατικές και πολιτικές παρεμβάσεις, εξασφαλίζοντας έτσι την αντικειμενικότητα και ενισχύοντας το αίσθημα ασφάλειας των επενδυτών σχετικά με τις διενεργούμενες στο έδαφος άλλου κράτους – μέρους επενδύσεις. Μέσω της λεπτομερώς καθορισμένης διαδικασίας επίλυσης των διαφορών πέρα από την καθ' αυτήν επίλυση εξυπηρετεί και τη διασφάλιση των μεγάλης οικονομικής αξίας συμφερόντων που διακυβεύονται στην ενεργειακή αγορά, με τρόπο αντικειμενικό και ανεξάρτητο από οποιαδήποτε εθνική παρέμβαση. Παράλληλα ενισχύεται και η εμπιστοσύνη των ήδη συμβαλλόμενων μερών στη Συνθήκη, καθώς γνωρίζοντας εκ τω προτέρων με τρόπο εξαντλητικά λεπτομερή, τις διαφανείς διαδικασίες που ακολουθούνται σε περίπτωση παραβίασης κάποιας, εκπορεύουσας από τη Συνθήκη υποχρέωσης τους εμφανίζονται συνεπέστερα ως προς την εφαρμογή της.

---

²⁶: Κων/νος Αντωνόπουλος – Χαρίκλεια Αρώνη, Εισαγωγή στο Διεθνές Δίκαιο Ενέργειας, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2020.

²⁷: Energy Charter Treaty, A Reader's Guide, Energy Charter Secretariat, 2002

Κεφάλαιο πέμπτο

Η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) και η Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ.

5.1 Εισαγωγή.

Χαρακτηριστική είναι στη χώρα μας, κατά τα τελευταία ιδίως χρόνια, η απελευθέρωση της ενεργειακής αγοράς από το προϊσχύσαν κρατικό μονοπωλιακό καθεστώς και η λειτουργία αυτής υπό όρους ανταγωνισμού και ελεύθερης αγοράς. Η απελευθέρωση αυτή επήλθε κυρίως μέσω νομοθετικής αναδιάρθρωσης του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας του ενεργειακού τομέα, με βασικό άξονα αυτής την ανάδειξη της κρατικής παρέμβαση ως κύριου θεσμικού μηχανισμού ρύθμισης των κανόνων λειτουργίας ενός ιδιαίτερα σημαντικού από κοινωνικοοικονομική άποψη τομέα, όπως είναι αυτός της ενέργειας. Η συνήθης πρακτική των προϊσχύσαντων κρατικών μονοπωλίων συνοψίζεται στην κατοχή δεσπόζουσας στην ενεργειακή αγορά και δη στην κατάχρηση αυτής σε βαθμό τέτοιο που να καθίσταται αναγκαία η ίδρυση και η λειτουργία ρυθμιστικών αρχών. Στα πλαίσια αυτά ο ρυθμιστής ενεργεί ως θεματοφύλακας ασκώντας προληπτική εξουσία με τη θέσπιση κανόνων για την ελεύθερη ανάπτυξη του ανταγωνισμού και τη διαφύλαξη της νομιμότητας καθώς και με τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων αυτών. Στην ελληνική έννομη τάξη και σε συμμόρφωση με τις επιταγές του ευρωπαϊού νομοθέτη, ιδρύθηκε δυνάμει του άρθρου 4 του Ν. 2773/1999 η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) με γνωμοδοτικό και εισηγητικό χαρακτήρα, αυτοτελή διοικητική δομή και προϋπολογισμό και λειτουργική ανεξαρτησία. Ως κύριοι στόχοι της τέθηκαν ο ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας, η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της εθνικής ενεργειακής οικονομίας με ρυθμίσεις για μείωση του κόστους ενέργειας σε εθνικό επίπεδο. Οι γνωμοδοτικές αυτές αρμοδιότητες της ΡΑΕ αναβαθμίστηκαν εν συνεχεία με το Ν. 4001/2011 ο οποίος προσέδωσε στην Αρχή την κανονιστική αρμοδιότητα έκδοσης αποφασιστικών πράξεων ενώ στο άρθρο 37 αυτού προβλέφθηκε η ίδρυση της Μόνιμης Διαιτησίας της ΡΑΕ, πρόβλεψη η οποία απαντάται και στον ιδρυτικό της ΡΑΕ Ν. 2773/1999 και ειδικότερα στο άρθρο 8 αυτού σύμφωνα με τη διατύπωση του οποίου *«Με τον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης μπορεί να προβλέπεται η οργάνωση μόνιμης διαιτησίας στη ΡΑΕ και να ορίζεται ποιες διαφορές μπορούν να υπαχθούν σε αυτήν καθώς και οι λεπτομέρειες για την οργάνωση της Διαιτησίας με ανάλογη εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 902 ΚΠολΔ. Στη διαιτησία αυτή εφαρμόζονται κατ' αρχήν οι διατάξεις 867 έως 902*

του ΚΠολΔ» Για την εναργέστερη παρουσίαση της θέσης και του ρόλου της Αρχής αναφέρεται πως αυτή είναι επιφορτισμένη με γνωμοδοτικές, αποφασιστικές, διοικητικές και κανονιστικές αρμοδιότητες. Δυνάμει της κανονιστικής της αρμοδιότητας η ΡΑΕ εκδίδει κυρίως Κανονισμούς και Κώδικας, όπως λ.χ. τον Κώδικα Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας, ενώ η αποφασιστική της αρμοδιότητα συνοψίζεται στην έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων καθώς και στην άσκηση εποπτείας, με τη χορήγηση ή ανάκληση των απαιτούμενων για την άσκηση των ενεργειακών δραστηριοτήτων αδειών. Περαιτέρω, η Αρχή εισηγείται στον Υπουργό Ενέργειας γνωμοδοτήσεις για την έκδοση κανονιστικών πράξεων ενώ, τέλος, η ΡΑΕ είναι επιφορτισμένη και με τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων (λ.χ. προστίμων ή ανάκλησης των χορηγούμενων αδειών) σε περίπτωση διαπίστωσης παραβίασης του νομοθετικού πλαισίου για την οργάνωση και λειτουργία της ενεργειακής αγοράς.

5.2 Η Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ.

Η ύπαρξη και η λειτουργία μόνιμων διαιτησιών για την επίλυση εξειδικευμένων θεμάτων στον εμπορικό και τον οικονομικό τομέα, είναι γνωστή στην πράξη επί μακρόν με τη λειτουργία λ.χ. της μόνιμης διαιτησίας των Χρηματιστηρίων Εμπορευμάτων Πειραιά και Θεσσαλονίκης, του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών, του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος κ.α. Όπως προαναφέρθηκε, με το άρθρο 8 του ιδρυτικού της ΡΑΕ νόμου προβλέφθηκε η δυνατότητα δημιουργίας Μόνιμης Διαιτησίας της ΡΑΕ. Σε εφαρμογή της εξουσιοδοτικής αυτής διάταξης εκδόθηκε το ΠΔ 139/2011 «Κανονισμός Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης της ΡΑΕ», το οποίο στο άρθρο 24 παρ. 1 έως 6 αυτού ρυθμίζει την οργάνωση και τη λειτουργία της Μόνιμης Διαιτησίας της ΡΑΕ.

Ειδικότερα δυνάμει του άρθρου 37 Ν. 4001/2011 στη μόνιμη διαιτησία της ΡΑΕ υπάγονται οι διαφορές που αναφύονται μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ενεργειακό τομέα, μεταξύ επιλεγέντων πελατών του Ν. 2773/1999 και επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ενεργειακό τομέα καθώς και οι διαφορές που ανακύπτουν από την άσκηση δραστηριοτήτων στον τομέα του Φυσικού Αερίου. Περαιτέρω η πρόβλεψη περί υπαγωγής στη διαιτησία της ΡΑΕ οποιασδήποτε διαφοράς αναφύεται στον ενεργειακό τομέα βάσει είτε της εθνικής είτε της ευρωπαϊκής νομοθεσίας καθιστά την αναφορά του Κανονισμού ιδιαίτερα ευρεία. Συνεπώς οποιαδήποτε διαφορά προκύπτει από την εκτέλεση συμβάσεων με αντικείμενο την παραγωγή, προμήθεια, μεταφορά και διανομή ενέργειας δύναται να υπαχθεί στο καθεστώς διαιτησίας της ΡΑΕ. Ως επιλεγέντες πελάτες ορίζονται από τον ίδιο νόμο (Ν.4001/2011 άρθρο 2), οι πελάτες που έχουν τη δυνατότητα επιλογής του

προμηθευτή ενέργειας ή απευθείας αγοράς Φυσικού Αερίου ή Ηλεκτρικής Ενέργειας. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο Κανονισμός προβλέπει την διενέργεια τόσο εσωτερικών όσο και διεθνών διαιτησιών ενώ στην παρ. 2 του άρθρου 37 Ν. 4001/2011 προβλέπεται η εφαρμογή των διατάξεων 867 – 902 ΚΠολΔ για τη εσωτερική διαιτησία όσο και αυτές του Ν. 2735/1999 για τη διεθνή.

Όπως κάθε διαιτητικό καθεστώς, έτσι και αυτό της μόνιμης διαιτησίας της ΡΑΕ, στηρίζεται στους κανόνες ιδιωτικής αυτονομίας των μερών από την άποψη ότι η υπαγωγή δεν είναι υποχρεωτική (δυνάμενων των εμπλεκόμενων μερών να καταφύγουν, προς επίλυση της μεταξύ τους διαφοράς, και στα τακτικά δικαστήρια), αλλά απαιτείται η προηγούμενη έγγραφη συμφωνία των μερών. Η σύνθεση του διαιτητικού δικαστηρίου είναι τριμελής και αποτελείται από διαιτητές και επιδιαιτητές τα πρόσωπα των οποίων επιλέγονται από τον οικείο κατάλογο που διατηρείται από τη ΡΑΕ και εκδίδεται ανά διετία με απόφαση του Προέδρου της Αρχής.²⁸ Τα πρόσωπα του καταλόγου απαρτίζονται από μέλη Εμπορικών και Δικηγορικών συλλόγων καθώς και από μέλη ΔΕΠ ΑΕΙ, προκειμένου να εξασφαλίζεται η υψηλή επιστημονική κατάρτιση που απαιτείται κατά την επίλυση ενεργειακών ζητημάτων. Για την περίπτωση που τα εμπλεκόμενα στη διαιτησία μέρη δεν ορίσουν διαιτητή ή επιδιαιτητή τη σχετική ενέργεια επιλαμβάνεται ο Πρόεδρος της Αρχής κατ' αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ΚΠολΔ. Σημειώνεται ακόμα πως στους κόλπους της ΡΑΕ διατηρείται και λειτουργεί μόνιμη ειδική γραμματεία, στην οποία τηρείται ο, ως άνω, κατάλογος διαιτητών.

Η διαιτητική διαδικασία άρχεται με την υποβολή αιτήσεως προσφυγής σε διαιτησία στην ειδική γραμματεία του Διαιτητικού Δικαστηρίου της ΡΑΕ, η οποία στη συνέχεια το διαβιβάζει σε εκείνον προς τον οποίο απευθύνεται και περατώνεται υποχρεωτικά εντός προθεσμίας 6 μηνών από την υποβολή της αίτησης.²⁹ Ο τόπος διαιτησίας ορίζεται, βάσει του Κανονισμού Λειτουργίας της ΡΑΕ, ελεύθερα από τα μέρη ενώ σε περίπτωση παράλειψης των μερών το διαιτητικό δικαστήριο δύναται να ορίσει ως τόπο της διαιτησίας αυτόν που κρίνει προσφορότερο, ανάλογα με τη φύση της υπόθεσης.

Ιδιαίτερης μνείας χρήζει η εφαρμογή του άρθρου 901 ΚΠολΔ περί δυνατότητας αναγνώρισης ανυπαρξίας διαιτητικής απόφασης κατόπιν αγωγής, και στη μόνιμη διαιτησία της ΡΑΕ. Βάσει της γραμματικής διατύπωσης του άρθρου 902 παρ. 2 περί εφαρμογής στις μόνιμες διαιτησίες των διατάξεων 867 – 900 του ΚΠολΔ, το άρθρο 901 ΚΠολΔ δεν εφαρμόζεται με αποτέλεσμα να αποκλείεται, καταρχήν, η αναγνώριση ανυπαρξίας διαιτητικής απόφασης που εκδίδεται στα πλαίσια της μόνιμης διαιτησίας της ΡΑΕ. Ωστόσο κατ' ορθότερη ερμηνεία του άρθρου 902 ΚΠολΔ η οποία είναι και η επικρατέστερη η

παραλείψει αναφοράς του άρθρου 901 ΚΠολΔ ως εφαρμοστέου στις μόνιμες διαιτησίες του άρθρου 902 ΚΠολΔ οφείλεται στο γεγονός ότι, η επεξεργασία του ΚΠολΔ για την ένταξη ρύθμισης λειτουργίας μόνιμων διαιτησιών στην εθνική έννομη τάξη προηγήθηκε χρονικά της ένταξης του προβλεπόμενου στο άρθρο 901 ΚΠολΔ δικονομικού θεσμού και, συνεπώς, δεν οφείλεται σε πρόθεση του νομοθέτη.

5.3 Ο Κανονισμός Διαιτησίας της ΠΑΕ.

Σε εφαρμογή της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 8 Ν. 2773/1999, η οποία προέβλεπε την θέσπιση Κανονισμού Λειτουργίας της ΠΑΕ, αλλά και βάσει των προβλέψεων του άρθρου 37 Ν. 4001/2011, εκδόθηκε το π.δ. 139/2011 «*Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας και Διαχείρισης της ΠΑΕ*». Με τη διάταξη του άρθρου 24 του προεδρικού διατάγματος ρυθμίζεται και η οργάνωση και τρόπος λειτουργίας της μόνιμης διαιτησίας της ΠΑΕ. Στην παρ. 2 του άρθρου αυτού ορίζεται ότι στη μόνιμη διαιτησία της ΠΑΕ υπάγονται α) οι διαφορές μεταξύ προσώπων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας και β) οι διαφορές μεταξύ επιλεγέντων πελατών και των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας. Ο ορισμός του όρου «επιχειρήσεις» δίνεται από το άρθρο 2 του Ν. 2773/1999 έτσι ώστε να νοούνται επιχειρήσεις που αναπτύσσουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα στον τομέα της «παραγωγής μεταφοράς, διανομής ή προμήθειας» οποιασδήποτε μορφής ενέργειας, και μάλιστα επιχειρήσεις τόσο οριζοντίως όσο και καθέτως ολοκληρωμένες.

Στην παρ. 3 του άρθρου 24 του Κανονισμού προβλέπεται – όπως και δυνάμει του άρθρου 37 του Ν. 4001/2011 – η κατάρτιση έγγραφης συμφωνίας ως απαραίτητη προϋπόθεση για την υπαγωγή μια διαφοράς στην μόνιμη διαιτησία της Αρχής. Σημειώνεται δε, πως η εν λόγω πρόβλεψη δεν ταυτίζεται με την αντίστοιχη του ΚΠολΔ στο άρθρο 869 αυτού, όπου προβλέπεται ότι «*Η συμφωνία για διαιτησία καταρτίζεται εγγράφως*» αλλά πρόκειται για ειδική έγγραφη συμφωνία των μερών όχι για την υπαγωγή της μεταξύ τους διαφοράς στη διαιτητική διαδικασία γενικά αλλά για την υπαγωγή αυτής ειδικά στο καθεστώς της Μόνιμης Διαιτησίας της ΠΑΕ. Αμφιλεγόμενο ζήτημα, αποτελεί και η υποχρεωτικότητα τήρησης έγγραφου τύπου, προκειμένου η συμφωνία διαιτησίας να κρίνεται έγκυρη. Προκρίτεα είναι η άποψη πως ο έγγραφος τύπος αποτελεί τύπο συστατικό της διαιτητικής συμφωνίας, αναγνωριζόμενης βέβαια της αντικατάστασής του από «ανταλλαγή ενυπόγραφων επιτολών, τηλεγραφημάτων ή ενυπόγραφων τηλεομοιοτυπών», καθώς αυτές συνιστούν συχνά εφαρμοζόμενες στην εμπορική πράξη μεθόδους κατάρτισης συμφωνιών. Έτι

περαιτέρω, τυχόν έλλειψη έγγραφου τύπου της συμφωνίας θεραπεύεται από την εμφάνιση των μερών στη διαιτητική διαδικασία και την ανεπιφύλακτη εκ μέρους τους αποδοχή αυτής ως μεθόδου επίλυσης της υπό κρίση διαφοράς.

Ακολούθως, ο Κανονισμός προβλέπει την εφαρμογή στην ανωτέρω διαιτητική διαδικασία των άρθρων 867 – 900 ΚΠολΔ, με εξαίρεση τις διατάξεις των άρθρων 878, 880 παρ. 2 και 884 ΚΠολΔ, όπου αντί του Μονομελούς Πρωτοδικείου αποφασίζει ο Πρόεδρος της ΡΑΕ, όταν παραλείπεται ο εμπρόθεσμος ορισμός διαιτητή και επιδιαιτητή, όταν ο διορισμένος διαιτητής αδυνατεί να εκπληρώσει τα καθήκοντά του, επικαλούμενος σοβαρό λόγο καθώς και στην περίπτωση που καθυστερεί η έκδοση διαιτητικής απόφασης και στη διαιτητική συμφωνία δεν ορίζεται προθεσμία έκδοσής της. Στην παρ. 4 του άρθρου 24 του Κανονισμού προβλέπεται ως εφαρμοστέο στη διαιτητική διαδικασία δίκαιο το ελληνικό, κάνοντας ο νομοθέτης χρήση της προβλεπόμενης στο άρθρο 902 παρ. 2 περ δ' δυνατότητας σύμφωνα με την οποία τα διατάγματα που καθορίζουν την οργάνωση και λειτουργία των μόνιμων διαιτησιών δύναται να ορίζουν και το ουσιαστικό δίκαιο που μπορούν να εφαρμόζουν ο διαιτητής και ο επιδιαιτητής, αφήνοντας πάντως η εν λόγω διάταξη ανοιχτό το ενδεχόμενο εφαρμογής και αλλοδαπού δικαίου. Στην πράξη μάλιστα, σημειώνεται, ότι συχνά έχει επιδοκιμαστεί η ρητή επιλογή του ελληνικού δικαίου στα πλαίσια της μόνιμης διαιτησίας της ΡΑΕ, κυρίως λόγω του κατά σχεδόν αποκλειστικού διασυνοριακού χαρακτήρα των ενεργειακών διαφορών που καθιστά ανεγκυστική την προσφυγή στη Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ. Ως προς τη διαιτητική απόφαση, το π.δ. επαναλαμβάνει απλά τη διατύπωση του άρθρου 892 παρ. 2 επισημαίνοντας πως αυτή λαμβάνεται από τον διαιτητή και τον επιδιαιτητή από κοινού, ενώ αν δεν υπάρχει ομοφωνία αυτών κατά πλειοψηφία. Η απόφαση αυτή είναι τελική και εκτελεστή ενώ προβλέπεται και η ακύρωση της κατά τη διαδικασία του άρθρου 34 Ν. 2735/1999 η οποία αναλύθηκε ανωτέρω.

Ο Κανονισμός Διαιτησίας της μόνιμης διαιτησίας της ΡΑΕ εγκρίθηκε από την Αρχή δυνάμει της υπ' αριθμ. 261/2012 απόφασής της, ενώ η δεσμευτικότητά του ερείδεται στην οικονομική σύμβαση της διαιτητικής συμφωνίας, υπό την έννοια πως με την υπαγωγή της διαφοράς τους στη μόνιμη διαιτησία της ΡΑΕ τα μέρη συνομολογούν ταυτόχρονα και την εφαρμογή των προβλεπόμενων στον Κανονισμό διατάξεων, ούτως ώστε αυτά να δεσμεύονται από τον Κανονισμό κατά τη διάρκεια της διαιτητικής συμφωνίας.

5.4 Διατάξεις για τη Διεθνή Διαιτησία.

Κατά την πρόβλεψη του άρθρου 15 του ΚΔ ΡΑΕ, ως διεθνής δύναται να χαρακτηριστεί μια διαιτησία όταν : α) τα μέρη έχουν, κατά τη σύναψη της συμφωνίας την εγκατάστασή του σε διαφορετικά κράτη, β) ο τόπος της διαιτησίας ή ο τόπος στον οποίο πρόκειται να εκπληρωθεί σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εμπορική σχέση είναι διάφορος από τον τόπο στον οποίον τα μέρη έχουν την εγκατάστασή τους και γ) όταν υπάρχει ρητή συμφωνία των μερών πως το αντικείμενο της διαιτησίας σχετίζεται με περισσότερες της μίας χώρες. Κατά δε τη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, στις διεθνείς διαιτησίες που διεξάγονται στη ΡΑΕ εφαρμοστέοι είναι οι κανόνες του τύπου διαιτησίας με παράλληλη πρόβλεψη για εφαρμογή των κανόνων των άρθρων 867 – 901 ΚΠολΔ και στην περίπτωση της διεθνούς διαιτησίας, αποκλεισμένης της αναίρεσης του χαρακτήρα της διαιτητικής διαδικασίας ως διεθνούς.

Αναφορικά με τη δικαιοδοσία του διαιτητικού δικαστηρίου το διαιτητικό δικαστήριο αποφαινεται το ίδιο για τη δικαιοδοσία του και την ύπαρξη ή την ισχύ της διαιτητικής συμφωνίας. Κατά τις επιταγές του άρθρου ενδεχόμενη ρήτρα διαιτησίας λογίζεται ως ξεχωριστή συμφωνία διαιτησίας, ενώ η κρίση του δικαστηρίου περί τυχόν ακυρότητας της σύμβασης δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου και ακυρότητα της διαιτητικής ρήτρας.³⁰ Ένσταση περί της έλλειψης δικαιοδοσίας του διαιτητικού δικαστηρίου δεν μπορεί να προβληθεί από την υποβολή της αίτησης για προσφυγή στη διαιτησία και πάντως όχι μετά την υποβολή της απάντησης εκείνου του μέρους κατά του οποίου στρέφεται η αίτηση, ενώ η προβολή της εν λόγου ένστασης δεν αποκλείεται για το μέρος εκείνο που όρισε διαιτητή ή συνέπραξε στο διορισμό του.³¹ Ενδεχόμενη ένσταση περί υπερβάσεως της εξουσίας του διαιτητικού δικαστηρίου δέον όπως προβάλλεται αμέσως μόλις λαμβάνει χώρα η υπέρβαση κατά τη διαιτητική διαδικασία. Πάντως, και για τις δύο κατηγορίες ενστάσεων, ο ΚΔ αναγνωρίζει την δυνατότητα του δικαστηρίου να δεχθεί την εκπρόθεσμη προβολή τους, εφόσον κρίνει δικαιολογημένη την καθυστέρηση των μερών.³² Το διαιτητικό δικαστήριο αποφασίζει συναφώς είτε με προδικαστική είτε με επί της ουσίας απόφαση. Στην περίπτωση που η απόφαση του δικαστηρίου είναι προδικαστική και αποφαινεται θετικά για τη δικαιοδοσία του εκδίδεται απόφαση επί της ουσίας, αναπόσπαστο μέρος της οποίας είναι η προδικαστική απόφαση, η οποία και προσβάλλεται ως ενιαίο σώμα με την επί της ουσίας κατόπιν άσκησης αγωγής ακύρωσης.³³

Συνεχίζοντας, βάσει της διάταξης του άρθρου 17 ΚΔ η συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου στην περίπτωση της διεθνούς διαιτησίας γίνεται κατ' ανάλογη εφαρμογή των

διατάξεων του Κανονισμού για την εσωτερική διαιτησία στα άρθρα 5 και 10 αυτού, ενώ σε αυτήν την περίπτωση, ιδιαίτερη έμφαση κατά την επιλογή των προσώπων των διαιτητών δίνεται στην προηγούμενη συναφή εμπειρία τους στην επίλυση διασυνοριακών διαφορών, στην ευχέρεια τους στη χρήση της αγγλικής γλώσσας και γενικότερα στην εξοικείωσή τους με την επίλυση διαφορών που φέρουν διεθνή χαρακτήρα. Αναφορικά με την αμοιβή των διαιτητών και του επιδιαιτητή προβλέπεται ότι τα μέρη οφείλουν να προκαταβάλλουν το μισό της αμοιβής τους καθώς και τον εξόδων της διαδικασίας, στα οποία περιλαμβάνεται και η αμοιβή του γραμματέα. Το ποσό της προκαταβολής καθορίζεται από το διαιτητικό δικαστήριο με απόφαση τού, ενώ το ποσό της τελικής αμοιβής των συντελεστών αλλά και το ποσό των δικαστικών εξόδων καθορίζεται με τη διαιτητική απόφαση.

Βάσει του άρθρου 18 ΚΔ, η διαιτητική διαδικασία εκκινεί με την υποβολή στην Ειδική Γραμματεία του Διαιτητικού Δικαστηρίου αίτησης για προσφυγή σε διαιτησία, η οποία κοινοποιείται επιμέλεια της γραμματείας στο μέρος προς το οποίο στρέφεται με συστημένη επιστολή και με απόδειξη παραλαβής ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο και με απόδειξη παραλαβής. Στον καθ' ου η αίτηση δίνεται προθεσμία 60 ημερών προς απάντηση η οποία, εκτός των τυπικών στοιχείων, περιέχει παρατηρήσεις και σχόλια επί του αντικειμένου της διαφοράς και κυρίως επί των πραγματικών περιστατικών στα οποία βασίζεται η αίτηση, απάντηση επί του αιτήματος αυτού καθ' εαυτού καθώς επίσης και κάθε ισχυρισμό και πρόταση του καθ' ου η αίτηση σχετικά με τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου, τη γλώσσα, τον τόπο και το εφαρμοστέο στη διαιτησία δίκαιο. Εντός της ίδιας προθεσμίας των 60 ημερών δίνεται δυνατότητα υποβολής εκ μέρους του καθ' ου ανταίτησης, στην οποία ο καθ' ου η ανταίτηση έχει προθεσμία 30 ημερών για να απαντήσει. Οι προθεσμίες αυτές δύναται να παραταθούν κατόπιν αιτήσεως των μερών με απόφαση της Ειδικής Γραμματείας, η οποία είναι επιφορτισμένη με την προσηκούσα κοινοποίηση όλων των κατατεθειμένων ενώπιον της εγγράφων στα μέρη.

Ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο, ο καθορισμός αυτού αφήνεται δυνάμει του άρθρου 19 του ΚΔ στα εμπλεκόμενα στη διαιτητική διαδικασία μέρη, ενώ, εκτός αντίθετης συμφωνίας, η παραπομπή των μερών στους κανόνες ενός εθνικού δικαίου νοείται ως παραπομπή στους κανόνες ουσιαστικού δικαίου αυτού και όχι στους διεθνούς ιδιωτικού δικαίου κανόνες του. Σε περίπτωσης μη πρόβλεψης των μερών, το διαιτητικό δικαστήριο κρίνει με γνώμονα τα ιδιαίτερα στοιχεία της υπό κρίση διαφοράς και εφαρμόζει τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του εθνικού δικαίου που αρμόζει κατά την κρίση του δικαστηρίου ορθότερα. Σε κάθε περίπτωση το διαιτητικό δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να λαμβάνει

υπόψη του, κατά την κρίση του, τα τρέχοντα συναλλακτικά ήδη και να κρίνει κατά δίκαιη κρίση.

Ο τόπος και η γλώσσα διεξαγωγής της διαιτησίας επιλέγεται κατ' ελεύθερη κρίση από τα μέρη, ενώ σε περίπτωση παράλειψης πρόβλεψης εκ μέρους τους, επιλέγει το διαιτητικό δικαστήριο. Εκτός αντίθετης συμφωνίας, στην περίπτωση επιλογής της γλώσσας της διαιτησίας από το διαιτητικό δικαστήριο, αυτή ισχύει για κάθε έγγραφη δήλωση των μερών, την προφορική διαδικασία, τις αποφάσεις και τις κοινοποιήσεις του διαιτητικού δικαστηρίου. Παράλληλα το διαιτητικό δικαστήριο έχει την ευχέρεια να διατάξει να συνοδεύονται τα έγγραφα από μετάφραση στη γλώσσα ή στις γλώσσες που συμφώνησαν τα μέρη ή επέλεξε το ίδιο.³⁴

Η διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας γίνεται κατά τους ορισμούς του άρθρου 22 ΚΔ, ενώπιον των διαιτητών και του επιδιαιτητή, οι οποίοι δρουν από κοινού και καλούν τα μέρη εντός προθεσμίας 30 ημερών από την υποβολή της αίτησης για προσφυγή στη διαιτησία να υποβάλλουν τους ισχυρισμούς και τις παρατηρήσεις τους. Κατά τα λοιπά διαμορφώνουν κατά την ελεύθερη κρίση τους τη διαιτητική διαδικασία, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά με την συμφωνία διαιτησίας. Και στην περίπτωση της διεθνούς διαιτησίας στους κόλπους της ΠΑΕ εφαρμόζεται πιστά η αρχή της ισότητας, ενώ τα εμπλεκόμενα μέρη πρέπει απαραίτητως να καλούνται προς παράσταση στις συζητήσεις, προς ανάπτυξη των ισχυρισμών τους και προσκόμιση των αποδεικτικών μέσων τους. Εκτός αντίθετης συμφωνίας, σε περίπτωση μη παράστασης των διαδίκων η υπόθεση εκδικάζεται κανονικά.

Η αποδεικτική διαδικασία ορίζεται από τα άρθρα 23-25 ΚΔ. Στο πρώτο από αυτά προβλέπεται η δυνατότητα διενέργειας πραγματογνωμοσύνης, εφόσον το διαιτητικό δικαστήριο το κρίνει σκόπιμο είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως των μερών. Ειδικά για ζητήματα ρυθμιστικής αρμοδιότητας ή γνωστικού αντικειμένου της ΠΑΕ δίνεται η δυνατότητα να ζητηθεί η διατύπωση γνώμης από τη ΠΑΕ, η οποία εκτιμάται ελεύθερα από το διαιτητικό δικαστήριο. Το κάθε μέρος φέρει το βάρος απόδειξης των ισχυρισμών του. Στην περίπτωση που η κατανομή του βάρους αποδείξεως δεν αποτελεί κανόνα αναγκαστικού δικαίου του εφαρμοζόμενου δικαίου και εφόσον το δικαστήριο κρίνει ότι το επιφορτισμένο με το βάρος απόδειξης μέρος αδυνατεί να εισφέρει αποδεικτικά στοιχεία ή ότι τα τελευταία βρίσκονται στην κατοχή του άλλου μέρους και μπορούν να επηρεάσουν αποφασιστικά τη δίκη, έχει την ευχέρεια να ανακατανείμει το βάρος απόδειξης μεταξύ των μερών. Κάθε διάδικο μέρος έχει τη δυνατότητα, κατόπιν υποβολής αιτήσεως στο διαιτητικό δικαστήριο, να ζητήσει από το έτερο μέρος την επίδειξη εγγράφων οπότε το διαιτητικό δικαστήριο διατάσσει

την προσκόμιση όσων εγγράφων κρίνει απαραίτητων για την ικανοποίηση του αιτήματος, ανεξαρτήτως του εάν αυτά μνημονεύονται ειδικώς στην αίτηση.

Στην περίπτωση της διεθνούς διαιτησίας βάσει του ΚΔ ΡΑΕ είναι δυνατή η λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατόπιν υποβολής αίτησης κάποιου από τα μέρη.³⁵ Δυνατή είναι ακόμα και η πριν τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου αλλά ακόμα και μετά τη συγκρότηση του αίτηση λήψης ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον των πολιτειακών δικαστηρίων. Η ερμηνεία του αιτήματος αυτού, ωστόσο, κυρίως το αν συνιστά παραβίαση της διαιτητικής συμφωνίας ή παραίτηση από αυτήν κρίνεται σύμφωνα με τον δίκαιο του τόπου της διαιτησίας. Κάθε αίτηση προς λήψης ασφαλιστικών μέτρων καθώς και κάθε απόφαση λήψης ασφαλιστικών μέτρων κοινοποιείται αμελλητί στην Ειδική Γραμματεία, η οποία με τη σειρά της ενημερώνει το Διαιτητικό Δικαστήριο.

5.5 Η διαιτητική απόφαση στη Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ.

Ο Κανονισμός Διαιτησίας της ΡΑΕ περιλαμβάνει διατάξεις για τον καθορισμό της διαιτητικής διαδικασίας αλλά και επιμέρους ζητήματα της διαιτητικής απόφασης τόσο για την εσωτερική όσο και για τη διεθνή διαιτησία, που δύναται να διεξαχθεί στους κόλπους του. Στο πλαίσιο αυτό το άρθρο 14 ΚΔ αναφέρεται στη διαιτητική απόφαση της εσωτερικής διαιτησίας, ενώ τα άρθρα 27 έως 31 αναφέρονται στις αποφάσεις που εκδίδονται στα πλαίσια της διεθνούς διαιτησίας. Οι δύο κατηγορίες διατάξεων ρυθμίζουν τη διαιτητική απόφαση κατά τρόπο εφάμιλλο και συνεπώς, δεδομένου που αντικείμενο μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας καθίσταται η διεθνής διαιτησίας παρακάτω θα δοθεί έμφαση στις διατάξεις του ΚΔ που αναφέρονται σε αυτήν, με παράλληλη αναφορά, για σκοπούς πληρότητας της παρουσίασης, και των αντίστοιχων ρυθμίσεων της εσωτερικής διαιτησίας.

Επί διεθνούς διαιτησίας, λοιπόν, ορίζεται στο άρθρο 27 ΚΔ πως η διαιτητική απόφαση εκδίδεται με από κοινού απόφαση των διαιτητών και των επιδιαιτητών, ενώ σε περίπτωση διαφωνίας αυτών η απόφαση λαμβάνεται κατά πλειοψηφία (εφάμιλλη ρύθμιση συναντάμε και στο άρθρο 14 ΚΔ για την εσωτερική διαιτησία της ΡΑΕ). Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου, ορίζεται ότι η απόφαση για τη διαιτησία συντάσσεται εγγράφως και υπογράφεται ιδιοχείρως από τον διαιτητή και τον επιδιαιτητή, ενώ αν κάποιος από αυτούς αρνείται να υπογράψει τότε προβλέπεται η βεβαίωση στο σώμα της απόφασης τόσο της άρνησης του προς υπογραφή όσο και της έλλειψης αυτής και η διαιτητική απόφαση υπογράφεται από τα λοιπά

μέλη του διαιτητικού δικαστηρίου. Είναι επίσης δυνατό να προβλέπεται στη διαιτητική συμφωνία, ότι η διαιτητική απόφαση θα περιλαμβάνει απλή αναφορά στη συμφωνία και το διατακτικό. Παράλληλα, όπως και στην διαιτητική απόφαση επί εσωτερικής διαιτησίας, και στη διεθνή δεν απαιτείται η αναγραφή στο σώμα της αποφάσεως τυχόν μειοψηφούσας γνώμης. Τέλος η απόφαση επί διεθνούς διαιτησίας δεν θεωρείται ότι εκδόθηκε πριν την υπογραφή των διαιτητών και του επιδιαιτητή, όπως αυτή αναλύθηκε αμέσως παραπάνω. Μετά την έκδοση της διαιτητικής απόφασης το περιεχόμενο αυτής κοινοποιείται, υπογεγραμμένο από το διαιτητικό δικαστήριο, στα μέρη με επιμέλεια της Ειδικής Γραμματείας αυτού, ενώ ταυτόχρονα ορίζεται στην τελευταία παράγραφο του άρθρου 29 ΚΔ η δεσμευτικότητα που αναπτύσσει η διαιτητική απόφαση για τα μέρη, τα οποία άμα την υπαγωγή της υπόθεσης σε διαιτησία κατά τους όρους του Κανονισμού οφείλουν να συμμορφώνονται χωρίς καθυστέρηση με τις διαιτητικές αποφάσεις, τις οποίες δεν δύνανται να προσβάλλουν ενώπιον άλλων διαιτητών.

Μορφή διαιτητικής απόφασης λαμβάνει κατά το άρθρο 28 ΚΔ της ΡΑΕ και τυχόν συμβιβασμός μεταξύ των μερών, ο οποίος επέρχεται μετά την έναρξη της διαιτητικής διαδικασίας. Λόγω της διαφορετικής φύσης του διαιτητικού θεσμού, ως διαδικασία επίλυσης μιας διαφοράς χωρίς τις εντάσεις τις οποίες συνεπάγεται μια δικαστική διαμάχη, η πιθανότητα συμβιβαστικής επίλυσης των ανακυψάντων μεταξύ των εμπλεκόμενων στη διαιτησία μερών θεμάτων, είναι ιδιαίτερα αυξημένη. Εκκίνηση διεθνούς διαλόγου μάλιστα, έχει αποτελέσει το ερώτημα του κατά πόσο οι διαιτητές οφείλουν ή υποχρεούνται κατά τη διάρκεια της διαιτητικής διαδικασίας να προτείνουν συμβιβαστικές λύσεις στα εμπλεκόμενα μέρη ενθαρρύνοντας προς φιλική και συμβιβαστική επίλυση των μεταξύ τους διαφορών.

Τέλος αναφορικά με την ερμηνεία/διόρθωση της διαιτητικής απόφασης αλλά και την διαδικασία ακύρωσης της ο Κανονισμός προβλέπει την ανάλογη εφαρμογή των αντίστοιχων άρθρων 33 και 34 του Ν. 2735/1999, τα οποία αναλύθηκαν στο οικείο κεφάλαιο για τη διεθνή εμπορική διαιτησία και επομένως κρίνεται περιττή η εκ νέου ανάλυση αυτών.

5.6 Συμπεράσματα.

Η Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ είναι η διατηρούμενη στη χώρα μας, βάσει της διάταξης 901 ΚΠολΔ, μόνιμη διαιτησία επιφορτισμένη αποκλειστικά με την επίλυση διαφορών τον τομέα της ενέργειας. Για την ακρίβεια του λόγου, η ΡΑΕ προσφέρει τα διαδικαστικά εχέγγυα για την απρόσκοπτη διενέργεια διαιτησιών, τόσο εσωτερικών όσο και διεθνών, στα πλαίσια

διαφορών που αναφέρονται κατά την εκτέλεση συμβάσεων με αντικείμενο ενεργειακά προϊόντα. Είναι αλήθεια πως το ισχύον νομοθετικό καθεστώς της Αρχής για την οργάνωση των διενεργούμενων στον κόλπον του διαιτησιών, με την διατήρηση του Κανονισμού Διαιτησίας της ΡΑΕ, έχει τύχει έως σήμερα περιορισμένης εφαρμογής κυρίως λόγω της πρόβλεψης της παρ. 4 του άρθρου 24 του ΚΔ η οποία επιδιώκει να εξασφαλίσει την εφαρμογή του ελληνικού δικαίου σε κάθε περίπτωση διαιτησίας, γεγονός που καθιστά την προσφυγή στη Μόνιμη Διαιτησία της ΡΑΕ μη ελκυστική για τα δραστηριοποιούμενα στον τομέα της ενέργειας νομικά και φυσικά πρόσωπα, κυρίως λόγω του, ως επί του πλείστον, διασυνοριακού χαρακτήρα των διαφορών.

---

²⁸: Άρθρο 5 Κανονισμός Διαιτησίας ΡΑΕ.

²⁹: Άρθρο 8 και 11 Κανονισμός Διαιτησίας ΡΑΕ.

³⁰: Άρθρο 16 παρ. 1 Κανονισμός Διαιτησίας ΡΑΕ.

³¹: Άρθρο 16 παρ. 2 Κανονισμός Διαιτησίας ΡΑΕ.

³²: Άρθρο 16 παρ. 2 Κανονισμός Διαιτησίας ΡΑΕ.

³³: Άρθρο 16 παρ. 3 Κανονισμός Διαιτησίας ΡΑΕ.

³⁴: Άρθρα 20-21 Κανονισμός Διαιτησίας ΡΑΕ.

³⁵: Άρθρο 26 Κανονισμός Διαιτησίας ΡΑΕ.

Κεφάλαιο έκτο

Η διαιτητική απόφαση

6.1 Εισαγωγή.

Σε αντίθεση με τις τακτικές αποφάσεις των πολιτειακών δικαστηρίων, η διαιτητική απόφαση δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα. Τα μέρη έχουν βέβαια τη δυνατότητα, να προβλέψουν με τη διαιτητική συμφωνία την προσφυγή κατά της διαιτητικής απόφασης σε άλλους διαιτητές, καθορίζοντας ταυτόχρονα και τις προϋποθέσεις, την διαδικασία και την προθεσμία άσκησης της καθώς και τον τρόπο εκδίκασής της.

Σύμφωνα με το άρθρο 896 του ΚΠολΔ, η διαιτητική απόφαση εξοπλίζεται με δεδικασμένο και συνεπώς εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 322, 324 έως 330 και 332 έως 334, υπό την προϋπόθεση να μην προβλέπεται με τη διαιτητική συμφωνία η δυνατότητα προσφυγής κατά το άρθρο 895 παρ. 2 ή παρήλθε άπρακτη η ορισμένη για την προσφυγή προθεσμία. Παράλληλα κατά τις επιταγές του άρθρου 904 παρ. 2 εδαφ. β' του ΚΠολΔ, η διαιτητική απόφαση είναι εξοπλισμένη και με εκτελεστότητα. Παρατηρούμε λοιπόν, πως παρά τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει ο θεσμός της διαιτησίας σε σχέση με την παραδοσιακή διαδικασία των τακτικών δικαστηρίων, οι διαιτητικές αποφάσεις δεν υπολείπονται σε τίποτα των χαρακτηριστικών των τακτικών αποφάσεων, παράγοντας ακριβώς τις ίδιες έννομες συνέπειες, γεγονός που αποτελεί και ένα από τα βασικά επιχειρήματα της άποψης ότι η προσφυγή σε διαιτητική επίλυση θα πρέπει να κυριαρχήσει σχεδόν σε καίριου τομείς της οικονομίας, όπως αυτός της ενέργειας.

Σε κάθε περίπτωση βέβαια, και προκειμένου να ικανοποιείται η βασική αρχή του δικονομικού δικαίου περί δυνατότητας ελέγχου οποιουδήποτε δικαιοδοτικού οργάνου ώστε να αποφεύγεται τυχόν υπέρβαση της εξουσίας αυτού και αυθαιρεσία της δικαιοδοτικής του κρίσης, προβλέπεται, στα άρθρα 897-900, και για την περίπτωση της διαιτητικής απόφασης η δυνατότητα προσβολής αυτής με αγωγή ακύρωσης αλλά και αγωγή ανυπαρξίας της διαιτητικής απόφασης κατά το άρθρο 901 ΚΠολΔ.

Τέλος, στα πλαίσια διεξαγωγής διεθνούς διαιτησίας, ανάλογες ρυθμίσεις περιλαμβάνονται στα άρθρα 34 και 35 του Ν. 2735/1999 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία.

6.2 Η προσβολή της διαιτητικής απόφασης κατά τον ΚΠολΔ και το Ν. 2735/1999.

Το άρθρο 897 ΚΠολΔ προβλέπει περιοριστικά τους λόγους μερικής ή ολικής ακύρωσης μια διαιτητικής απόφασης οι οποίοι συνοψίζονται στην ακυρότητα της διαιτητικής συμφωνίας, στην παύση ισχύος της διαιτητικής συμφωνίας, στον κατά παράβαση της συμφωνίας διαιτησίας ή του νόμου ορισμό των διαιτητών, στην υπέρβαση εξουσίας των διαιτητών κατά την έκδοση της απόφασης, στην παράβαση της αρχής της ισότητας και του δικαιώματος ακρόασης των διαδίκων κατά την διεξαγωγή της διαιτητικής συμφωνίας, στην περίπτωση που η διαιτητική απόφαση δεν εκδίδεται βάσει πλειοψηφίας ή λείπουν από αυτήν ένα από τα απαιτούμενα στο άρθρο 891 ΚΠολΔ, στην περίπτωση που η απόφαση έρχεται σε αντίθεση με διατάξεις δημόσιας τάξης η περιέχονται αντιφατικές διατάξεις στο σώμα αυτής και τέλος αν συντρέχει λόγος αναψηλάφησης του άρθρου 544 ΚΠολΔ. Η απαρίθμηση του άρθρου 897 ΚΠολΔ έχει κριθεί ότι είναι αποκλειστική, ενώ οι προβλεπόμενοι σε αυτό λόγοι ακύρωσης διαιτητικής απόφασης έχουν θεωρηθεί λόγοι ουσιαστικού δικαίου, με αποτέλεσμα η εφαρμογή του να υπόκειται στον αναιρετικό έλεγχο του Αρείου Πάγου.

Στα πλαίσια της ιδιωτικής αυτονομίας, η οποία έχει αναδειχθεί ως θεμέλιος λίθος του θεσμού της διαιτησίας, τα εμπλεκόμενα σε αυτήν μέρη δύναται με συμφωνία τους να ορίσουν και την προθεσμία έκδοσης της διαιτητικής απόφασης. Η προθεσμία αυτή δύναται να λειτουργήσει είτε ως διαλυτική αίρεση, οπότε μετά την παρέλευση της άπρακτης δίχως την έκδοση απόφασης από το διαιτητικό δικαστήριο ισοδυναμεί με παύση της συμφωνίας διαιτησίας, είτε ως προθεσμία απλώς ενδεικτική, οπότε η παρέλευση της άπρακτης δεν συνεπάγεται και παύση της διαιτητικής συμφωνίας. Σε κάθε περίπτωση, διαιτητική απόφαση η οποία εκδίδεται κατόπιν εκπνοής της προθεσμίας που έχουν τάξει τα μέρη για την έκδοση της υπόκειται σε ακύρωση κατά το 897 ΚΠολΔ.

Πέρα από τη δυνατότητα ακύρωσης προβλέπεται από τον ΚΠολΔ στο άρθρο 901 αυτού και η αγωγή ανυπαρξίας διαιτητικής αποφάσεως, η οποία θεμελιώνεται στην περίπτωση που δεν συνομολογήθηκε καθόλου συμφωνία διαιτησίας καθώς και όταν η διαιτητική διαδικασία εφαρμόσθηκε σε υπόθεση η οποία δεν υπάγεται σε διαιτησία λ.χ. ιδιωτικού δικαίου διαφορά για το αντικείμενο της οποίας τα μέρη δεν έχουν εξουσία διαθέσεως καθώς και στην περίπτωση που η απόφαση εκδόθηκε στα πλαίσια διαιτητικής δίκης που στράφηκε κατά ανύπαρκτου προσώπου. Κατά την παρ. 2 του άρθρου 901 ΚΠολΔ, η αγωγή υπάγεται στο εφετείο, στην περιφέρεια του οποίου εκδόθηκε η διαιτητική απόφαση και εκδικάζεται κατά την διαδικασία των περιουσιακών διαφορών, ενώ η άσκηση της αγωγής δεν αναστέλλει την εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης.

Σε περίπτωση διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, η ακύρωση της διαιτητικής απόφασης και οι λόγοι αυτής προβλέπονται στο άρθρο 34 παρ. 2 του Ν. 2535/1999 και είναι η ακυρότητα της συμφωνίας για διαιτησία, η παύση ισχύος της διαιτητικής συμφωνίας μετά την έκδοση αυτής, η έκδοση της απόφασης από πρόσωπα εξαιρετέα, ανακληθέντα η ορισθέντα κατά παράβαση των όρων της διαιτητικής συμφωνίας, η υπέρβαση εξουσίας των εκδοσάντων την διαιτητική απόφαση προσώπων, η παράβαση των διατάξεων των άρθρων 886 παρ. 2 και 890 – 891 ΚΠολΔ, η αντίθεση με κανόνες δημοσίας τάξεως ή με τις επιταγές των χρηστών ηθών, η περίπτωση ύπαρξης αντιφατικών διατάξεων στο σώμα της προσβαλλόμενης διαιτητικής απόφασης και τέλος η ύπαρξη λόγων αναψηλάφησης του άρθρου 594 ΚΠολΔ. Περαιτέρω η διαιτητική απόφαση δύναται να ακυρωθεί και στην περίπτωση που ο ενάγων επικαλεστεί και αποδείξει την ανυπαρξία στο πρόσωπο του έτερου μέρους ικανότητας προς σύναψη της διαιτητικής συμφωνίας, αν το μέρος παραλείφθηκε να ειδοποιηθεί κατά τον προσήκοντα τρόπο για τον διορισμό διαιτητή ή για τη διαδικασία της διαιτησίας ή περιήλθε σε ανυπαίτια αδυναμία να προβάλλει τους ισχυρισμούς του και τέλος αν η διαιτητική απόφαση αφορά σε θέμα το οποίο δεν περιλήφθηκε στη διαιτητική συμφωνία ή υπερβαίνει τα όρια αυτής. Η προθεσμία άσκησης της αγωγής ακύρωσης είναι τρίμηνη από την κοινοποίηση της απόφασης στο μέρος που ασκεί την αγωγή.

Οι αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις δεν παράγουν άνευ έτερου τα έννομα αποτελέσματά τους στην ελληνική έννομη τάξη. Την αναγνώριση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων ρυθμίζει η Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 την οποία η χώρα μας έχει κυρώσει με το ν.δ. 4220/1961.

Ειδικότερα, στο άρθρο 3 της Σύμβασης προβλέπεται ότι για όσα κράτη έχουν προσχωρήσει σε αυτήν η αναγνώριση και η εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων – μεταξύ των οποίων και διαιτητικών – γίνεται αυτόματα χωρίς να απαιτείται κάποια ειδική διαδικασία. Κάθε δικαστήριο και αρχή ενώπιον της οποίας ο ενδιαφερόμενος επικαλείται την ύπαρξη αλλοδαπής αποφάσεως ελέγχει παρεμπιπτόντως την ύπαρξη των προϋποθέσεων αναγνώρισης της επικαλούμενης διαιτητικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 4 παρ. 1 της Σύμβασης.

Στο άρθρο 5 παρ. 1 της Συμβάσεως προβλέπονται λόγοι μη αναγνώρισεως αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης στην ελληνική έννομη τάξη. Έτσι η αναγνώριση αλλοδαπής απόφασης αποκλείεται σε περίπτωση παραβίασης της ορισθείσας από τα μέρη διαιτητικής διαδικασίας ή σε περίπτωση παραβίασης διατάξεων αναγκαστικού δικαίου του τόπου διεξαγωγής της διαιτησίας καθώς και σε περίπτωση παραβίασης της αρχής της ισότητας ή του δικαιώματος

ακροάσεως των διαδίκων. Εμπόδιο στην αναγνώριση δημιουργεί και η τυχόν ελλιπής ή μη προσήκουσα πληροφόρηση των μερών αναφορικά με τον ορισμό του διαιτητή ή τη διαιτητική διαδικασία, εξαιτίας της οποίας τα μέρη παρεμποδίσθηκαν να εισφέρουν στη διαιτητική διαδικασία τα αποδεικτικά τους μέσα.

Κατά το άρθρο 903 ΚΠολΔ τίθενται ως προϋποθέσεις αναγνώρισης αλλοδαπής απόφασης α) η εγκυρότητα της συμφωνίας διαιτησίας στην οποία βασίστηκε η έκδοση της απόφασης, β) η διαιτητευσιμότητα του αντικειμένου της διαφοράς που υπάγεται σε διαιτησία γ) η μη προσβολή της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως με ένδικα μέσα ή προσφυγή, δ) η μη παραβίαση του δικαιώματος υπεράσπισης των διαδίκων, ε) η μη αντίθεση της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης σε προηγούμενη απόφαση ελληνικού δικαστηρίου η οποία έχει εκδοθεί στα πλαίσια της ίδια υπόθεσης και αποτελεί δεδικασμένο για τους διαδίκους μεταξύ των οποίων εκδόθηκε η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση και τέλος στ) η μη αντίθεση της διαιτητικής απόφασης προς τη δημόσια τάξη ή προς τα χρηστά ήθη.

Αλλοδαπή διαιτητική απόφαση, η οποία δεν δύναται, για έναν από τους προαναφερόμενους λόγους να αναγνωρισθεί στην ελληνική έννομη τάξη δεν δύναται να παράξει έννομα αποτελέσματα εντός της ελληνικής επικράτειας, ωστόσο εξακολουθεί να έχει έννομες συνέπειες στη χώρα στην οποία εκδόθηκε.

6.3 Αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων.

Οι αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις δεν παράγουν άνευ ετέρου τα έννομα αποτελέσματά τους στην ελληνική έννομη τάξη. Την αναγνώριση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων ρυθμίζει η Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 την οποία η χώρα μας έχει κυρώσει με το ν.δ. 4220/1961.

Ειδικότερα, στο άρθρο 3 της Σύμβασης προβλέπεται ότι για όσα κράτη έχουν προσχωρήσει σε αυτήν η αναγνώριση και η εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων – μεταξύ των οποίων και διαιτητικών – γίνεται αυτόματα χωρίς να απαιτείται κάποια ειδική διαδικασία. Κάθε δικαστήριο και αρχή ενώπιον της οποίας ο ενδιαφερόμενος επικαλείται την ύπαρξη αλλοδαπής αποφάσεως ελέγχει παρεμπιπτόντως την ύπαρξη των προϋποθέσεων αναγνώρισης της επικαλούμενης διαιτητικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 4 παρ. 1 της Σύμβασης.

Στο άρθρο 5 παρ. 1 της Συμβάσεως προβλέπονται λόγοι μη αναγνωρίσεως αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης στην ελληνική έννομη τάξη. Έτσι η αναγνώριση αλλοδαπής απόφασης

αποκλείεται σε περίπτωση παραβίασης της ορισθείσας από τα μέρη διαιτητικής διαδικασίας ή σε περίπτωση παραβίασης διατάξεων αναγκαστικού δικαίου του τόπου διεξαγωγής της διαιτησίας καθώς και σε περίπτωση παραβίασης της αρχής της ισότητας ή του δικαιώματος ακροάσεως των διαδίκων. Εμπόδιο στην αναγνώριση δημιουργεί και η τυχόν ελλιπής ή μη προσήκουσα πληροφόρηση των μερών αναφορικά με τον ορισμό του διαιτητή ή τη διαιτητική διαδικασία, εξαιτίας της οποίας τα μέρη παρεμποδίσθηκαν να εισφέρουν στη διαιτητική διαδικασία τα αποδεικτικά τους μέσα.

Κατά το άρθρο 903 ΚΠολΔ τίθενται ως προϋποθέσεις αναγνώρισης αλλοδαπής απόφασης α) η εγκυρότητα της συμφωνίας διαιτησίας στην οποία βασίστηκε η έκδοση της απόφασης, β) η διαιτητευσιμότητα του αντικειμένου της διαφοράς που υπάγεται σε διαιτησία γ) η μη προσβολή της αλλοδαπής διαιτητικής αποφάσεως με ένδικα μέσα ή προσφυγή, δ) η μη παραβίαση του δικαιώματος υπεράσπισης των διαδίκων, ε) η μη αντίθεση της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης σε προηγούμενη απόφαση ελληνικού δικαστηρίου η οποία έχει εκδοθεί στα πλαίσια της ίδια υπόθεσης και αποτελεί δεδουλευμένο για τους διαδίκους μεταξύ των οποίων εκδόθηκε η αλλοδαπή διαιτητική απόφαση και τέλος στ) η μη αντίθεση της διαιτητικής απόφασης προς τη δημόσια τάξη ή προς τα χρηστά ήθη.

Αλλοδαπή διαιτητική απόφαση, η οποία δεν δύναται, για έναν από τους προαναφερόμενους λόγους να αναγνωρισθεί στην ελληνική έννομη τάξη δεν δύναται να παράξει έννομα αποτελέσματα εντός της ελληνικής επικράτειας, ωστόσο εξακολουθεί να έχει έννομες συνέπειες στη χώρα στην οποία εκδόθηκε.

6.4 Συμπεράσματα.

Οι διαιτητικές αποφάσεις, είτε αυτές εκδίδονται στα πλαίσια διεξαγωγής διεθνούς είτε εσωτερικής διαιτησίας, είναι εξοπλισμένες με δεδουλευμένο και εκτελεστικότητα, παράγοντας ακριβώς τα ίδια έννομα αποτελέσματα με τις αποφάσεις των τακτικών πολιτειακών δικαστηρίων. Αυτή η φύση της διαιτητικής απόφασης μάλιστα προκρίνεται και ως ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα του θεσμού, αφού η διαιτησία εξασφαλίζει πέρα από την ταχύτητα στην επίλυση της υπό κρίση διαφοράς και απόφαση πλήρως δεσμευτική για τα εμπλεκόμενα στη διαιτησία μέρη, η οποία δεν υπολείπεται σε τίποτα των τακτικών αποφάσεων. Σε περίπτωση αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης κανόνα αποτελεί η αυτόματη αναγνώριση αυτών στην ελληνική έννομη τάξη καθώς η Ελλάδα έχει προσχωρήσει στη

Σύμβαση της Νέας Υόρκης 1958 περί «Αναγνώρισης και Εκτελεστότητας Αλλοδαπών Αποφάσεων».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ.

Η εμπορική και επιχειρηματική δραστηριότητα στον ενεργειακό τομέα, έχει αναδειχθεί, ειδικότερα κατά τις τελευταίες δεκαετίες ως μία από τις σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητες του επιχειρηματικού κλάδου. Οι ενεργειακές διαφορές, ήτοι οι αναφύουσες από ενεργειακές δραστηριότητες, συνεπάγονται ιδιαίτερα κοστοβόρες διαδικασίες, τόσο από άποψη πόρων όσο και από άποψη χρόνου, για οποιοδήποτε από τα δραστηριοποιούμενα στον ενεργειακό τομέα πρόσωπα. Οι πραγματοποιούμενες στον τομέα της ενέργειας συναλλαγές και εν γένει οι ενεργειακές συμβάσεις, χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη πολυπλοκότητα όρων και είναι πάντοτε μεγάλης οικονομικής αξίας επηρεάζοντας τα έννομα συμφέροντα μεγάλου αριθμού προσώπων. Υπό το πρίσμα αυτό, όλες οι δραστηριοποιούμενες στον ενεργειακό τομέα επιχειρήσεις, τόσο σε εσωτερικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, αναζητούν τρόπον εξοικονόμησης χρημάτων και χρόνου, ιδιαίτερα κατά την επίλυση των προκύπτουσών μεταξύ τους διαφορών. Προς την κατεύθυνση αυτήν, η χρήση εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών στις ενεργειακές διαφορές, και ειδικά ο θεσμός της διαιτησίας, εξασφαλίζουν την ζητούμενη ταχύτητα επίλυσης της διαφοράς, την ποιοτικά ισοδύναμη ισχύ της διαιτητικής απόφασης με τις αποφάσεις των τακτικών δικαστηρίων ιδίως ως προς τη δεσμευτικότητα και την εκτελεστότητα αυτών.

Προς εκπλήρωση των ανωτέρω και με στόχο την παροχή ολοκληρωμένων και οργανωμένων υπηρεσιών διαιτησίας, διατηρούνται στην αλλοδαπή εξειδικευμένα κέντρα διαιτητικής επίλυσης διαφορών, τα οποία στελεχώνονται από διακεκριμένα στον τομέα της ενέργειας πρόσωπα, κυρίως εμπειρογνώμονες και εξειδικευμένους επιστήμονες, με γνώσεις για τις επιμέρους τεχνικές και οικονομικές πτυχές που συνεπάγεται μια ενεργειακή διαφορά. Εξασφαλίζεται έτσι υψηλή ποιότητα της διαιτητικής διαδικασίας και αυξάνεται η εμπιστοσύνη των ενεργειακών επιχειρήσεων στο θεσμό. Σε εθνικό επίπεδο, αξιομνημόνευτη είναι η ίδρυση, ήδη από το 2016, και η λειτουργία από το 2019, του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας με έδρα την Αθήνα, σκοπός του οποίου είναι η παροχή οργανωτικής, διοικητικής και υλικοτεχνικής υποστήριξης, για την διεξαγωγή διαιτησιών τόσο

με εσωτερικό όσο και με διεθνή χαρακτήρα, σε όλους τους τομείς όπου γεννώνται δυνάμενες να υπαχθούν στον θεσμό της διαιτησίας διαφορές, και φυσικά και στον τομέα των ενεργειακών διαφορών. Εξασφαλίζεται έτσι, η ύπαρξη στην εσωτερική έννομη τάξη, κανόνων διαιτησίας προσαρμοσμένων στην ελληνική δικονομική κουλτούρα και αποφεύγεται η υποχρέωση του εθνικού νομικού κόσμου για στείρα ενσωμάτωση κανόνων που ετερόνυμα έχουν τεθεί από αντίστοιχους αλλοδαπούς οργανισμούς.

Στην εθνική έννομη τάξη, οι ευρωπαϊκές νομοθετικές επιταγές για τον ενεργειακό κλάδο, ενσωματώθηκαν – μεταξύ άλλων – και με τον Ν. 4001/2011, ενώ η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας που λειτουργεί στη χώρα μας ως θεματοφύλακας της ενεργειακής δραστηριότητας, με την εκπόνηση του Κανονισμού Διαιτησίας της ΡΑΕ και την ίδρυση και λειτουργία της Μόνιμης Διαιτησίας αυτής, αποτέλεσε μια πρώτη σοβαρή και αξιόλογη προσπάθεια για την οργάνωση της διαιτητικής επίλυσης ενεργειακών διαφορών στη χώρα. Η ελκυστικότητα ωστόσο της Μόνιμης Διαιτησίας της ΡΑΕ προς τους ξένους επενδυτές και επιχειρηματίες, έχει αμφισβητηθεί αρκετά συχνά στην πράξη, καθώς ο Κανονισμός Διαιτησίας αυτής παρουσιάζει σε ορισμένες ρυθμίσεις εθνικά στεγανά, τα οποία παρεμποδίζουν την εφαρμογή αυτού σε ενεργειακές διαφορές με διασυνοριακό χαρακτήρα που είναι και το πλέον σύνηθες φαινόμενο. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται η αναβάθμιση της συμμετοχής της ίδιας της Αρχής στη διαιτητική διαδικασία, με παροχή γνωστικής κυρίως συνδρομής τόσο στα διάδικα μέρη όσο και στους διαιτητές, στον ιδιαίτερα απαιτητικό ενεργειακό τομέα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

A. Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία.

1. Αν. Γουργουρίνης, Επίλυση Διαφορών Αναφερόμενων από Συμβάσεις για Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων. Ενέργεια και Δίκαιο 21/2014.
2. Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα 2012.
3. Απόστολος Γεωργιάδης / Σταθόπουλος, Ερμηνεία ΑΚ, τόμος V, Εκδόσεις Σάκκουλα 2016.

4. Ευγενία Ρ. Σαχπεκίδου, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα 2013.
5. Θεόδωρος Κ. Πανάγος, Το θεσμικό πλαίσιο της αγοράς ενέργειας, Εκδόσεις Σάκκουλα 2012.
6. Κωνσταντίνος Φ. Καλαβρός, Θεμελιώδη Ζητήματα του Δικαίου της Διαιτησίας, εκδόσεις Σάκκουλα 2011.
7. Κων/νος Αντωνόπουλος – Χαρίκλεια Αρώνη, Εισαγωγή στο Διεθνές Δίκαιο Ενέργειας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2020.
8. Ρόβλιας – Σταφυλοπάτης, Η Διαιτησία, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2016.
9. Στέλιος Κουσσούλης, Δίκαιο Διαιτησίας, Εκδόσεις Σάκκουλα 2016.

Β. Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.

1. Energy Charter Treaty, A Reader's Guide, Energy Charter Secretariat, 2002.

Γ. Ηλεκτρονικές πηγές.

1. Διεθνής Διαιτησία – Επίλυση Ενεργειακών Διαφορών (https://www.international-arbitration-attorney.com/el/resolving-energy-disputes-through-arbitration/#_ftn3, ημ/νια πρόσβασης : 22/09/2022).
2. ΕΟΔΙΔ (<https://www.eodid.org/el/ypiresies/ypologismos-amoiwon/> ημ/νια πρόσβασης : 04/10/2022).
3. Η Καθημερινή – Επιχειρείν 2022 (Ξεκινούν οι επενδύσεις στην αγορά αποθήκευσης ενέργειας | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (kathimerini.gr), ημ/νια πρόσβασης : 22/09/2022).

4. Η Καθημερινή – Επιχειρείν 2022 (Ξεκινούν οι επενδύσεις στην αγορά αποθήκευσης ενέργειας | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (kathimerini.gr), ημ/νια πρόσβασης : 22/09/2022)

5. Ιδιωτικές επενδύσεις στον κλάδο της ενέργειας και οι προοπτικές στην Ελλάδα (Green Banking-Ιδιωτικές επενδύσεις στον κλάδο της ενέργειας και οι προοπτικές στην Ελλάδα, ημ/νια πρόσβασης : 22/09/2022).

6. ΝΟΜΟΣ ΑΠ 1219/2014
(https://lawdb.intrasoftnet.com/nomos/3_nomologia_rs_rel_nomol.php, ημ/νια πρόσβασης 29/09/2022)

7. European Federation of Energy Traders, (EFET, ημ/νια πρόσβασης 23/09/2022).

